

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

A. COPPENS, De voortzetting van de rechtspleging voor de Raad van State na administratief kort geding 1281

Rechtspraak

Gemeenschap en gewest – Bevoegdheidsverdeling – 1. Economische unie en monetaire eenheid – 2. Financiering van de gemeenschappen en de gewesten – Fiscaliteit – Milieuheffing

Arbitragehof, 15 oktober 1996 1286

Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Voorrecht van rechtsmacht – Art. 479 Sv.

Arbitragehof, 7 november 1996 1287

Hoven en rechtbanken – Rechtsmacht – Verleende bouwvergunning – Annulatieberoep bij de Raad van State – Vordering bij burgerlijke rechter in kort geding
Concl. adv.-gen. Dubrulle bij Cass., 25 april 1996 (reeds op p. 432 gepubliceerd arrest) 1289

Strafvordering – Voorrecht van rechtsmacht – Misdaden
Cass., 24 september 1996 (*met noot van A. Vandeplas*, «Misdaden en wanbedrijven gepleegd door bepaalde rechters») 1294

Rechten van de mens – Eerlijk proces – Geneeskunde – Tuchtrechtelijke vordering
Cass., 8 november 1996 1295

Sociale zekerheid – Zelfstandigen – Bijdragen – Berekeningsbasis – Bedrijfsinkomsten – Refertejaar – Onmogelijke berekening – Aanvang of hervatting van beroepsactiviteit – Begrip – Eerste refertejaar – Begrip
Cass., 25 november 1996 1296

Verjaring – Burgerlijke zaken – Stuiting – Tijdstip – Dagvaarding in Duitsland
Cass., 9 december 1996 (*met noot van Sofie Geeroms*, «Het tijdstip van stuiting van de verjaring in geval van betekening van de dagvaarding in Duitsland») 1296

1. **Koop** – Caravan – Levering – Toebehoren – Gelijkvormigheidsattest – 2. **Overeenkomst** – Contractuele aansprakelijkheid – Contractuele tekortkoming tevens misdrijf
Hof Gent, 26 april 1995 1299

Faillissement – Verdachte periode – Pand – Rekeningcourantverhouding – Oude schulden
Hof Antwerpen, 5 november 1996 (*met noot*) 1300

Geneeskundige verzorging en uitkeringen – 1. Arbeidsongeschiktheid – Begrip – Vermoeden – Internering – 2. Werkzaamheid – Begrip
Arbh. Gent, 2 september 1996 1301

Overeenkomst – Contractuele aansprakelijkheid – Uitvoeringsagent in tweede graad – Door wederpartij van schuldenaar op buitencontractuele grondslag ingestelde vordering tot schadevergoeding
Vred. Torhout, 11 april 1995 1302

Huur – Woninghuur – Overeenkomst van korte duur – Beding dat de huurder de mogelijkheid biedt de overeenkomst voortijdig te beëindigen – Geldigheid
Vred. Sint-Niklaas, 22 april 1996 (*met noot*) 1303

Rechtspraak in kort bestek

Pensioen – Werknemers – Loopbaan – Eenheid – Breuk – Teller – Vaststelling – Pensioen krachtens andere regeling – Bedrag

Cass., 20 mei 1996 1305

Werkloosheid – Jonge werknemer – Secundair onderwijs – Studie met volledig leerplan – Begrip
Cass., 24 juni 1996 1306

Belasting over de toegevoegde waarde – Recht op aftrek – Vereiste – Bezit van regelmatige factuur
Cass., 19 september 1996 (*met noot*) 1306

Wetgeving in kort bestek

Vreemdelingen 1307

Financiële markten – Misbruik van voorkennis 1307

Personeel van griffies en parketten – Premie taalkennis 1307

Pensioenen 1307

Instituut voor veterinaire keuring – Bedrag der rechten 1308

Arbeidsovereenkomst betaalde sportbeoefenaar 1308

Leerplannen basisonderwijs 1308

Belgisch-Luxemburgs Wisselinstituut 1309

Beurswetgeving – Nieuwe markt 1309

Vlaams Promotiecentrum voor Agro- en Visserijmarketing 1310

Kinderbijslag zelfstandigen – Verdwenen kinderen 1310

Kinderbijslag zelfstandigen – Leeftijdsbijslagen 1310

Sociaal statuut zelfstandigen – Berekening bijdragen 1310

Subsidiabele vrijwilligersactiviteiten 1310

Waardentransport 1310

Erkenningsvoorwaarden revalidatiediensten 1311

Oudstrijders en oorlogsslachtoffers – Grondwet 1311

Boeken

E.C. Nieuwenhuys, Regulering van buitenlandse investeringen in Indonesië en China. Een rechtsvergelijkend onderzoek naar de toelating en oprichting van buitenlandse ondernemingen (*door J. Erauw*) 1311

B.J. Schueler, J. Struiksma, F.C.M.A. Michiels, P.J.J. Van Buuren en A.R. Neerhof. Besluiten over ruimtelijke ordening, milieu en standplaatsen (*door Bernard Hubeau*) 1312

E. Suy, Corpus iuris gentium. A Collection of Basic Texts on Modern Interstate Relations (*door Eddy Somers*) 1312

Mirjam Ferudenthal, Incassoprocedures (*door Anja Vareman*) 1312

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931. Hoofredacteurs: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: C. Caenepeel, J.R. Rauws,
A. Vandeplas, A. Van Oevelen, E. Dirix

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
P. Arnou
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
J. Gerlo
P. Humblet
J. Laenens
W. Lambrechts
P. Lemmens
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
L.P. Suetens (†)
M. van Damme
J. Wouters

Abonnementen, advertenties: INTERSENTIA UITGEVERS N.V., Churchilllaan 108, 2900 Schoten
Tel.: 03/658.01.69 - Fax: 03/658.71.21 Abonnementsprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f..

d é m i n o r

d é m i n o r is een jong en groeiend advieskantoor, met vestigingen te Brussel, gespecialiseerd in bijstand en adviesverlening aan minderheidsaandeelhouders en investeerders in al dan niet beursgenoteerde ondernemingen.

Ter versterking van ons team in Brussel zoeken wij:

EEN JONGE JURIST

Profiel:

Licentiaat in de Rechten van uitmuntend niveau, met ong. 2 jaar werkervaring in vennootschaps- en financieel recht.

Een bijkomend diploma of ervaring in het buitenland is een pluspunt.

Zeer goede kennis van het Frans en het Engels. Precisie, volharding en ondernemingsgezindheid.

Functie:

Verantwoordelijkheid voor de behandeling van dossiers

Juridische adviesverlening, intern en extern

Opstelling van juridische documenten.

Uw schriftelijke sollicitatie stuurt U naar **D é m i n o r**,
t.a.v. B. Thuysbaert, Emile de Bécolaan 68,
B-1050 Brussel.

International law firm (including Belgian "Avocats-Advocaten") based in Brussels is seeking

an associate

with a commercial / corporate
law background (m/f)

Requirements:

- Fluent in Dutch, French and English. Proficiency in additional languages is a plus.
- Belgian law degree, supplemented by a U.S. or English law degree.
- Fully qualified Member of a Belgian Bar.
- Three-five years of experience in commercial / corporate law.

A competitive salary with career prospects are offered.

Please send your application and resumé to:

Ms. Caroline Docclo
Avenue Louise, 65 box 7
1050 Brussels

DE VOORTZETTING VAN DE RECHTSPLEGING VOOR DE RAAD VAN STATE NA ADMINISTRATIEF KORT GEDING

I. Algemeen

1. Sinds 1 april 1997 wordt van de betrokken partijen in een geding voor de Raad van State verwacht dat zij, na een administratief kort geding, om de voortzetting van de bodemprocedure verzoeken.

Twee gevallen zijn mogelijk.

Ofwel beveelt de Raad de opschorting van de bestreden bestuursakte. In dat geval moet de verwerende of belanghebbende partij binnen dertig dagen na kennisgeving van het schorsingsarrest per aangetekende brief een verzoek tot voortzetting van de rechtspleging opsturen. Blijft zij in gebreke en kan zij geen overmacht of onoverkomelijke dwaling aantonen, dan vernietigt de afdeling administratie volgens een versnelde rechtspleging de betrokken akte (nieuw artikel 15bis, § 1, P.R.K.G.).

Heeft de Raad daarentegen het schorsingsberoep afgewezen, dan is het aan de verzoeker om binnen dertig dagen de voortzetting van de procedure te vorderen. In geval van verzuim beveelt de Raad van State, eveneens met inachtneming van een vereenvoudigde procedure en behoudens overmacht of onoverkomelijke dwaling, de afstand van het geding (nieuw artikel 15ter, § 1, P.R.K.G.).

2. De regeling maakt het voorwerp uit van een koninklijk besluit van 19 december 1996 tot wijziging van het koninklijk besluit van 5 december 1991 tot bepaling van de rechtspleging in kort geding voor de Raad van State.¹ Zij geeft uitvoering aan § 4bis en § 4ter van artikel 17 R.v.St.-Wet, die zelf zijn ingevoegd door de wet van 4 augustus 1996.²

3. Het besluit kan niet los gezien worden van het koninklijk besluit van 17 februari 1997 tot wijziging van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State, dat eveneens op 1 april 1997 in werking is getreden.

Door dit tweede besluit worden ook de schorsingsberoepen onderworpen aan de betaling van een recht dat gelijkwaardig is aan het voor de verzoekschriften tot nietigverklaring vereiste recht, terwijl de tarieven van de zegelrechten verhoogd worden van 4.000 tot 7.000 fr. (beroepen tot nietigverklaring en schorsing, eisen tot herstelvergoeding, verzoekschriften in verzet, in derdenverzet of in herziening) en van 3.000 tot 5.000 fr. (verzoekschriften tot tussenkomst). Het verzoek tot voortzetting wordt bovendien gekoppeld aan de effectieve betaling van het recht dat van toepassing is op

het verzoekschrift dat het beroep tot nietigverklaring inleidt (nieuw artikel 70, § 12, 2°, tweede lid, P.R.).

4. Deze bijdrage heeft geen andere bedoeling dan de pleiters voor de Raad van State te attenderen op de gewijzigde procedureregels die hun alertheid opnieuw op de proef zullen stellen. Sinds de wet van 17 oktober 1990, onder meer door de ingrijpende hervorming van artikel 21 R.v.St.-Wet, is de techniciteit van de administratieve geschillenregeling beduidend toegenomen en moeten de gedingvoerende partijen zich hoeden voor heel wat proceduriële valkuilen.⁴ De wet van 4 augustus 1996 en haar uitvoeringsbesluiten van 19 december 1996 en 17 februari 1997 voeren bijkomende processuele verplichtingen in met stringente gevolgen voor nalatige of onwillige procespartijen. Zij verdienen dan ook de nodige aandacht van de rechtspracticus.

Voor aanvullende commentaar kan nuttig verwezen worden naar het verslag aan de Koning en het advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State die, samen met de uitvoeringsbesluiten waarop ze betrekking hebben, in het *Belgisch Staatsblad* van 1 en 27 februari 1997 zijn gepubliceerd. Waar nodig worden ook enkele lacunes of minder gelukkige bepalingen uit beide besluiten in de verf gezet en aan een kritische evaluatie onderworpen.

II. Waarom een verzoek tot voortzetting?

5. Het afhandelen van een rechtsgeding volgens een versnelde rechtspleging is niet nieuw in procedures voor de Raad van State. Een soortgelijk voorschrift bestond reeds voor de verzoekende partij die na kennisgeving van het auditors-

⁴ Ook in de wet van 17 oktober 1990 wordt de tussenkomst (vrijwillig of gedwongen) strikt geregeld, inzonderheid wanneer het beroep gericht is tegen een benoeming, aanstelling, machtiging of vergunning (art. 21bis R.v.St.-Wet), en is de mogelijkheid ingevoerd voor de Raad van State om onder bepaalde voorwaarden een dwangsom uit te spreken (art. 36 R.v.St.-Wet). De wet van 19 juli 1991 heeft de bevoegdheid voor de Raad om een bestuurshandeling op te schorten omgevormd tot een volwaardig en exclusief administratief kort geding (artt. 17 en 18 R.v.St.-Wet). De wet van 24 maart 1994 verplicht de besturen om bij de betekening van hun administratieve rechtshandelingen met individuele strekking de mogelijkheid een annulatieberoep in te stellen bij de Raad en de daarbij in acht te nemen vormvoorschriften en termijnen te vermelden (art. 19, tweede lid, R.v.St.-Wet). Meer hierover in o.m. NIHOUL, P., «La loi du 17 octobre 1990 modifiant les lois coordonnées sur le Conseil d'Etat», *J.T.*, 1991, 345; VAN DORPE, B., «De wet van 19 juli 1991 betreffende het administratief kort geding», *R.W.*, 1991-92, 1377; BAETEMAN, G., «Recente hervormingen m.b.t. de werking en de bevoegdheid van de Raad van State», in *Liber Amicorum Paul De Vroede*, Diegem, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1994, 21; LAMBRECHTS, W., «Een nieuw procedurevoorschrift in de wetten op de Raad van State», *Rec. Arr. R.v.St.*, 1994, 169; COPPENS, A., *Artikel 19 R.v.St.-Wet*, in LEMMENS, P., VAN HEUVEN, D., VELAERS, J. en WALLEYN, L. (red.), *Commentaar Publiek Procesrecht*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1995, 14-16; OPDEBEEK, I., «De sancties op het stilzitten van verzoeker en verweerder in de procedure ten gronde voor de Raad van State», *R.W.*, 1996-97, 345.

¹ B.S., 1 februari 1997.

² Art. 11 wet 4 augustus 1996 tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, *B.S.*, 20 augustus 1996, err., *B.S.*, 8 oktober 1996. Voor een eerste bespreking van deze wet, zie CROMHEECKE, M. en LEFRANC, P., «De wet van 4 augustus 1996 tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973. Een commentaar», *T.B.P.*, 1996, 651.

³ B.S., 27 februari 1997.

verslag waarin de verwerping of de niet-ontvankelijkheid van het vernietigingsberoep was voorgesteld, verzuimde binnen een termijn van dertig dagen een verzoek tot voortzetting van de procedure in te dienen. Het door de wet van 17 oktober 1990 gewijzigde artikel 21, zesde lid, R.v.St.-Wet stelt ook voor dat geval een wettelijk vermoeden van afstand van geding in en de zaak wordt afgedaan volgens een vereenvoudigde procedure.⁵⁻⁶

Deze bepaling werd ingevoegd na amendement op het regeringsontwerp in de Senaat. Omdat in zowat 90 procent van de beroepen het hoogste administratief rechtscollege het advies van het auditoraat volgt en sommige verzoekspartijen zelf de vaak voor de hand liggende conclusie uit het verslag van de auditeur trekken, meende de indiener ervan dat het in dergelijke gevallen wenselijk zou zijn de voortzetting van de procedure afhankelijk te stellen van een uitdrukkelijke handeling.⁷ Het vermoeden van afstand dat artikel 21, zesde lid, R.v.St.-Wet creëert, is gegrond op de gedachte dat de verzoeker meent niets te kunnen inbrengen tegen de voor hem ongunstige conclusie van het verslag van de auditeur.⁸ Omdat er ernstige redenen zijn om aan te nemen dat het ingestelde beroep onontvankelijk of niet gegrond is, wordt van hem een signaal verwacht, een uitdrukkelijk teken van leven waaruit moet blijken dat hij in zijn vordering volhardt.⁹

6. Meer algemeen wil de bindende termijnregeling van artikel 21 R.v.St.-Wet de al dan niet door sommige gedingvoerende partijen gewilde langdurigheid verhelpen van de procedures die voor de Raad van State worden aangespannen. Door het opleggen van niet verlengbare vervaltermijnen waarvan het verstrijken ernstige gevolgen heeft, worden verzoeker en verweerder ertoe gedwongen met de Raad van State mee te werken en wordt misbruik van procesrecht uitgesloten.¹⁰

7. De verplichting om een verzoek tot voortzetting van de rechtspleging ten gronde in te dienen wanneer deze is voorafgegaan door een administratief kort geding, wordt verant-

⁵ Art. 14*quater*, § 1, P.R.

⁶ Ten overvloede kan verwezen worden naar de artt. 21*bis*, § 3, en 30, derde lid, R.v.St.-Wet en art. 93 en 94 P.R., die eveneens een vereenvoudigde rechtspleging mogelijk maken wanneer na inzage van het verzoekschrift blijkt dat de Raad kennelijk niet bevoegd is of voor kennelijk onontvankelijke, ongegronde of gegronde beroepen.

⁷ Ontwerp van wet tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, en de wet van 5 april 1955 inzake de wedden van de ambtsdragers bij de Raad van State, *Parl. St.*, Senaat, 1989-90, nr. 984/2, 10-11. De regeling is verder uitgewerkt in art. 14*quater* P.R.

⁸ R.v.St., Van De Woude, nr. 39.371, 12 mei 1992; WYCKAERT, S., *Artikel 21 R.v.St.-Wet*, in LEMMENS, P., VAN HEUVEN, D., VELERS, J. en WALLEYN, L. (red.), *Commentaar Publiek Procesrecht*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1995, 18-19; OPDEBEEK, I., o.c., 351.

⁹ De verplichting om binnen de termijn een procedurestuk in te dienen, waarvan de inhoud zich kan beperken tot de loutere bevestiging dat de verzoekende partij in haar vordering volhardt, is een vormvoorschrift dat, ten aanzien van de door de wetgever nagestreefde doelstelling, namelijk het inkorten van de duur van de rechtspleging, niet kennelijk onevenredig is en bovendien geen onevenredige last teweegbrengt (A.H., nr. 67/95, 28 september 1995, B.S., 26 oktober 1995).

¹⁰ *Parl. St.*, Senaat, 1989-90, nr. 984/1, 3.

woord door de overweging dat het schorsingsarrest of het arrest dat de schorsing verwerpt, aanwijzingen kan bevatten omtrent de vermoedelijke afloop van het geding en, al naar gelang van het geval, de steller van de akte ertoe brengen om de bestreden bestuursakte in te trekken of de verzoeker om het geding niet voort te zetten en zo een nieuwe procedure te besparen.

Met die redengeving kan niet in alle omstandigheden worden ingestemd. Nu heel wat uitspraken in kort geding zich beperken tot de vaststelling dat geen moeilijk te herstellen ernstig nadeel voorhanden is (en de Raad er niet toe komt de rechtsmiddelen te onderzoeken, ook niet summier), kan men zich afvragen hoe een verzoekende partij daarin aanknopingspunten kan vinden voor de «vermoedelijke» afloop van de procedure. Haar verplichten tot bezinning over het verder nut van het bodemgeding, leidt in dit geval alleen maar tot misverstanden en rechtsonzekerheid.¹¹

III. Versnelde rechtspleging

8. De nieuwe artikelen 15*bis* en 15*ter* P.R.K.G. verruimen de in artikel 14*quater* P.R. uitgewerkte vereenvoudigde rechtspleging tot de gevallen waarin een proces- of belanghebbende partij, na een voor haar ongunstige uitspraak in kort geding, nalaat tijdig een verzoek tot voortzetting van de procedure tot nietigverklaring in te dienen. Daartoe worden de proces- en de belanghebbende partijen (deze laatste ook als ze niet gevraagd hebben om tussen te komen in het administratief kort geding) onverwijld op de hoogte gebracht van het arrest waarin het schorsingsberoep wordt beslecht.¹²

Het verzoek tot voortzetting wordt bij ter post aangetekende brief ingediend. In geval van verzuim brengt de auditeur binnen acht dagen en in ieder geval binnen zestig dagen na de kennisgeving van het kortgedingarrest, verslag uit bij de kamervoorzitter of de staatsraad die het gewezen heeft. De partijen worden vervolgens op korte termijn en uiterlijk binnen tien dagen opgeroepen voor de terechtzitting. Het verslag wordt bij de oproeping gevoegd. Voormelde termijnen zijn termijnen van orde.

Na de partijen en de auditeur in zijn advies te hebben gehoord, stelt de geadieerde kamervoorzitter of staatsraad het verzuim van het verzoek tot voortzetting van de procedure vast en vernietigt dientengevolge de geschorste overheids-handeling (in geval van ontstentenis van verzoek tot voortzetting van de verwerende partij), of beveelt de afstand van het geding (als het schorsingsberoep verworpen is en de verzoekende partij nalaat de voortzetting van het bodemgeding te vorderen). In het laatste geval wordt het arrest niet betekend maar wordt een ongezegeld afschrift met de gewone post toegezonden.¹³

Alleen wanneer het bewijs van overmacht of onoverkomelijke dwaling voorligt, wordt de wettelijke sanctie niet toegepast. Dat de strengheid van de wet in geval van overmacht

¹¹ CROMHEECKE, M. en LEFRANC, P., o.c., 656.

¹² Gewijzigd art. 5, eerste lid, P.R.K.G.

¹³ Art. 36, tweede lid, P.R., ingevoegd bij K.B. 17 februari 1997.

of onoverkomelijke dwaling kan worden getemperd, berust op een algemeen rechtsbeginsel.¹⁴

9. Om te voorkomen dat, na een arrest waarin het schorsingsverzoek is afgewezen, de termijn van zestig dagen om een memorie van antwoord in te dienen voor de verweerder begint lopen terwijl het nog onzeker is of de verzoeker om de voortzetting van de procedure zal vragen, wordt artikel 9 P.R.K.G. aangevuld met een bepaling volgens welke de termijn die aan de verwerende partij wordt toegekend om haar memorie van antwoord in te dienen, pas ingaat vanaf de kennisgeving door de griffie van het verzoek tot voortzetting van de rechtspleging door de verzoekende partij. De aan de verwerende partij toegemeten tijdsspanne om haar memorie versturen wordt dan wel ingekort tot dertig dagen.¹⁵

In het tegenovergestelde geval, namelijk wanneer de opschorting is bevolen, doet de kennisgeving van het schorsingsarrest tegelijkertijd de termijn lopen om de voortzetting van de procedure te vragen en die om een memorie van antwoord in te dienen. Het regelmatig verzenden door de verwerende partij van haar memorie van antwoord binnen dertig dagen geldt uiteraard als verzoek tot voortzetting van de procedure. De automatische nietigverklaring zal dus slechts plaatsvinden zo binnen dertig dagen na kennisgeving van het voor verweerder ongunstige arrest, geen memorie van antwoord noch verzoek tot voortzetting is ingediend.¹⁶

10. Men kan betreuren dat in het K.B. van 19 december 1996 geen bepaling voorkomt die de griffie van de Raad van State ertoe verplicht de partijen te waarschuwen voor de nare gevolgen die de niet-naleving van het nieuwe procedurevoorschrift met zich meebrengt. Deze meldingsplicht bestaat wel bij de betekening van een voor de verzoeker ongunstig auditorsverslag¹⁷ en meer algemeen telkens als een niet verlengbare vervaltermijn begint te lopen op het verstrijken waarvan sancties toegepast worden overeenkomstig artikel 21, tweede tot vijfde lid, R.v.St.-Wet.¹⁸

Wellicht gaat het om een nalatigheid. Gezien de draagwijdte van de regeling, waarbij ook de belanghebbenden die geen procespartij zijn in het administratief kort geding onverwijld in kennis worden gesteld van de uitspraak, en de groeiende tendens naar openheid van het bestuur, mag men aannemen dat de diensten van de griffie hier eveneens opgaaf zullen doen van de dienstige wetsartikelen. Mocht bij de betekening een dergelijke «bijsluiter» ontbreken, dan kan de verongelijkte proces- of belanghebbende partij zich m.i. niet op overmacht of onoverkomelijke dwaling beroepen. De procedureregels voor de Raad van State zijn immers van openbare orde en eenieder wordt geacht de wet te kennen.

¹⁴ A.H., nr. 32/95, 4 april 1995, B.S., 19 mei 1995 en A.J.T., 1994-95, 600, noot A. COPPENS; A.H., nr. 67/95, 28 september 1995, B.S., 26 oktober 1995; OPDEBEEK, I., o.c., 350.

¹⁵ Art. 9, tweede lid, P.R.K.G.

¹⁶ Verslag aan de Koning bij K.B. 19 december 1996, B.S., 1 februari 1997.

¹⁷ Art. 14*quater*, § 2, P.R.

¹⁸ Art. 14*bis*, § 2, en 14*ter* P.R. Indien de griffier, ondanks het voorschrift van de artt. 14*bis*, § 2, 14*ter* en 14*quater*, § 2, P.R. zou nalaten de partijen te waarschuwen voor de sanctie op het niet tijdig versturen van de door de wet vereiste processtukken, dan zou m.i. de partij die in gebreke blijft zich niet kunnen beroepen op overmacht of onoverkomelijke dwaling (anders: OPDEBEEK, I., o.c., 352).

Bovendien geven de artikelen 17, § 4*bis*, en 17, § 4*ter*, R.v.St.-Wet verplicht de manier aan waarop de Raad van State uitspraak moet doen in geval van ontstentenis van een verzoek tot voortzetting van de rechtspleging. Daarbij wordt geen enkele speelruimte opengelaten.¹⁹

IV. Kwijting van de rechten

11. Ook een administratief kort geding geeft vanaf nu aanleiding tot het betalen van een recht.²⁰ Wordt benevens de nietigverklaring de opschorting van de tenuitvoerlegging van een overheidshandeling gevorderd, dan moeten alleen op het origineel exemplaar van het verzoekschrift tot schorsing per partij voor 7.000 fr. fiscale zegels worden aangebracht. Het recht dat verschuldigd is voor het annulatieberoep wordt vereffend bij het instellen van het verzoek tot voortzetting van de rechtspleging, bedoeld bij de artikelen 15*bis* en 15*ter* P.R.K.G., en wordt gekwetend door de persoon of de personen die om de voortzetting van de bodemprocedure vragen.²¹

12. Verschillende gevallen kunnen zich voordoen.

a. Annulatieberoep zonder procedure in kort geding

13. Wordt enkel de nietigverklaring van een bestuursakte gevorderd en niet de schorsing, dan moet het zegelrecht van 7.000 fr. per persoon worden aangebracht op het verzoekschrift dat het annulatieberoep aanhangig maakt.²² Zolang het recht niet is betaald brengt de griffier de vordering niet op de rol. Het arrest dat uitspraak doet over het beroep legt de kosten ten laste van de partij die in het ongelijk gesteld wordt.

Wanneer het om een collectief verzoekschrift gaat, moeten de verzoekers die de schorsing niet gevorderd hebben, op straffe van onontvankelijkheid, onmiddellijk de verschuldigde fiscale zegels plakken op hun verzoekschrift.²³

b. Schorsings- annex annulatieberoep

14. Ingeval een verzoek tot schorsing is ingediend, samen met of gevolgd door een annulatieberoep, dient het recht al-

¹⁹ Verslag aan de Koning bij K.B. 19 december 1996, B.S., 1 februari 1997.

²⁰ Gewijzigd art. 70, § 1, 2°, P.R. De wettelijke basis voor het specifiek zegelrecht voor schorsingsberoepen berust in art. 30 R.v.St.-Wet, waarvan het eerste lid gewijzigd is door de wet van 4 augustus 1996 (een verantwoording voor deze rechtsgrond vindt men in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp, *Parl.St., Senaat*, 1995-96, nr. 321/1, 8-9).

²¹ Art. 70, § 1, 2°, tweede lid, P.R.

²² Deze regeling volgt *a contrario* uit art. 70, § 1, 2°, tweede lid, P.R. Wanneer het annulatieberoep uitgaat van de Staat, een provincie, een gemeente of een openbare instelling, wordt dit recht evenwel niet vereffend maar door de griffie van de Raad in debet begroot (art. 68, tweede lid, R.v.St.-Wet). De in debet begrote rechten worden voorgeschoten door de administratie van de B.T.W., registratie en domeinen, en worden geboekt als uitgaven op de rekeningen ten bezware van de begroting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (adv. R.v.St., tweede kamer, 11 december 1996, B.S., 27 februari 1997).

²³ Art. 70, § 1, 2°, vijfde lid, P.R.

leen vereffend te worden voor de vordering tot schorsing. De griffier brengt beide verzoekschriften op de rol onder hetzelfde nummer. Nadat het administratief kort geding is beslecht, moet de proces- of de belanghebbende partij die om de voortzetting van de bodemprocedure verzoekt, het daaraan verbonden recht vereffenen. Zij brengt daartoe voor 7.000 fr. fiscale zegels aan op het verzoekschrift tot voortzetting van de rechtspleging.

15. Uit het verslag aan de Koning en het advies van de Raad van State bij het K.B. van 17 februari 1997 kan men opmaken dat, in geval van schorsingsarrest, alleen de tussenkomende of belanghebbende partij die de voortzetting van de procedure vraagt, zich ook effectief van het zegelrecht moet kwijten. Immers, voor de verwerende partij die genoodzaakt is een verzoek tot voortzetting in te dienen, wordt het recht in debet begroot.²⁴

M.i. strookt deze interpretatie niet met de tekst van artikel 70, § 1, 2°, tweede lid, P.R., waar *in fine* bepaald wordt dat het recht van het verzoekschrift tot nietigverklaring gekweten wordt door de persoon of de personen die de voortzetting van de procedure vorderen, «onverminderd (...) artikel 68, tweede lid». Deze laatste bepaling beperkt zich tot de gevallen waarin de Staat, een provincie, een gemeente of een openbare instelling *verzoekende of beroeps* partij is in een geding voor de Raad van State. Slechts wanneer een van die overheden een procedure aanhangig maakt bij de Raad en zowel de schorsing als de nietigverklaring vordert, wordt het zegelrecht in debet begroot, zowel wat de indiening van het verzoekschrift tot schorsing aangaat, als bij het verzoek tot voortzetting van de rechtspleging in nietigverklaring (dit laatste in de veronderstelling dat het schorsingsberoep verworpen is). Treedt het bestuur op als verweerder of tussenkomende partij, of gewoon als belanghebbende, en vraagt het overeenkomstig artikel 15bis, § 1, P.R.K.G. de voortzetting van het bodemgeding, dan is het ertoe gehouden het recht van 7.000 fr. onmiddellijk te regelen. De ongewijzigde libellerings van artikel 68, tweede lid, P.R. laat geen uitbreiding van de mogelijkheid tot begroting in debet toe voor de gevallen waarin het bestuur niet als eisende partij optreedt maar alleen als «verzoeker» van de voortzetting van het geding.

16. In het arrest dat uitspraak doet over de bodembetwisting, worden de kosten van de vordering tot schorsing en van het verzoekschrift tot nietigverklaring begroot. Zij vallen ten laste van de partij die in het ongelijk gesteld wordt in de annulatieprocedure, ook al kreeg deze voldoening in de procedure in kort geding en werd zij daarna afgewezen tijdens het onderzoek ten gronde.²⁵ Indien de Raad de betwiste overheidshandeling niet vernietigt, kan ze de bevolen schorsing opheffen of intrekken.²⁶

c. Kort geding doch geen verzoekschrift tot vernietiging

17. Wordt de schorsing van een bestuursakte gevorderd maar verzuimt de verzoekende partij binnen de wettelijke termijn een vernietigingsberoep aanhangig te maken, dan legt het arrest dat met toepassing van artikel 17, § 3, derde

lid, R.v.St.-Wet de schorsing en de overige voorlopige maatregelen opheft, de daaraan verbonden kosten ten laste van de verzoeker. Aangezien hij ze bij het indienen van het verzoekschrift tot schorsing heeft vereffend, blijven ze *de facto* voor zijn rekening.²⁷

d. Kennelijk gegronde, niet ontvankelijke of niet gegronde vordering

18. Wanneer zowel een verzoekschrift tot schorsing als een verzoekschrift tot nietigverklaring wordt ingediend en de Raad van State van oordeel is dat hij kennelijk niet bevoegd is of de vordering kennelijk onontvankelijk, ongegrond of gegronde is, wordt de vereenvoudigde procedure *ex de* artikelen 93 en 94 P.R. toegepast zonder dat de rechten voor het annulatieberoep verschuldigd zijn.²⁸ De procedure wordt hier bespoedigd en het nietigheidsberoep geeft geen aanleiding tot het betalen van het recht dat reeds gekweten is voor de vordering tot schorsing. In deze hypothese is overigens ook niet voorzien in de mogelijkheid van een verzoek tot voortzetting van de rechtspleging ten gronde.

e. Intrekking van de bestuursakte of afstand van geding

19. Indien, lopende de kortgedingprocedure, de bestreden overheidshandeling wordt ingetrokken of de verzoeker afstand van het geding doet, kan de Raad van State in een en hetzelfde arrest uitspraak doen over de vordering tot schorsing en over het verzoekschrift tot nietigverklaring zonder dat de voortzetting van de procedure gevorderd kan worden, en is het recht dat daarmee verband houdt, niet langer verschuldigd.²⁹ De Raad doet dan bij eenzelfde arrest uitspraak over de twee rechtsplegingen en het zegelrecht voor het annulatieberoep wordt niet geheven. Een ongezegeld afschrift van de uitspraak wordt aan de partijen toegezonden bij gewone brief.³⁰

f. Uiterst dringende noodzakelijkheid

20. Voert de verzoeker in een administratief kort geding de uiterst dringende noodzakelijkheid aan om overeenkomstig artikel 17, § 1, derde lid, R.v.St.-Wet een schorsing bij voorraad te verkrijgen, dan moet hij het daaraan verbonden recht betalen voordat de bevoegde kamer uitspraak doet over de bevestiging van de schorsing. Ook de partij die vrijwillig tussenkomt in de schorsingsprocedure, heeft tot dan de tijd om het recht waartoe dit aanleiding geeft, te vereffenen. De wet van 4 augustus 1996 heeft artikel 17, § 1, derde lid, R.v.St.-Wet in die zin herschreven dat het arrest dat de voorlopige schorsing beveelt, de partijen binnen drie dagen oproept om te verschijnen voor de kamer die uitspraak doet over de bevestiging ervan.

Niets belet natuurlijk dat de verzoeker en de vrijwillig tussenkomende partij op hun verzoekschrift reeds de nodige zegelrechten aanbrengen. Wordt de voorlopige schorsing of de

²⁴ B.S., 27 februari 1997.

²⁵ Art. 68, vierde en vijfde lid, P.R.

²⁶ Art. 17, § 7, R.v.St.-Wet, ingevoegd bij wet 4 augustus 1996.

²⁷ Art. 68, zesde lid, P.R.; adv. R.v.St., tweede kamer, 11 december 1996, B.S., 27 februari 1997.

²⁸ Art. 70, § 1, 2°, derde lid, P.R.

²⁹ Art. 70, § 1, 2°, vierde lid, P.R.

³⁰ Art. 36, tweede lid, P.R.

bevestiging daarvan geweigerd, dan spreekt het arrest zich uit over de kosten van de schorsingsprocedure en wordt de hoofdgriffier belast met de inning van niet vereffende rechten.³¹

g. Verzoek tot tussenkomst

21. Wanneer een partij vrijwillig tussenkomt in het kort geding en in het bodemgeschil en daartoe twee verzoekschriften opstuurt, wordt het recht van 5.000 fr. slechts gekweten voor de tussenkomst in de schorsingsprocedure en wordt het in debet begroot voor de annulatieprocedure.³² Wordt de schorsing bevolen en wenst de tussenkomende partij een verzoek tot voortzetting van de rechtspleging in te dienen, dan moet zij voor 7.000 fr. plakzegels aanbrengen op haar verzoekschrift.

Deze regel komt onbegrijpelijk over. Veeleer zou men verwachten dat het recht van 5.000 fr., waartoe de tussenkomst in het bodemgeding aanleiding geeft en dat in debet geboekt is, vereffend moet worden. Artikel 70, § 1, tweede lid, P.R. spreekt dit evenwel tegen waar het bepaalt dat «het recht van het verzoekschrift tot nietigverklaring (...) gekweten wordt door de persoon of de personen die de voortzetting van de procedure vorderen». Dus eventueel de tussenkomende of belanghebbende partij.

22. De volgende vragen rijzen onmiddellijk. Wanneer wordt dan het recht verbonden aan een verzoek tot tussenkomst in de bodemprocedure eisbaar? Hoeveel keer moet het recht gekweten worden in geval van een collectief verzoekschrift, Quid wanneer meerdere tussenkomende en/of belanghebbende partijen een verzoek tot voortzetting indienen?

Voor de eerste vraag is het koffiedik kijken in het K.B. van 17 februari 1997. Blijkbaar zal het arrest dat uitspraak doet over de grond van de zaak, de kosten van de tussenkomst in de annulatieprocedure moeten begroten. De niet betaalde rechten dienen eventueel via de griffie ingevorderd te worden.

Wat de verplichting voor de tussenkomende en belanghebbende partijen betreft om het recht van 7.000 fr. dat voor het annulatieberoep van toepassing is te kwijten, willen zij op rechtsgeldige wijze een verzoek tot voortzetting van de procedure indienen, had de Raad van State in zijn advies van 11 december 1996 nochtans gewaarschuwd voor het gevaar dat zij, in geval van collectief beroep, zoveel keer het recht zouden moeten betalen als er verzoekers zijn. Zijn er vijf verzoekende partijen, dan moeten op het verzoek tot voortzetting van de procedure voor 35.000 fr. fiscale zegels worden geplakt en ongeldig gemaakt.³³ Het verslag aan de Koning stelt hieromtrent laconiek dat het recht met betrekking tot het verzoekschrift tot nietigverklaring zoveel malen betaald

zal moeten worden als er verzoekers zijn, ook al moet het betaald worden door de tegenpartij of door de persoon die er belang bij heeft de zaak op te lossen wanneer hij de voortzetting van de procedure vordert.³⁴

Het besluit bevat ook geen regeling wat de kwijting van de rechten betreft indien zowel verweerder, tussenkomende als belanghebbende partij een verzoek tot voortzetting willen indienen. Voor hen zal er blijkbaar niets anders opzitten dan met elkaar contact op te nemen en af te spreken wie het initiatief zal nemen met het oog op de voortzetting van het bodemgeding.

23. Een dergelijke regel discrimineert de tussenkomende en de belanghebbende partijen ten opzichte van de overige procespartijen. De verzoeker is hoe dan ook bevoordeeld daar hij er nooit toe gehouden kan zijn meer rechten te betalen dan die welke verbonden zijn aan de verzoekschriften die hij indient. Ook het verwerend bestuur bevindt zich in een meer comfortabele positie, althans voor zover men aanneemt dat de rechten die de verweerder moet betalen, in debet worden begroot. Ik moet evenwel herhalen dat deze stelling geen steun vindt in de uitdrukkelijke tekst van artikel 68, tweede lid, P.R. De tussenkomende en de belanghebbende partij hebben geen keuze. Zij moeten in geval van toewijzing van het schorsingsberoep zoveel keer de rechten van het annulatieverzoek voorschieten als er verzoekende partijen zijn, anders bestaat het gevaar dat, bij nalatigheid van de verweerder, de vernietiging volgens de versnelde rechtspleging van artikel 15bis, § 1, P.R.K.G. wordt uitgesproken.

V. Tot slot

24. Al bij al dreigt een rechtsprocedure voor de Raad van State een zeer dure aangelegenheid te worden. Kan de aanpassing van de bedragen van de zegelrechten nog verantwoord worden door de stijging van de levensduurte (de laatste herziening dateert namelijk van 1983), toch mag men niet uit het oog verliezen dat voor een volledige procedure (kort geding én bodemproces) in de toekomst 14.000 fr. zegelrechten neergeteld moeten worden in plaats van voorheen 4.000 fr. Dit is een toename met 350 procent. Meer dan in het verleden zal de verzoeker moeten nagaan of een kortgedingprocedure voor de administratieve rechtshandeling waarvan hij wettigheid betwist, wel zinvol is.

Bovenal kan niet genoeg de discriminatie worden benadrukt waarvan de tussenkomende partijen en zij die belang hebben bij de beslechting van de zaak, het slachtoffer zullen worden in een geding met meerdere verzoekers. De verzoekende partij kan ervoor opteren alleen een nietigheidsberoep in te stellen of ook de schorsing van de bestreden bestuurshandeling te vorderen. De tussenkomende partij moet met lede ogen toezien. Wordt de schorsing van de akte uitgesproken en wil zij vooralsnog voor haar rechten opkomen in de bodemprocedure, dan zal zij eventueel bereid moeten zijn het volledige gelag voor te schieten. Dit kan toch niet de bedoeling geweest zijn van de wetgever van 4 augustus 1996.

Het valt daarom te hopen dat een nieuw koninklijk besluit de uitwassen in het K.B. van 17 februari 1997 zo spoeg

³¹ Art. 71, derde lid, P.R.

³² Art. 70, § 2, tweede lid, P.R.

³³ In zijn advies bij het ontwerp dat het K.B. van 17 februari 1997 zou worden, had de Raad van State zelfs voorgerekend dat de partij die tussenkomt in de schorsings- en annulatieprocedure en die om de voortzetting van de rechtspleging vraagt, minstens 17.000 fr. zou moeten neertellen (10.000 fr. voor de rechten verbonden aan zijn twee tussenkomsten, 7.000 fr. voor het verzoekschrift tot nietigverklaring). Dit is m.i. 5.000 fr. te veel daar het recht voor de tussenkomst in de annulatieprocedure in debet wordt begroot en nergens wordt voorgeschreven dat het bij het verzoek tot voortzetting van het geding ten gronde moet worden vereffend.

³⁴ Verslag aan de Koning bij K.B. 17 februari 1997, B.S., 27 februari 1997.

dig mogelijk ongedaan maakt. Anders wordt een stap terug gezet in de door de Raad van State geboden rechtsbescherming.

25. Tegelijkertijd met de uitbreiding en de verhoging van de zegelrechten en de verplichting om een verzoek tot voortzetting van de rechtspleging in te dienen na een administratief kort geding, is op 1 april 1997 ook de andere door de wet van 4 augustus 1996 in artikel 17 R.v.St.-Wet opgenomen hervorming in werking getreden. In de toekomst worden, behoudens de in artikel 90, §§ 2 en 3, R.v.St.-Wet bepaalde uitzonderingsgevallen, alle schorsingsberoepen en verzoeken tot het bevelen van voorlopige maatregelen be-

handeld door een kamer met één alleensprekende staatsraad.³⁵

Ook deze wetswijziging is van structurele aard en dient bij te dragen tot het wegwerken van de achterstand in de administratieve rechtsbedeling. Daarbij aansluitend zou zij een vermindering van de gemiddelde duur van een proces voor de Raad van State van drie jaar tot ten hoogste achttien maanden tot gevolg moeten hebben en het rechtscollège in de gelegenheid stellen meer aandacht te besteden aan de geschillen waarin de principes het belangrijkste zijn.³⁶ Geen geringe ambitie als u het mij vraagt.

A. COPPENS

³⁵ Art. 6 K.B. 19 december 1996.

³⁶ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, *Parl. St., Senaat*, 1995-96, nr. 321/1, 1-3.

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

15 OKTOBER 1996

Voorzitter: de h. Melchior

Rapporteurs: de hh. François en Coremans

Advocaten: mrs. Van de Walle de Ghelcke, Swartenbroux en Thiry

Gemeenschap en gewest – Bevoegdheidsverdeling – 1. Economische unie en monetaire eenheid – 2. Financiering van de gemeenschappen en de gewesten – Fiscaliteit – Milieuheffing

De uitoefening van de toegekende eigen fiscale bevoegdheid door een gemeenschap of een gewest mag geen afbreuk doen aan de algehele staatsopvatting, zoals die tot uiting komt in de opeenvolgende grondwetsherzieningen van 1970, 1988 en 1993 en in de respectieve bijzondere en gewone wetten tot bepaling van de onderscheiden bevoegdheden van de Staat, de gemeenschappen en de gewesten, en waaruit blijkt dat het Belgische staatsbestel berust op een economische en monetaire unie, die gekenmerkt wordt door een geïntegreerde markt en door de eenheid van munt.

In haar belemmerende werking op het intergewestelijk verkeer kan de milieuheffing bedoeld in art. 47, § 2, van het decreet van de Vlaamse Raad van 2 juli 1981 betreffende de voorkoming en het beheer van afvalstoffen, als gewijzigd door art. 7 van het decreet van 21 december 1994 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting, niet verzoend worden met het algemeen normatief kader van de economische unie zoals dat door of krachtens de wet is vastgesteld.

In rechte

...

B.4.1. Het eerste onderdeel van het eerste middel is afgeleid uit de schending van de regels die de bevoegdheden verdelen tussen de Staat, de gemeenschappen en de gewesten, met name artikel 6, § 1, VI, derde lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen en artikel 9, § 1, derde lid, van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten, doordat de aangevochten bepaling, voor de heffing op de verwijdering van de afvalstoffen die in het Vlaamse Gewest worden geproduceerd en naar een ander gewest worden vervoerd, een eenvormig bedrag vaststelt, onafhankelijk van de wijze van verwerking van de afvalstoffen, terwijl dezelfde bepaling de fysico-chemische behandeling van de afvalstoffen, die plaatsvindt in installaties die in het Vlaamse Gewest zijn gevestigd, aan een lagere heffing onderwerpt.

...

B.4.2.4. In tegenstelling met hetgeen de officiële Franse vertaling («redevance d'environnement») van het decreet te kennen geeft, doet die milieuheffing zich niet voor als de vergoeding van een dienst die de overheid verleent ten voordele van de heffingsplichtige individueel beschouwd; zij is dus geen retributie, maar een belasting die, krachtens artikel 170, § 2, van de Grondwet en artikel 2 van de wet van 23 januari 1989 betreffende de in artikel 110 (thans artikel 170), §§1 en 2, van de Grondwet bedoelde belastingbevoegdheid, gewijzigd bij de wet van 16 juli 1993, tot de bevoegdheid van de gewesten behoort.

B.4.2.5. De uitoefening van de toegekende eigen fiscale bevoegdheid door een gemeenschap of door een gewest mag geen afbreuk doen aan de algehele staatsopvatting, zoals die tot uiting komt in de opeenvolgende grondwetsherzieningen van 1970, 1980, 1988 en 1993 en in de respectieve bijzondere en gewone wetten tot bepaling van de onderschei-

den bevoegdheden van de Staat, de gemeenschappen en de gewesten.

Uit het geheel van die bepalingen, en inzonderheid die van artikel 6, § 1, VI, derde lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 – ingevoegd bij artikel 4, § 8, van de bijzondere wet van 8 augustus 1988 – en van artikel 9, § 1, derde lid, van de bijzondere wet van 16 januari 1989 blijkt dat het Belgische staatsbestel berust op een economische en monetaire unie, die gekenmerkt wordt door een geïntegreerde markt en door de eenheid van de munt.

Hoewel artikel 6, § 1, VI, derde lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 past in het kader van de toewijzing van bevoegdheden aan de gewesten wat de economie betreft, geldt die bepaling als de uiting van de wil van de bijzondere wetgever om een eenvormige basisregeling van de organisatie van de economie in een geïntegreerde markt te handhaven.

Het bestaan van een economische unie impliceert in de eerste plaats het vrije verkeer van goederen en productiefactoren tussen de deelgebieden van de Staat. Wat het goederenverkeer betreft, zijn niet bestaanbaar met een economische unie de maatregelen die autonoom door de deelgebieden van de unie – *in casu* de gewesten – worden vastgesteld en het vrije verkeer belemmeren; dit geldt noodzakelijkerwijs voor alle interne douanerechten en alle heffingen met gelijke werking.

Derhalve moet worden onderzocht of de door artikel 47, § 2, 38°, ingestelde belasting, die geen intern douanerecht is, al dan niet een heffing met gelijke werking is. Te dien einde meent het Hof te mogen verwijzen, *mutatis mutandis*, naar de definitie welke het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen aan dat begrip heeft gegeven, te weten: «een eenzijdig opgelegde geldelijke last – ook al moge hij gering zijn – die wegens grensoverschrijding op nationale of buitenlandse goederen wordt gelegd en geen douanerecht is in eigenlijke zin (...), ongeacht benaming en structuur, (...) zelfs wanneer deze last niet ten behoeve van de Staat wordt geheven, geen enkele discriminerende of beschermende werking heeft en het belast product niet met enige nationale productie concurreert» (Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, arresten van 1 juli 1969, zaak 24/68, *Commissie t. Italië*, *Jur.*, *H.v.J.*, 1969, 193, en samengevoegde zaken 2 en 3/69, *Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders t. S.A. Ch. Brachfeld & Sons en Chougol Diamond Co.*, *Jur. H.v.J.*, 1969, 211; in dezelfde zin, arrest van 7 juli 1994, zaak C-130/93, *Lamair n.v. en Nationale Dienst voor Afzet van Land- en Tuinbouwprodukten*, *Jur.*, *H.v.J.*, 1994, I, 3215).

B.4.2.6. De bedoelde belasting op het verwijderen van afvalstoffen is verschuldigd:

- a) voor het ophalen van afvalstoffen, niet voor het overbrengen van die afvalstoffen naar een ander gewest;
 - b) op het tijdstip dat de afvalstoffen worden opgehaald door de ondernemingen, gemeenten en verenigingen van gemeenten (artikel 47, § 3), niet op het tijdstip van het vervoer van die afvalstoffen naar buiten het Vlaamse Gewest;
 - c) door de ophaler van de afvalstoffen, niet door de natuurlijke of rechtspersoon die ze uitvoert;
 - d) op basis van de aangifte, als bepaald in artikel 47ter, § 1, van het decreet van 2 juli 1981, niet op basis van het effectieve overbrengen van afvalstoffen naar een ander gewest.
- Die belasting doet zich niet voor, noch door het voorwerp ervan, noch door de verrichting naar aanleiding waarvan de

belasting verschuldigd is, noch door de persoon van de belastingplichtige, noch door de wijze van inning, als een heffing met gelijke werking of als een douanerecht.

Niettemin is de bestreden maatregel in werkelijkheid een belasting die, doordat zij gekoppeld is aan het overschrijden van de territoriale grens die krachtens de Grondwet tussen de gewesten is vastgesteld, een werking heeft die gelijk is met die van een douanerecht in zoverre zij de afvalstoffen die bestemd zijn om in een ander dan het Vlaamse Gewest te worden verwijderd, zwaarder treft dan de afvalstoffen die in het Vlaamse Gewest worden verwijderd.

B.4.2.7. De Belgische economische unie impliceert een douane-unie. Tot het wezen van een douane-unie behoort dat het verbod van douanerechten en heffingen met gelijke werking niets uit te staan heeft met het doel waarvoor die maatregelen zijn ingevoerd. Uit de vaste rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen blijkt overigens dat het zo is voor de douane-unie die aan de Europese Unie ten grondslag ligt.

In haar belemmerende werking op het intergewestelijk verkeer kan de betwiste belasting derhalve niet verzoend worden met het algemeen normatief kader van de economische unie zoals dat door of krachtens de wet is vastgesteld; zij is strijdig met de bepalingen van artikel 6, § 1, VI, derde lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980, gewijzigd bij de bijzondere wet van 8 augustus 1988.

...

Om die redenen,
het Hof

vernietigt artikel 7 van het decreet van de Vlaamse Raad van 21 december 1994 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1995, in zoverre het in het decreet van 2 juli 1981 betreffende de voorkoming en het beheer van afvalstoffen een artikel 47, § 2, 38°, invoegt.

ARBITRAGEHOF

7 NOVEMBER 1996

Voorzitter: de h. Melchior

Rapporteurs: de hh. François en Boel

Advocaten: mrs. Sohier en Bourtembourg

Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Voorrecht van rechtsmacht – Art. 479 Sv.

Art. 479 Sv., dat betrekking heeft op het voorrecht van rechtsmacht schendt art. 10 Gw. niet, noch in zoverre het de houders van de ambten die erin worden geciteerd het voordeel van de rechtspraak in twee instanties ontzegt, noch in zoverre het, in combinatie met de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering betreffende de samenhang, ertoe leidt dat ook aan de personen die gelijktijdig met de in art. 479 bedoelde personen voor het hof van beroep worden opgeroepen, het voordeel van de rechtspraak in twee instanties wordt ontzegt.

Arrest nr. 60/96

In rechte

De prejudiciële vraag en de bepaling in het geding

B.1.1. Bij arrest van 10 mei 1995 stelt het Hof van Cassatie aan het Hof een prejudiciële vraag die als volgt is geformuleerd:

«Schendt artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering artikel 10 van de Grondwet, doordat het een beperkte categorie van personen het voordeel van de rechtspraak in twee instanties ontzegt?»

B.1.2. Artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering bepaalt:

«Wanneer een vrederechter, een rechter in de politierechtbank, een rechter in de rechtbank van eerste aanleg, in de arbeidsrechtbank of in de rechtbank van koophandel, een raadsheer in het hof van beroep of in het arbeidshof, een raadsheer in het Hof van Cassatie, een magistraat van het parket bij een rechtbank of een hof, een lid van het Rekenhof, een lid van de Raad van State, van het auditoraat of van het coördinatiebureau bij de Raad van State, een lid van het Arbitragehof, een referendaris bij dat Hof, een generaal die het bevel voert over een divisie, een provinciegouverneur, ervan beschuldigd wordt buiten zijn ambt een misdrijf gepleegd te hebben dat een correctionele straf meebrengt, laat de procureur-generaal bij het hof van beroep hem dagvaarden voor dat hof, dat uitspraak doet, zonder dat beroep kan worden ingesteld».

B.2.1. Uit het aan de verwijzende rechter voorgelegde geschil blijkt dat het beroep in cassatie, dat tegen de arresten van het Hof van Beroep te Bergen van 29 november 1989 en 13 juni 1994 is aangetekend, werd ingesteld, enerzijds, door R.V., ere-plaatsvervangend vrederechter, die in die hoedanigheid aan het bij artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering ingevoerde voorrecht van rechtsmacht is onderworpen, en, anderzijds, door P.C. en M.L., voor het hof van beroep opgeroepen met toepassing van regels betreffende de samenhang vervat in de artikelen 226 en 227 van het Wetboek van Strafvordering.

B.2.2. Hoewel de bewoordingen van de prejudiciële vraag uitdrukkelijk enkel artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering vermelden, omvatten de woorden «een beperkte categorie van personen» – een algemene formulering waarvan de bewoordingen de draagwijdte niet beperken tot de enkele van een dubbele aanleg verstoken personen die in artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering zijn vermeld –, zoals in de motieven van het arrest van 10 mei 1995 is aangegeven, zowel de werkende of de plaatsvervangende magistraten, die, zoals R.V., voor het hof van beroep worden gedagvaard, als de andere personen, zoals P.C. en M.L., die voor hetzelfde rechtscollege worden gedagvaard met toepassing van de regels betreffende de samenhang.

Ten gronde

Ten aanzien van het voorrecht van rechtsmacht

B.3. Het voorrecht van rechtsmacht, dat van toepassing is op de magistraten, met inbegrip van de plaatsvervangende magistraten, en op bepaalde andere ambtsdragers, is ingesteld met het oog op het verzekeren van een onpartijdige en serene rechtsbedeling ten aanzien van die personen. De bijzondere regels op het gebied van onderzoek, vervolging en berechting die het voorrecht van rechtsmacht inhoudt, strekken ertoe te vermijden dat, enerzijds, ondoordachte, onverantwoorde of tergende vervolgingen jegens de ambtsdragers op wie dat stelsel van toepassing is, op gang worden gebracht en, anderzijds, die ambtsdragers hetzij te streng, hetzij met te veel toegevendheid worden behandeld.

B.4. De prejudiciële vraag betreft evenwel niet het voorrecht van rechtsmacht als dusdanig, maar heeft betrekking

op de ontzegging van een tweede aanleg, die er in de huidige stand van de wetgeving uit voortvloeit. Binnen de categorie van personen die worden beticht van een misdrijf waarop een correctionele straf is gesteld, wordt aldus een verschil in behandeling ingesteld tussen de personen die de werking van artikel 479 ondergaan en de burgers in het algemeen, waarbij de eersten, in tegenstelling tot de tweeden, niet over de mogelijkheid beschikken om de tegen hen uitgesproken beslissing in hoger beroep aan te vechten.

B.5. Wanneer de wetgever in de mogelijkheid van een hoger beroep voorziet, mag hij dat niet op discriminerende wijze doen.

Het blijkt niet dat de in het geding zijnde bepaling een dergelijke discriminatie bevat. Aangezien de door de wetgever nagestreefde legitieme doelstellingen verantwoorden dat hij aan de hoven van beroep de bevoegdheid heeft toevertrouwd kennis te nemen van wanbedrijven ten laste van de personen op wie het voorrecht van rechtsmacht van toepassing is, is het niet kennelijk onredelijk niet te hebben voorzien in een hoger beroep tegen de door die rechtscolleges uitgesproken arresten.

In tegenstelling met wat de Ministerraad aanvoert, kan de verantwoording niet steunen op de huidige organisatie van de rechterlijke macht. Maar de wetgever vermocht ervan uit te gaan dat een voldoende waarborg wordt geboden door, enerzijds, door de hoogste feitenrechter te worden beoordeeld, en, anderzijds, door een gerecht dat noodzakelijkerwijze uit drie magistraten is samengesteld (zie de artikelen 101, derde lid, en 109bis van het Gerechtelijk Wetboek), voor de personen die de in artikel 479 vermelde ambten uitoefenen.

B.6. Uit het voorafgaande blijkt dat artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering, in zoverre het de houders van de ambten die erin worden geciteerd, het voordeel van de rechtspraak in twee instanties ontzegt, artikel 10 van de Grondwet niet schendt.

Ten aanzien van de andere rechtzoekenden die gelijktijdig met aan het voorrecht van rechtsmacht onderworpen personen voor een hof van beroep worden opgeroepen

B.7. De bepalingen van het Wetboek van Strafvordering betreffende de samenhang leiden ertoe dat op de justitiabelen die gelijktijdig met de in artikel 479 van hetzelfde Wetboek vermelde personen voor een hof van beroep worden opgeroepen, toepassing wordt gemaakt van die bepaling zodat zij bijgevolg van het recht op hoger beroep worden verstoken. Aldus wordt een verschil in behandeling in het leven geroepen tussen die rechtsonderhorigen en de rechtsonderhorigen die gedagvaard worden voor de rechter die hun door het gemeen recht met betrekking tot de rechtspleging wordt toegewezen.

Andermaal mag worden vermeld dat wanneer de wetgever in de mogelijkheid van een hoger beroep voorziet, hij dat niet op discriminerende wijze mag doen.

B.8. Het in B.7 vastgestelde verschil in behandeling is niet discriminerend.

Weliswaar kan het niet worden aanvaard op grond van de enkele reden dat de instelling van het voorrecht van rechtsmacht, enerzijds, en die van de samenhang, anderzijds, elk afzonderlijk in overeenstemming met artikel 10 van de Grondwet zouden worden bevonden. Uit het feit dat twee uitzon-

deringen op de gewone regels verantwoord zijn, volgt niet dat de gelijktijdige toepassing ervan op eenzelfde persoon dat ook is.

Uit de omstandigheid dat het aanvaardbaar is dat de in artikel 479 van het voormelde wetboek vermelde personen onmiddellijk door het hof van beroep worden berecht en dat het, gelet op de vereisten van een goede rechtsbedeling, wenselijk is te vermijden dat rechtscolleges onverzoenbare beslissingen wijzen terwijl die beslissingen betrekking zouden hebben op dezelfde feiten, die zijn gepleegd zowel door in het voormelde artikel 479 vermelde personen als door andere personen, volgt niet dat laatstgenoemde personen een dubbele aanleg zou mogen worden ontzegd zonder dat artikel 10 van de Grondwet zou zijn geschonden. Dat is des te meer het geval daar de personen die rechtstreeks voor het hof van beroep worden opgeroepen wegens de regels van de samenhang, in tegenstelling tot de in artikel 479 vermelde personen, zich niet kandidaat hebben gesteld voor ambten waarvoor het voorrecht van rechtsmacht geldt.

De noodzaak van een goede rechtsbedeling verantwoordt evenwel de organisatie van een eenmalig en volledig proces, dat een coherente beoordeling van de feiten en aansprakelijkheden verzekert. Het is in overeenstemming met het grondbeginsel van het contradictoir karakter van de debatten dat aan verschillende personen die voor dezelfde feiten worden vervolgd de mogelijkheid wordt geboden voor hetzelfde rechtscollege te verschijnen. Indien dat niet het geval zou zijn, zou de veelheid van de onderzoeken, en daarna van de debatten, kunnen verhinderen dat de gerechtelijke waarheid aan de dag wordt gebracht, met name wat de respectieve rol betreft die de verschillende vervolgte personen hebben gespeeld. Bovendien zou het recht van verdediging van zowel de in artikel 479 vermelde personen als van de andere personen die voor dezelfde feiten worden vervolgd, geschonden kunnen zijn indien beklaagden zich voor een rechtscollege zouden moeten verdedigen, terwijl een ander rechtscollege reeds over de werkelijkheid, de aanrekenbaarheid en de strafrechtelijke omschrijving van de ten laste gelegde feiten uitspraak zou hebben gedaan. De aard van de in het geding zijnde beginselen laat dus niet toe dat het bekritiseerde verschil in behandeling als zonder verantwoording beschouwd wordt.

B.9. Uit het voorafgaande blijkt dat artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering, in zoverre het de vervolgte justitiabelen gelijktijdig met de houders van de ambten die erin worden geciteerd, het voordeel van de rechtspraak in twee instanties ontzegt, artikel 10 van de Grondwet niet schendt.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 25 APRIL 1996

Voorzitter-rapporteur: de h. Verougstraete

Openbaar ministerie: de h. Dubrulle

Advocaten: mrs. De Gryse en Houtekier

Hoven en rechtbanken – Rechtsmacht – Verleende bouwvergunning – Annulatieberoep bij de Raad van State – Vordering bij burgerlijke rechter in kort geding

N.V. M. t/ S. e.a.

Conclusie van advocaat-generaal G. Dubrulle

1. De feiten en procedurevoorgaanden worden in de memorie als volgt samengevat:

Bij beslissing van 5 mei 1992 heeft de stad Deinze aan eiseres een vergunning verleend voor het bouwen van een overdekte standplaats voor bedrijfsvoertuigen en voor de uitbreiding van een betonverharding. Die bouwvergunning was voorafgegaan door een gunstig advies van de gemachtigde ambtenaar d.d. 29 april 1992.

Tegen de afgifte van deze vergunning werden bij de Raad van State beroepen ingesteld tot voorlopige schorsing, tot schorsing en tot nietigverklaring. De beroepen tot voorlopige schorsing en tot schorsing werden verworpen bij arresten van de Raad van State van 2 juni 1992 en 2 juli 1992.

Zowel bij eenzijdig verzoekschrift als, vervolgens, bij dagvaarding in kort geding, werd bij de voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent gevorderd dat de afgegeven bouwvergunning zou worden geschorst en dat de uitvoering ervan zou worden gestaakt.

Bij beschikking van de dienstdoende Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Gent d.d. 3 juni 1992, op eenzijdig verzoekschrift van dezelfde datum, werd eiseres veroordeeld om de grondwerken op het betrokken terrein te staken op straffe van een dwangsom van 200.000 fr. per inbreuk en per dag vanaf het ogenblik van de betekening van de beschikking en dit totdat door de kort gedingrechter een beschikking op tegenspraak is genomen. Tegen deze beschikking werd op 1 juli 1992 derdenverzet ingesteld.

Bij beschikking van 24 januari 1993 werd, op tegenspraak tussen partijen, uitspraak gedaan over het derdenverzet van eiseres en over de dagvaarding in kort geding die door de eerste twee verweerders was ingesteld. De bouwvergunning werd geschorst en er werd bevel gegeven om de werken te staken en de bouwplaats te ontruimen van alle machines en materialen. Er werd tevens verbod opgelegd om de eventueel reeds bestaande bouwwerken in gebruik te nemen of te gebruiken, en dit tot de uitspraak door de Raad van State over het ingestelde annulatieberoep. De veroordeling werd uitgesproken op straffe van een dwangsom van 200.000 frank per dag en per overtreding. Een deskundige werd aangesteld om de door de N.V. M. ontwikkelde activiteiten te vergelijken met de milieuvergunning die haar op 12 februari 1982 werd afgeleverd. De beschikking d.d. 3 juni 1992 werd in dezelfde zin gewijzigd.

Het arrest van het Hof van Beroep te Gent van 23 september 1993 verklaarde het hoger beroep tegen deze beschikking ontvankelijk doch ongegrond.

Eiseres roept tegen het arrest d.d. 23 september 1993 drie cassatiemiddelen in.

2. In het eerste middel voert eiseres schending aan van de artikelen 92 en 93 (oud) van de Grondwet, 17, 18 en 584 van het Gerechtelijk Wetboek en art. 17, § 1, en 18 van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, als vervangen door de wet van 19 juli 1991.

Voormeld artikel 17, § 1, bepaalt: «Wanneer een akte of een reglement van een administratieve overheid vatbaar is voor vernietiging krachtens artikel 14, eerste lid, kan de Raad van State *als enige* de schorsing van de tenuitvoerlegging ervan bevelen.»

Artikel 18, eerste lid, bepaalt: «Wanneer bij de Raad van State overeenkomstig artikel 17 een vordering tot schorsing van een akte of een reglement aanhangig wordt gemaakt, kan hij *als enige*, bij voorraad en onder de in artikel 17, § 2, eerste lid, bepaalde voorwaarden, alle nodige maatregelen bevelen om de belangen van de partijen of van de personen die belang hebben bij de oplossing van de zaak veilig te stellen, *met uitzondering van de maatregelen die betrekking hebben op de burgerlijke rechten.*»

Eiseres heeft steeds staande gehouden dat de rechter in kort geding te dezen dus onbevoegd was om een dergelijke schorsing (en, op grond van art. 18 van voormelde wetten, om maatregelen) te bevelen.

In dit middel vecht eiseres derhalve de beweerde miskenning aan van deze bevoegdheidsregeling door de appelrechters, die het bevelschrift bevestigden van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, zitting houdend in kort geding, waarbij zowel de schorsing van de bouwvergunning (in de door de voorzitter begrepen zin) als maatregelen bevelen werden.

In het eerste onderdeel stelt ze dat de voormelde artikelen 17, § 1, en 18 geen onderscheid maken naargelang de bestreden bestuurshandeling al dan niet subjectieve (burgerlijke) rechten kan aantasten zodat ze, overeenkomstig art. 584 Ger.W., aan de rechterlijke macht de bedoelde bevoegdheid ontzegt, ook wanneer de litigieuze bestuurshandelingen deze rechten kunnen aantasten.

In het tweede onderdeel betwist ze dat de enkele omstandigheid dat aan de kortgedingrechter, steunend op burgerlijke (en politieke) subjectieve rechten, gevraagd wordt maatregelen te bevelen, tot gevolg zou hebben dat een geschil over dergelijke rechten bestaat, en dat deze rechter dus steeds bevoegd zou zijn.

In het derde onderdeel wordt herhaald dat het niet voldoende is de aantasting van een (burgerlijk of politiek) subjectief recht in te roepen om het bestaan van een burgerlijk geschil en de bevoegdheid van de kortgedingrechter te verantwoorden; ook het bestaan en/of de draagwijdte van dit recht moet worden betwist; dit is niet het geval daar het enige geschilpunt de wettigheid van de bouwvergunning betrof.

Nu deze onderdelen variaties zijn op hetzelfde thema kunnen ze gezamenlijk beantwoord worden.

3. Dit eerste middel onderwerpt aan het Hof opnieuw de vraag naar de bevoegdheidsverdeling tussen de justitiële en de administratieve rechter i.v.m. gevolgen van bestuurshandelingen, waarop het antwoord, ondanks de bedoeling van de wetgever, bij de invoering van het administratief kort geding, bij de wet van 19 juli 1991, in werking getreden op 22 oktober 1991, eigenlijk niet eenvoudiger is geworden.

Uw Hof heeft op 17 november 1994 moeten beslissen over een middel afgeleid uit de schending van (o.m.) het door deze wet vervangen art. 17 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, in een arrest, uitgesproken in verenigde kamers, op grond van een voorziening (krachtens de artt. 33 Gec.W. R.v.St. en 609, 2°, Ger.W.) tegen een arrest van de Raad van State, die een exceptie van onbevoegdheid had afgewezen (Cass., Ver.K., 17 november 1994, A.R. nr. C.93.0052.F, A.C., 1994, nr. 496, gewezen op gelijkkluidende conclusie van advocaat-generaal Janssens de Bisthoven, gepubliceerd in *Bull.*, 1994, 466).

Bij arrest van 15 oktober 1993 (Cass., Ver.K., 15 oktober 1993, A.C., 1993, nr. 411 met gelijkkluidende conclusie van eerste advocaat-generaal D'Hoore) werd ook reeds beslist over een middel waarin o.m. de schending van hetzelfde artikel 17, (§ 2) werd aangevoerd; de bestreden beslissing van de Raad van State, die weliswaar een schorsing had bevolen van de tenuitvoerlegging van een besluit waarbij een bouwvergunning verleend werd, stelde evenwel geen bevoegdheidsprobleem aan de orde.

Ook uit de eerste commentaren volgend op dit arrest blijkt dat de nieuwe wet niet meteen alle vragen m.b.t. dit bevoegdheidscontentieux uit de wereld geholpen heeft, in tegendeel (zie Tulkens, F., «Répartition des attributions entre les cours et tribunaux et le Conseil d'Etat: deux arrêts de plus à verser aux débats. Observations», onder twee arresten van die datum, waaronder het arrest i.z. AR nr. 93.0052, doch waarvan de teksten onderling verwisseld zijn, *Journal des Procès*, 20 januari 1995, pp. 25-31. Haubert, B., «Observations» (onder dit arrest), *J.T.*, 1995, 317-320).

Het komt dus noodzakelijk voor deze nieuwe voorziening, die niet rechtstreeks de bevoegdheid van de administratieve rechter maar die van de justitiële rechter aanvecht, als ook de te geven oplossing, in het recent geschapen wettelijk kader te situeren.

Hierbij moeten twee vragen beantwoord worden:

1) Wat is de draagwijdte van de woorden: «de Raad van State *als enige*» (bevoegd)...?»

2) Zijn, te dezen, subjectieve burgerlijke rechten in het gedrang gekomen?

4. Het wetsontwerp tot invoering van het administratief kort geding strekte ertoe uitbreiding te geven aan de bevoegdheid van de Raad van State, afdeling administratie, om de schorsing van de tenuitvoerlegging van verordeningen of administratieve handelingen uit te spreken (memorie van toelichting, *Gedr. St., Senaat*, nr. 1300/1 (1990-1991), p. 1). Deze bevoegdheid was nl. beperkt tot de gevallen als bedoeld in artikel 70 van de Vreemdelingenwet van 15 dec. 1980 en de beroepen tot nietigverklaring wegens schending van de artt. 6, *6bis* en 17 Gw. (door het opnieuw opnemen, bij de wet van 16 juni 1989 van de door de wet van 28 juni 1983 opgeheven artt. 17 en 18 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State).

Er werd vastgesteld dat de rechtzoekende zich op allerlei spitsvondigheden beriep om alsmear een schending van deze grondwetsartikelen en dus de gewenste schorsing van de overheidsakte te verantwoorden.

De invoering van deze nieuwe toegewezen bevoegdheid van de Raad van State, die een bijkomende waarborg aan de bestuurde verleent, is (uiteraard) verenigbaar zowel met artikel 145 (oud 93) Gw. («Geschillen over politieke rechten behoren tot de bevoegdheid van de rechtbanken, *behoudens de bij de wet gestelde uitzonderingen*») als met artikel 584, eerste lid, Ger.W. («De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg doet, in de gevallen die hij spoedeisend acht, bij voorraad uitspraak in alle zaken, *behalve die welke de wet aan de rechterlijke macht onttrekt*»).

Behoudens de grenzen van artikel 17 zelf, is de enige begrenzing aan deze nieuwe veralgemeende toegewezen bevoegdheid bevat in art. 144 (oud 92) Gw. («Geschillen over burgerlijke rechten behoren «bij uitsluiting tot de bevoegdheid van de rechtbanken»).

Het oorspronkelijk wetsontwerp bepaalde deze bevoegdheid «met uitsluiting van iedere andere rechtsmacht» (memorie van toelichting, p. 26).

In zijn advies heeft de Raad van State (afdeling wetgeving) de tekst in overeenstemming met de Grondwet geacht en geen andere formulering voorgesteld (*ibid.*, pp. 37-40).

Hoewel, luidens de memorie van toelichting, «men dus kan zeggen dat de voorzittersmagistratuur niet meer over haar volledige bevoegdheid beschikt (*ibid.*, p. 24) – bestond nooit het inzicht om deze algemene bevoegdheid van de rechterlijke macht aan te tasten, wat t.a. strijdig zou geweest zijn met de artt. 92 en 93 (oud) Gw.».

Bij de bespreking in de commissie voor de binnenlandse aangelegenheden van de Senaat onderstreepte de minister van Binnenlandse Zaken wel dat het wetsontwerp «een einde wil maken aan de thans bestaande praktijk waarbij men terzelfder tijd voor de Raad van State de vernietiging van een administratieve rechtshandeling vordert en voor de gewone rechtbank, in kort geding, de schorsing ervan, zonder dat er eigenlijk een subjectief recht in het geding is. Die praktijk wordt thans toegepast in gevallen waarin de Raad van State de schorsing niet kan bevelen, maar is niet heilzaam voor de goede werking van de verschillende rechtscolleges». (*Gedr. St.*, Senaat, nr. 1300/2, (1990-1991), verslag Tant, p. 3).

Twee senatoren stelden bij amendement voor de woorden «met uitsluiting van iedere andere rechtsmacht» te doen vervallen omdat het, «zowel om juridische redenen als om redenen van doelmatigheid, niet verantwoord is dat afbreuk wordt gedaan aan de bevoegdheid van de rechter in kort geding». De minister antwoordde dat bij ingeroepen schending van de artikelen 6, *6bis* en 17 Gw., ingevolge uiteenlopende opvattingen een toestand ontstond «van tegenstrijdige beslissingen, waarbij de Raad van State een rechtshandeling niet schorst en de rechter in kort geding wel, of omgekeerd, wat de administratie, die de beide beslissingen moet naleven, uiteraard voor een onmogelijke keuze plaatste». «De enige bedoeling van de termen 'met uitsluiting van iedere andere rechtsmacht' is een einde te maken aan die toestand door de bevoegdheid van de rechter in kort geding inzake betwistingen over objectieve rechten uitdrukkelijk uit te sluiten.» Een lid verklaarde in te stemmen met de verklaringen van de minister, maar stelde voor deze woorden te vervangen door het woord «als enige». Het lid gaf aan dat zulks de betekenis van de tekst niet wijzigde en dat het alleen de bedoeling was onjuiste interpretaties uit te sluiten.

De minister herhaalde dat de gewone rechter bevoegd bleef om op te treden wegens de schending van subjectieve rechten en dat de enige bedoeling van de bepaling was de bevoegdheden duidelijk af te bakenen.

Het amendement van de senatoren werd eenparig verworpen en het voormeld amendement van het lid werd eenparig aangenomen (*ibid.*, pp. 4-8).

Een goede uitlegging van het bijvoeglijk naamwoord «enige» wordt gegeven door de decaan P. Lewalle («Le référé administratif», rapport présenté au Colloque consacré aux 'Procédures d'urgence', le 14 mars 1992, Liège, Faculté de Droit in *Actualités du droit*, 1992, 999): «Sans que le requérant ait à saisir quelqu'autre juridiction.»

5. De wet van 19 juli 1991 gaf aanleiding tot tal van andere commentaren,

- in algemene of bijzondere werken:

- Mast A., *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, 12e uitg. door Dujardin, J., Story-Scientia, Gent, 1992, hoofdstuk IV, «Het administratief kort geding», nrs. 667-675;

- Marchal, P., *Les référés*, in *Répertoire notarial*, t. XV - Matières diverses, Livre XXIV, Larcier, Brussel, 1992, nrs. 103-113;

- Lagasse, J.P., Amelynck, Chr., Van de Gejuchte, F., *Le référé administratif*, Ed. formatique, 1992;

- Lemmens, P. en Verlinden, J., «Toegang tot de rechter in milieuzaken», in *Rechtspraak en Milieubescherming*, Eerste Antwerps Jursitencongres, Kluwer, Antwerpen, nrs. 29-30;

- Lanckswaert, E., *Het administratief kort geding*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1993;

- in bijzondere bijdragen:

- Van Dorpe, B., «De wet van 19 juli 1991 betreffende het administratief kort geding», *R.W.*, 1991-92, 1377-1388;

- Tulkens, F., «L'introduction d'un référé administratif en droit belge: une délicate révolution», *J.T.*, 1992, 28-32;

- Neuray, J.F., «L'avenir du référé administratif. Considérations sur la loi du 19 juillet 1991 modifiant les lois coordonnées sur le Conseil d'Etat», in *Présence du droit public et des droits de l'homme, Mélanges offerts à Jacques Velu*, II, pp. 679-708;

- Lagasse, D., «A propos du pouvoir exclusif au Conseil d'Etat d'ordonner la suspension, le cas échéant d'extrême urgence, de l'exécution de tous les actes administratifs», *Observations sous Cons. Etat*, 13 november 1991, *J.T.*, 1992, 35-36;

- Lagasse, D., «La loi du 19 juillet instituant un référé administratif devant le Conseil d'Etat a-t-elle modifié la compétence du juge judiciaire des référés? Ou le curieux renouveau de la théorie de la voie de fait administrative», *Observations sous Civ.*, Namen (réf.), 5 mai 1992, *J.T.*, 1993, 9-11;

- Boes, M., «Het gewone kort geding en het administratief kort geding. Het arrest van het Hof van Cassatie van 27 november 1992», *Recente Cass.*, 1993, 49-50;

- Lanckswaert, E., «De bevoegdheidsproblemen tussen de rechter in kort geding en de Raad van State opgelost? Het arrest van het Hof van Cassatie van 15 oktober 1993», *R. Cass.*, 1993, 231-233;

- Van Damme, M., «De procedure van voorlopige schorsing van de Raad van State», in *Liber Amicorum P. de Vroe-de*, Kluwer, 1994;

- Van Heuven, D., en Van Volsem, F., «De Raad van State kan als enige... enkele beschouwingen over het administratief en het gemeenrechtelijk kort geding», in *Publiek recht, ruim bekeken. Opstellen aangeboden aan Prof. J. Gijssels*, Maklu uitgevers, 339-661;

- inzake stedenbouw en milieu;

- Tulkens, F., «Le référé judiciaire, le référé administratif et l'action en cassation en matière d'urbanisme et d'environnement: des compétences exclusives ou concurrentes?», *Aménagement, Environnement*, 1993, numéro spécial, 33-37.

De nieuwe wet laat een gevoel van onbehagen bestaan bij vele auteurs die menen dat ze delicate problemen in het leven roept. Men wacht benieuwd af hoe het Hof dit (blijvend) bevoegdheidsdispuut (definitief) zal beslechten (Van Heuven, D. en Van Volsem, F., *l.c.*, 359-361).

6. De wet van 19 juli 1991 kan noch wou afbreuk doen aan de artt. 92 en 93 Gw. (144 en 145 Gw 1994).

De «burgerlijke rechten» tot bepaling van de uitsluitende bevoegdheid van rechtbanken blijven dus in de «traditionele» betekenis te begrijpen.

Tal van misverstanden ontstonden uit het gebruik van de termen «subjectief recht» en «objectief recht» en uit de verwarring van de begrippen «subjectief recht» en «burgerlijk recht».

De Grondwet kent slechts «burgerlijke rechten» (art. 144) en «politieke rechten» (art. 145). Het is dus voorzichtig slechts het «organiek criterium» (de definitie van de rechten door de wetgever) te hanteren om er de bevoegdheden uit af te leiden. (Mast, A., *op. Cit.*, pp. 603-604).

Daar het zeker niet uit te sluiten is dat de burger ook subjectieve rechten kan doen gelden op het vlak van zijn (bv. vermogensrechtelijke) betrekkingen met de openbare besturen, moet de volgende beslissende vraag beantwoord worden: is zijn recht, waarover het geschil bestaat, een subjectief recht van burgerlijke aard of, tenminste, een subjectief recht waarvan de bescherming tot de bevoegdheid van de rechtbanken behoort?

De nog steeds algemeen aanvaarde theorie van het «werkelijk voorwerp» (objet véritable) van de vordering werd toegepast m.b.t. de bevoegdheid van de Raad van State.

Ze werd vastgelegd in de twee arresten van 27 november 1952 van het Hof in verenigde kamers, gewezen op gelijkkluidende conclusie van procureur-generaal Cornil (*Pas.*, 1953, I, 184, *Arr. Verbr.*, 1953, 164): de Raad van State is niet bevoegd om de akte of de beslissing te vernietigen waarbij een administratieve overheid weigert een verbintenis na te komen die verband houdt met een *burgerlijk recht*, hetwelk zich in het vermogen van een burger bevindt, zelfs zo het verzoekschrift slechts tot vernietiging van de akte of van de beslissing strekt en geen veroordeling tot betaling vordert.

Het arrest van 21 oktober 1982 (door de eerste kamer gewezen op gelijkkluidende conclusie van advocaat-generaal Liekendaal, A.R. nr. 6636, *Pas.*, 1983, 251; A.C., 1982-83, nr. 127) herinnert eraan dat de rechterlijke macht bevoegd is om een onrechtmatige schending van een burgerlijk recht zowel te voorkomen als te herstellen, ongeacht wie de schending heeft begaan, en dat zulks geldt voor elke foutieve aantasting van een subjectief recht door de administratieve overheid. De arresten van 20 september 1990 (A.R. nr. 8631, A.C., 1990-91, nr. 33) en van 1 juni 1992 (A.R., nr. 7649, A.C., 1991-92, nr. 511) bevestigen deze regel.

Het is te dezen niet zonder belang te herinneren aan een belangrijk arrest van de eerste kamer van het Hof van 21 maart 1985 dat, op gelijkkluidende conclusie van de procureur-generaal J. Velu, toen advocaat-generaal, de grenzen van de bevoegdheid van de korgedingrechter bepaalt en hem o.m. de bevoegdheid toekent aan de bestuursverheid maatregelen, inzonderheid verbodsmatregelen op te leggen, die noodzakelijk zijn ter voorkoming of tot stopzetting van een foutief lijkende aantasting door die overheid van de subjectieve rechten, die de hoven en rechtbanken moeten vrijwaren (A.R. nr. 7189, *Pas.*, 1985, 908; A.C., 1984-85, nr. 445).

Ten slotte beslist het arrest van 10 april 1987 in verenigde kamers, eveneens gewezen op de gelijkkluidende conclusie van de (toenmalige) advocaat-generaal J. Velu, dat een annulatieberoep... waarin geen herstel van een op onrechtmatige wijze gekrenkt recht gevorderd wordt, niet tot werkelijk en *rechtstreeks* onderwerp heeft een betwisting over subjectieve rechten waarvan alleen de rechterlijke macht, krachtens

de artikelen 92 en 93 van de Grondwet kennis kan nemen. De omstandigheid dat de nietigverklaring van een voor de Raad van State aangevochten administratieve handeling repercussies zou hebben of kunnen hebben op enig politiek of burgerlijk recht, is niet voldoende tot uitsluiting van de bevoegdheid van de Raad van State om kennis te nemen van een verzoekschrift strekkende tot de nietigverklaring. De taak van het Hof bestaat er in wezen in na te gaan of de aan de Raad voorgelegde eis al dan niet behoort tot de bevoegdheid van de Rechterlijke Macht, (A.R. nrs 5590 en 5619, *Pas.*, 1987, I, 950, A.C., 1986-87, nr. 477, A.P.T., 1/1987, 292 e.v., gevolgd door de conclusie van het openbaar ministerie, in vertaling).

Het arrest van 5 februari 1993 werd, in verenigde kamers en op gelijkkluidende conclusie van advocaat-generaal D'Hoore, gewezen in dezelfde zin (A.R. nr. 8125, A.C., 1993, nr. 77).

7. Het subjectief recht

Nadat de bevoegdheden aldus afgebakend zijn is het t.a.v. de artt. 144 en 145 Gw. van belang te weten wat men onder subjectief recht verstaat.

Deze vraag wordt beantwoord door de procureur-generaal J. Velu, na een zeer diepgaande studie van de rechtsleer m.b.t. de algemene theorie van het recht en van de rechtspraak, zowel van de Raad van State als van het Hof van Cassatie (conclusie voor Cass., 10 april 1987, *l.c.*, (A.C.), pp. 1065 e.v.).

De leer van de procureur-generaal J. Velu, in navolging van zijn voorgangers P. Leclercq, W. Ganshof van der Meersch en E. Krings, kan als volgt samengevat worden:

«De essentie van een subjectief recht bestaat eerst en vooral in de bekwaamheid om iets van een derde te eisen. Het bestaat enkel en alleen indien althans aan twee vereisten is voldaan:

1. dat een welbepaalde juridische verplichting rust op andere personen: het of de passieve rechtssubject(en). Vereist is dat het gedrag – een handeling of onthouding – dat door het actief subject is gevorderd ingevolge een regel van het objectief recht, het voorwerp zij van een welbepaalde aan (het) passieve subject(en) opgelegde juridische verplichting...

2.... de aard van het belang;... de eiser moet ook in dat geval aantonen dat zijn annulatieberoep berust op een eigen subjectief recht.

Dientengevolge zal men, om vast te stellen wanneer in de rechtsbetrekkingen tussen de administratieve overheid en de burgers, dezen ten opzichte van de overheid over subjectieve rechten beschikken, dienen na te gaan of er een rechtsregel bestaat waarbij aan de burger rechtstreeks het recht wordt verleend om van de overheid een welbepaald gedrag te eisen. Alles zal afhangen van de vraag of de overheid, door een beslissing te nemen, zich al dan niet in een toestand bevindt waarbij haar bevoegdheid honderd ten honderd gebonden is.

Opdat de burger zich ten aanzien van de administratieve overheid op een subjectief recht kan beroepen, moet de bevoegdheid van de administratieve overheid volledig honderd ten honderd gebonden zijn, d.w.z. dat alle voorwaarden waaraan de uitoefening van de bevoegdheid onderworpen is, objectief door de rechtsregel zijn vastgelegd, zodat de overheid over geen enkele beoordelingsbevoegdheid beschikt; de Grondwet, de wet of het reglement hebben al de

voorwaarden vastgelegd op grond waarvan, voor degenen die bedoelde voorwaarden vervullen, een subjectief recht ontstaat om een welbepaald voordeel te verkrijgen. In zodanig geval kan de administratieve overheid enkel vaststellen, verklaren, erkennen dat die voorwaarden bestaan, zonder te kunnen opzichte een beoordelingsmacht te kunnen uitoefenen. Die beslissing is dan een beslissing tot aanwijzing van subjectieve rechten ('une décision déclarative de droits'). Wanneer daarentegen de bevoegdheid van de administratieve overheid geen gebonden bevoegdheid is, is het ontstaan van het subjectief recht afhankelijk van de uitoefening van de discretionaire macht van die overheid: de beslissing van die overheid is derhalve geen beslissing tot aanwijzing van subjectieve rechten, maar wel tot vestiging ervan ('une décision constitutive de droits').»

In de rechtsleer doen staatsrechtsspecialisten een beroep op hetzelfde zekere criterium: de gebonden of discretionaire bevoegdheid van de administratie. Zie Mast, A., *op. cit.*, nr. 675, 12e uitgave, door J. Dujardin, Story-Scientia, 1992, die overigens de reeds in werking getreden wet van 19 juli 1991 betreffende het administratief kort geding al op substantiële wijze bespreekt en daarover als volgt besluit: «De wet van 19 juli 1991 heeft die bevoegdheid (van de justitiële rechter) weliswaar op essentiële wijze ingeperkt doch niet volledig uitgeschakeld. Met name de aard van de in het geding zijnde bestuurshandeling en de aard van het geding zijnde recht dienen wat dat betreft in ogenschouw te worden genomen... De justitiële rechter in kort geding moet evenzeer nog bevoegd worden geacht indien het geschil een subjectief recht betreft.» Hierbij wordt (in voetnoot 43) ook herinnerd aan de intentie van de wetgever (verslag Tant, *l.c.*, pp. 5-6) de subjectieve rechten niet in te enge zin te begrijpen.

Op een voorziening tegen een beslissing van appelrechters, in kort geding en m.b.t. een overheidsbeslissing van 5 juni 1991 heeft het Hof, bij arrest van 24 januari 1994 (1e Kamer, A.R. nr. C.93.0255.N, A.C., 1994, nr. 20) geoordeeld «dat de rechterlijke macht (ook) bevoegd is om door het bestuur bij de uitoefening van de discretionaire bevoegdheid begane onrechtmatig geachte aantastingen van een subjectief recht zowel te voorkomen als te vergoeden» en, op een voorziening tegen een beslissing van de appelrechter, ten gronde, bij arrest van 10 maart 1994 (1e Kamer, A.R. nr. 9669, A.C., 1994, nr. 114) «dat de hoven en rechtbanken kennis nemen van de door een partij ingestelde vorderingen, die gegrond zijn op een precieze juridische verplichting, die een regel van het objectief recht rechtstreeks aan een derde oplegt en bij wier uitvoering eiser een eigen belang heeft».

In het eerste bij de aanhef genoemd arrest van 17 november 1994, m.b.t. de weigering van een gemeente een vreemdeling, die erom verzocht, in te schrijven in haar bevolkingsregister, heeft het Hof geoordeeld «dat de bevoegdheid (van de Raad van State op grond van art. 14 van de gecoördineerde wetten) wordt vastgesteld naar het werkelijke en rechtstreekse onderwerp van het beroep en (dat) de Raad van State niet bevoegd is wanneer de bestreden individuele handeling bestaat in de weigering van een administratieve overheid tot uitvoering van een verplichting die overeenstemt met een subjectief recht van de verzoeker» en «dat het geschil rechtstreeks betrekking heeft op het subjectief recht van verweerder om te worden ingeschreven in het bevolkingsregister van eiseres, dat wil zeggen op een recht van de betrok-

kene om van de overheid zodanige inschrijving te eisen als de wettelijke voorwaarden vervuld zijn».

Ten slotte heeft het Hof, bij arrest van 26 januari 1995 (eerste kamer, A.R. nr. C.93.0128.F, *Bull. en Pas.*, nr. 46), op een middel waarin o.m., de schending van de oude artt. 92 en 93 Gw., 584 Ger.W., en 17, inzonderheid § 1, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State werd aangevoerd, beslist «dat de Raad van State bevoegd is om de nietigverklaring uit te spreken wanneer tegen de akte van de administratieve overheid een objectief beroep kan worden ingesteld, in tegenstelling tot het beroep dat er werkelijk en rechtstreeks toe strekt het bestaan van een subjectief, burgerlijk of politiek recht te doen vastleggen, of de eerbiediging van een dergelijk recht te doen naleven» en «dat niet wordt afgeweken van de bevoegdheid van de rechtbanken van de rechterlijke orde om uitspraak te doen over de geschillen inzake subjectieve rechten».

8. Uit dit alles blijkt dat het bevoegdheidsvraagstuk door de wet van 19 juli 1991 werd opgelost voor zover de aangevochten overheidsakte een louter «objectieve benadering» krijgt... maar dat het, zodra men het terrein van de burgerlijke rechten betreedt, blijft bestaan, zoals voor de talrijke juristen die er diepgaande studies aan gewijd hebben (F. Tulken, *Journal des Procès, l.c.*, p. 31, voetnoot 22, telde er niet minder dan 50 in de opsomming gegeven door de procureur-generaal J. Velu, *A.P.T.*, 1987, 298, voetnoot 30, en voegt eraan toe dat er sedertdien, behalve de zijne, nog een tiental andere gepubliceerd werden).

Het nieuwe, voor uw Hof, in deze zaak is dat een vordering tot schorsing bij de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, zitting houdend in kort geding, werd ingesteld, simultaan met een annulatieverzoek en een (zelfs dubbel) schorsingsverzoek bij de Raad van State, van dezelfde overheidsakte.

De toestand die de wetgever, bij het inrichten van het administratief kort geding, precies heeft willen vermijden, lijkt te dezen dus nog minder te verantwoorden dan voorheen het geval kon zijn.

9. Om aan het hier gestelde probleem de passende oplossing binnen dit wettelijk kader te bieden moet worden nagegaan wat gevorderd werd, wat dus het «werkelijk onderwerp» van de vordering voor de justitiële rechter was.

Uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan, leidt men af dat de eerste verweerder voor de Raad van State de nietigverklaring, resp. de schorsing en de voorlopige schorsing van de aan eiseres verleende bouwvergunning, doch niet het bevelen van maatregelen (met uitzondering van maatregelen die betrekking hebben op de burgerlijke rechten, art. 18, eerste lid, in fine) gevorderd heeft en de eerste twee verweerders de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, zitting houdend in kort geding, de schorsing van de beslissing van het college van burgemeester en schepenen van de stad Deinze van 5 mei 1992, waarbij dezelfde bouwvergunning verleend werd de staking van de werken en de ontruiming van de bouwplaats gevraagd hebben.

Bij het door de appelrechter bevestigd bevelschrift heeft de voorzitter deze bouwvergunning (en het daaraan voorafgaand gunstig advies van de gemachtigde ambtenaar) «geschorst in die zin dat aan verweerder bevel wordt gegeven de werken (verder) te staken en de bouwplaats te ontruimen van alle machines en materialen, aan verweerder verbod opgelegd de eventueel verder bestaande bouwwerken

in gebruik te nemen of ze gebruiken» en gezegd «dat deze maatregel zal gelden tot de uitspraak van de Raad van State over het aanhangig beroep tot nietigverklaring ingesteld door eerste eiser».

De vordering tot schorsing bij de Raad van State werd uiteindelijk afgewezen omdat deze presidiale beslissing inmiddels was gegeven.

Terwijl het objectief beroep werd ingesteld tegen de administratieve overheid en strekte tot nietigverklaring, respectievelijk schorsing van haar rechtshandeling, is de vordering voor de justitiële rechter ingesteld tegen de «begunstigde» van deze akte en strekt ze tot schorsing van haar gevolgen, waardoor het subjectief recht van de eerste twee verweerders als buurtbewoners in het gedrang kwam, wegens hinder door deze «ogenschoonlijk door onwettigheid aangestelde bouwvergunning», zoals de vordering door deze rechter begrepen werd, doch ook tot het bevelen van de maatregelen (die niet in het administratief kort geding gevorderd werden!) en die nodig waren om aan deze gevolgen voorlopig een einde te maken.

De appelrechters hebben geoordeeld dat deze vordering «wel degelijk als onmiddellijk voorwerp een burgerlijk recht heeft. Zij beoogt onmiddellijke en daadwerkelijke bescherming van het eigendoms- en bezitsrecht van de (verweerders) en beëindiging van hinder en overlast uit nabuurschap». Met verwijzing naar het verslag Tant (*l.c.*, p. 6) hebben ze beslist dat «tot beslechting van zulke vordering niet de Raad van State, maar uitsluitend de justitiële rechter bevoegd is» en «dat zijn bevoegdheid, in strijd met wat (eiseres) voorhoudt, geenszins tot toekenning van schadevergoeding beperkt is maar, ook in kort geding, een bevel tot herstel in natura kan gaande maken».

De simultaneïteit van het subjectief en het objectief contentieux blijft, ook na de inrichting van het administratief kort geding en ondanks de hoofdbedoeling van de wetgever, mogelijk en kon door hem overigens niet uitgesloten worden. (Zie Marchal, P., *o.c.*, nr. 108); Lagasse, J.P., Amelynck, Chr. en Van De Gejuchte, F., *o.c.*, nr. 28; Van Dorpe, B., *l.c.*, pp.1386-1387; Lemmens, P. en Verlinden, J., *o.c.*).

Dit is ook zo inzake stedenbouw (Tulkens, F., *l.c.*, (*Aménagement, Environnement*) en Marchal, P., *o.c.*, nr. 113, die aanhaalt dat de bouwvergunning geen uitvoeringsakte is, waarbij de overheid ze nl. slechts aflevert maar niet uitvoert), al kan men deze door dergelijke rechtspraak «op twee fronten» nog steeds in stand gehouden en tot rechtsonzekerheid leidende toestand, die slechts door grondwetswijziging opgeheven kan worden, betreuen.

Maar ook de wetgever zelf sloot niet uit dat er nog grensgevallen kunnen zijn, «maar dat het aan het Hof van Cassatie toekomt in laatste instantie de grenzen duidelijk te bepalen» (Verslag Tant, *l.c.*, p. 6).

10. Het (eerste) middel dat opkomt tegen de bevestigende beslissing die oordeelt dat een subjectief recht werkelijk in het gedrang kwam, lijkt me derhalve niet gegrond.

In het tweede en het derde middel wordt deze beslissing m.i. ook ten onrechte bekritiseerd t.a.v. haar motivering.

Conclusie: verwerping.

NOOT – Bovenstaande conclusie hoort bij het al eerder gepubliceerde arrest van 25 april 1996. Zie p. 432 van deze jaargang.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 24 SEPTEMBER 1996

Voorzitter-rapporteur: de h. D'Haenens

Openbaar ministerie: mevr. Liekendael

Strafvordering – Voorrecht van rechtsmacht – Misdaden

Nu uit de rechtspraak blijkt dat sedert de inwerkingtreding van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden stelselmatig verzachtende omstandigheden worden aangenomen bij de verwijzing naar het vonnisgerecht, komt het verantwoord voor om de rechtspleging van de artt. 479 e.v. Sv., die van toepassing is op wanbedrijven, toe te passen in plaats van de procedure als bepaald bij de artt. 485 e.v. Sv. inzake feiten van omkoping.

Procureur-generaal bij het Hof van Cassatie t/ X

Gelet op de hiernavolgende vordering: «Aan de tweede kamer van het Hof van Cassatie,

Wij, procureur-generaal bij het Hof van Cassatie,

Gelet op het schrijven «KAB/A1/*/040796/acd» van 4 juli 1996 waarbij de heer minister van Justitie, conform de bepalingen van artikel 485 en volgende van het Wetboek van Strafvordering, ons een dossier heeft toegezonden waarin onder meer X genoemd wordt in een zaak van omkoping;

Overwegende dat de aangeklaagde feiten misdrijven kunnen opleveren die strafbaar zijn met criminele straffen overeenkomstig artikel 249 van het Strafwetboek;

Overwegende dat, nu het om feiten gaat die X in de uitoefening van zijn ambt zou hebben gepleegd, de heer minister van Justitie terecht melding maakt van artikel 485 en volgende van het Wetboek van Strafvordering;

Overwegende dat echter uit de rechtspraak blijkt dat, sedert de inwerkingtreding van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, wanneer na onderzoek voor dergelijke feiten voldoende bezwaren bestaan om een verwijzing naar het vonnisgerecht te verantwoorden, verzachtende omstandigheden stelselmatig worden aangenomen;

Overwegende dat de verzachtende omstandigheden, waarvan de rechter het bestaan heeft vastgesteld of aangenomen, met de misdaad vanaf het plegen ervan verbonden zijn en aan die misdaad met terugwerkende kracht het karakter van een wanbedrijf toeëigenen;

Overwegende dat het dan ook als verantwoord voorkomt van nu af de rechtspleging van de artikelen 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering, van toepassing op wanbedrijven, (toe te passen) in plaats van de procedure als bepaald bij artikel 485 en volgende van hetzelfde Wetboek;

Overwegende dat de door de heer minister van Justitie toegezonden stukken voldoende aanwijzingen bevatten om te onderzoeken of X zich aan enig misdrijf schuldig heeft gemaakt;

Overwegende dat er grond bestaat om de zaak voor onderzoek te verwijzen naar de eerste voorzitter van een hof van beroep van een ander rechtsgebied dan dat waar X zijn ambt uitoefent, teneinde een magistraat aan te wijzen die het ambt van onderzoeksrechter zal waarnemen; (...)

Op de vermelde gronden verwijst het Hof, rechtdoende in raadkamer, de zaak naar de eerste voorzitter van het hof van Beroep te Brussel teneinde aanwijzing van een magistraat die als onderzoeksrechter zal optreden;

NOOT – *Misdaden en wanbedrijven gepleegd door bepaalde rechters*

1. Wanneer zittende magistraten, parketmagistraten, leden van de Raad van State of van het Arbitragehof, generaals die het bevel over een divisie voeren of provinciegouverneurs een misdaad die in de uitoefening van het ambt is gepleegd, ten laste wordt gelegd, dan wordt deze misdaad aangegeven bij de minister van Justitie, die, indien daartoe grond bestaat, aan de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie bevel geeft om ze op aangifte te vervolgen.

2. Indien de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie in de stukken die de minister van Justitie hem heeft toegezonden of door de partijen zijn overgelegd, niet alle inlichtingen vindt die hij nodig acht, wijst de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, overeenkomstig art. 487 Sv. op zijn vordering een van de raadsheren aan voor het verhoor van de getuigen en voor alle verdere daden van onderzoek.

3. Wanneer er getuigen moeten worden gehoord of daden van onderzoek moeten worden verricht buiten Brussel, dan zal de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie opdracht geven aan een onderzoeksrechter, zelfs in een ander arrondissement dan dat van de verdachte.

Na voltooiing van het onderzoek deelt de eerste voorzitter de processtukken mee aan de procureur-generaal die zijn vordering indient bij de correctionele kamer van het Hof.

4. De correctionele kamer van het Hof kan overeenkomstig art. 492 Sv. de aangifte afwijzen dan wel aannemen. Indien de aangifte wordt aangenomen, verwijst ze de verdachte naar de burgerlijke kamer van het Hof van Cassatie die uitspraak zal doen over de inbeschuldigingstelling overeenkomstig de artt. 499 en 500 Sv.

5. Wanneer het misdrijf echter slechts een correctionele straf meebrengt, dan wordt het misdrijf vervolgd en gevonnisd als bepaald in art. 479 Sv. Dit houdt in dat de correctionele kamer van het Hof van Cassatie, uitspraak doende in raadkamer, onderzoekt of er gegevens bestaan die de vervolging rechtvaardigen, en het beveelt, indien daartoe gronden bestaan, dat de zaak naar een ander hof van beroep wordt verwezen dan dat waartoe de vervolgte magistraat behoort.

6. De zaak wordt dan verwezen naar de eerste voorzitter van het hof van beroep van een ander rechtsgebied dan dat waar de verdachte zijn ambt uitoefent, teneinde een magistraat aan te wijzen die het ambt van onderzoeksrechter zal waarnemen.

Na voltooiing van het onderzoek, zal de zaak dan voor de kamer van inbeschuldigingstelling worden gebracht en deze zal beslissen over de verwijzing naar de assisen overeenkomstig art. 231 Sv., de buitenvervolginstelling of de correctionalisatie wegens verzachtende omstandigheden of wegens redenen van verschoning. In geval van correctionalisatie wordt de zaak tot beschikking overgemaakt aan de procureur-generaal bij het hof van beroep, die het alleenrecht heeft om wanbedrijven te vervolgen (cf. Hof Antwerpen, 29 februari 1984, *R.W.*, 1984-85, 351).

A. Vandeplas

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 8 NOVEMBER 1996

Voorzitter: mevr. Baeté-Swinnen

Rapporteur: de h. Forrier

Advocaten: mrs. Delahaye en Bützler

Rechten van de mens – Eerlijk proces – Geneeskunde – Tuchtrechtelijke vordering

Het recht op een eerlijk proces wordt niet geschonden door de rechter die zijn beslissing grondt op geldende wetbepalingen, ook al stelt die rechter vast dat de geldigheid van die wetbepalingen door een partij betwist wordt.

De L. t/ Orde der Geneesheren

Gelet op de bestreden beslissing, op 26 juni 1995 gewezen door de Raad van Beroep van de Orde der Geneesheren, met het Nederlands als voertaal;

...

Over het tweede middel: schending van de artikelen 6.1 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950, goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955 (hierna E.V.R.M. te noemen) alsmede van het algemeen rechtsbeginsel van het recht van verdediging,

doordat de bestreden beslissing van 26 juni 1995 de tucht-vordering tegen eiser toelaatbaar verklaart niettegenstaande het feit dat het koninklijk besluit nr. 79 van 10 november 1967 het voorwerp van valsheid in geschrifte zou hebben uitgemaakt, en eiser veroordeelt tot een tuchtstraf van berisping (...)

terwijl de oprichting van de Orde der Geneesheren en van de raden ervan, alsmede hun disciplinaire bevoegdheid, op het K.B. nr. 79 berust; de beslissing aanneemt dat er een klacht met burgerlijke partij bestaat in handen van een onderzoeksrechter ter zake van valsheden in het koninklijk besluit nr. 79; eiser in zijn conclusie elementen aangevoerd heeft die, los van de strafvordering, van dien aard waren dat ze ten minste een twijfel doen rijzen omtrent de wettigheid van het voornoemd koninklijk besluit; de tuchtrechtelijke vordering aan geen enkele verjaringstermijn onderworpen is; door de schorsing van de tuchtprocedure te verwerpen om reden dat de Raad bij gebrek aan middelen niet bij machte is de betrouwbaarheid na te gaan van de bestaande inlichtingen over deze vervalsingen, en dus de mogelijkheid van een daadwerkelijke vervalsing van het K.B. waaruit de raad van beroep haar wettige grondslag put, niet uit te sluiten, doch dit K.B. «voorlopig» als de wet te beschouwen, de bestreden beslissing het recht van verdediging van eiser en artikel 6.1 E.V.R.M. en meer bepaald het recht van eiser op een billijk proces miskent nu zijn tuchtrechtelijke veroordeling definitief zal komen vast te staan op grond van een regeling die slechts «voorlopig» wettelijk bevonden is en waarvan een strafvordering uiteindelijk zou kunnen uitwijzen dat ze vervalst was en de Orde der Geneesheren evenals de pro-

vinciale raad en raad van beroep geen wettelijke grondslag had;

Overwegende dat, krachtens artikel 6.1 van het Europees verdrag van 4 november 1950 tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen, eenieder onder meer recht heeft op een eerlijke behandeling van zijn zaak;

Overwegende dat dit recht op een eerlijk proces niet wordt miskend door de rechter die zijn beslissing grondt op geldende wetbepalingen, ook al stelt die rechter vast dat de geldigheid van die wetbepalingen door een partij wordt betwist;

Dat het middel faalt naar recht;

...

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 25 NOVEMBER 1996

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Boes

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaten: mrs. Delahaye en Verbist

Sociale zekerheid – Zelfstandigen – Bijdragen – Berekeningsbasis – Bedrijfsinkomsten – Refertejaar – Onmogelijke berekening – Aanvang of hervatting van beroepsactiviteit – Begrip – Eerste refertejaar – Begrip

De onmogelijkheid om de socialezekerheidsbijdrage voor zelfstandigen te berekenen op de basis van het jaartal bepaald in art. 11, § 1, (derde lid), Socialezekerheidswet Zelfstandigen, is aanwezig wanneer er in het refertejaar, ingevolge de aanvang of de hervatting van de beroepsactiviteit, geen beroepsactiviteit als zelfstandige over een volledig kalenderjaar is.

Art. 54, § 1, Algemeen Reglement 1967 bepaalt wettig dat de bijdragen worden geïnd op voorlopige basis, zolang er geen eerste refertejaar is dat vier kwartalen onderwerping aan de sociale zekerheid omvat sedert het begin van de activiteit in de zin van art. 38, § 1, Algemeen Reglement.

V. t/ V.Z.W. A.S.K.Z.

Gelet op het bestreden arrest, op 16 december 1994 door het Arbeidshof te Antwerpen, afdeling Hasselt, gewezen;

...

Overwegende dat, krachtens artikel 11, § 2, tweede lid, van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut voor zelfstandigen, zoals te dezen van toepassing (thans § 2, derde lid), de berekening van de voor een bepaald jaar verschuldigde bijdrage geschiedt op basis van de bedrijfsinkomsten in de zin van het eerste lid, die betrekking hebben op het aanslagjaar waarvan het jaartal verwijst naar het tweede kalenderjaar, dat onmiddellijk datgene voorafgaat waarvoor de bijdragen verschuldigd zijn;

Dat, krachtens artikel 11, § 4, van dit koninklijk besluit van 27 juli 1967, zoals te dezen van toepassing, de Koning bepaalt hoe de bijdragen worden berekend wanneer het, inge-

volge aanvang of hervatting van beroepsbezigheid, onmogelijk is deze te berekenen op basis van de inkomsten van het in § 2 bedoeld refertejaar; dat deze bepaling inhoudt dat de berekening van de bijdragen als bedoeld in § 2 als onmogelijk moet worden beschouwd wanneer ingevolge aanvang of hervatting van beroepsbezigheid er geen beroepsbezigheid als zelfstandige over een volledig kalenderjaar is;

Dat, in een regelmatige uitvoering van deze bepalingen, artikel 41, § 1, eerste lid, van het koninklijk besluit van 19 december 1967 bepaalt dat de bijdragen geïnd worden op de voorlopige basis als bedoeld in artikel 40, zoalng er geen refertejaar is in de zin van artikel 11, § 2, van het koninklijk besluit nr. 38, en artikel 41, § 1, tweede lid, dat het eerste van de refertejaren datgene is dat vier kwartalen onderwerping bevat sedert het begin van de activiteit, als bedoeld in artikel 38, § 1, van dit koninklijk besluit;

...

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 9 DECEMBER 1996

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Verougstraete

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaten: mrs. Geinger en De Gryse

Verjaring – Burgerlijke zaken – Stuiting – Tijdstip – Dagvaarding in Duitsland

De stuiting van de verjaring door een dagvaarding voor het gerecht die overeenkomstig de Belgisch-Duitse Overeenkomst van 25 april 1959 betekend wordt, vindt plaats op de datum van ontvangst van het exploit van dagvaarding door de voorzitter van het Landsgericht of het Amtsgericht.

S. t/ R. en N.V. R.

Gelet op het bestreden arrest, op 9 oktober 1995 door het Arbeidshof te Gent gewezen;

Over het eerste middel: schending van artikelen 149 van de gecoördineerde Grondwet van 17 februari 1994, 2244 van het Burgerlijk Wetboek en, voor zoveel nodig, 32 en 40 van het Gerechtelijk Wetboek, 2, 3, 4, 5 en 24 van het Verdrag van 15 november 1965 inzake de betekening en kennisgeving in het buitenland van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke zaken en in handelszaken, goedgekeurd bij wet van 24 januari 1970, 1 en 2 van de Overeenkomst van 25 april 1959 tussen de Belgische regering en de regering van de Bondsrepubliek Duitsland, tot het vergemakkelijken van de rechtsbetrekkingen bij de toepassing van het op 1 maart 1954 te 's Gravenhage gesloten verdrag betreffende de burgerlijke rechtsvordering,

doordat het arrest zegt voor recht dat de deelvorderingen betreffende opzeggingsvergoeding, uitwinningsvergoeding en bovenwettelijke sluitingspremie verjaard zijn en dientengevolge eiser veroordeelt tot betaling aan eerste verweerder als schadevergoeding van de som van 581.018 frank, te vermeerderen met de gerechtelijke interesten vanaf de betekening van het exploit van gedwongen tussenkomst op 14

september 1989 tot de dag der betaling van voormeld bedrag, met dien verstande dat de interesten berekend dienen te worden op voormeld bedrag onder aftrek van wat de werkgeefster had moeten afhouden voor R.S.Z.-bijdragen en bedrijfsvoorheffing, op de volgende gronden: «Rekening houdend met artikel 15 van de Arbeidsovereenkomstenwet diende de bijgevolg gedagvaard te worden voor 30 november 1983, anders is het gedeelte der rechtsvordering ontstaan uit de arbeidsovereenkomst, namelijk de vordering met betrekking tot de compensatoire opzeggingsvergoeding, de uitwinningsvergoeding en de bovenwettelijke sluitingspremie, verjaard. Volgens een eensgezinde rechtspraak en rechtsleer gebeurt de betekening van een dagvaardingsexploot in de Bondsrepubliek Duitsland door en op het ogenblik dat de voorzitter van het Landgericht of het Amtsgericht, in wiens rechtsgebied de geadresseerde zich bevindt, het exploit ontvangt (Cass., 8 juni 1988, *R.W.*, 1988-90, 162). Aldus heeft de betekening van de dagvaarding, met toepassing van de Belgisch-Duitse overeenkomst van 1959 voornoemd, slechts een stuitend effect overeenkomstig artikel 2244 van het Burgerlijk Wetboek, vanaf de datum van ontvangst van het exploit van dagvaarding door de voorzitter van het Landgericht of het Amtsgericht van het rechtsgebied van de geadresseerde, zijnde in casu 12 december 1983 (Gent, 29 juni 1994, *R.W.*, 1994-95, 542-543). Zelfs in de onjuiste veronderstelling dat de arbeidsovereenkomst pas werd beëindigd op 9 december 1982 – zoals boven vermeld werd de arbeidsovereenkomst beëindigd op 30 november 1982 – dan nog overschrijdt de datum van de ontvangst van het exploit van dagvaarding, zijnde 12 december 1983, de termijn van één jaar, zodat tweede en derde geïntimeerde zich terecht op de verjaring kunnen beroepen wat de vordering betreffende compensatoire opzeggingsvergoeding, uitwinningsvergoeding en bovenwettelijke sluitingspremie betreft. De vordering betreffende compensatoire opzeggingsvergoeding, uitwinningsvergoeding en bovenwettelijke sluitingspremie is in casu verjaard».

...

Overwegende dat, krachtens artikel 2244 van het Burgerlijk Wetboek, een dagvaarding voor het gerecht, betekend aan hem die men wil beletten de verjaring te verkrijgen, burgerlijke stuiting vormt; dat, in beginsel, onder dagvaarding voor het gerecht moet worden verstaan, een akte van rechtsingang die de zaak aanhangig maakt voor het gerecht;

Dat, wanneer de rechtsingang bij dagvaarding geschiedt, de zaak bij de rechter aanhangig wordt gemaakt door de betekening van de dagvaarding, voor zover de zaak op de algemene rol is ingeschreven voor de zitting die in de dagvaarding is aangegeven;

Overwegende dat het arrest oordeelt dat de stuiting slechts plaatsvindt op het ogenblik van de betekening van de dagvaarding, dit is, overeenkomstig de Belgisch-Duitse overeenkomst van 25 april 1959, op de datum van ontvangst van het exploit van dagvaarding door de voorzitter van het Landgericht of het Amtsgericht;

Dat het arrest, zonder dienaangaande te worden bekritiseerd, vaststelt dat de dagvaarding overhandigd werd aan de voorzitter van het Landgericht of Amtsgericht van het rechtsgebied van de geadresseerde toen de verjaringstermijn verstreken was;

Dat het arrest aldus, zonder schending van de in het middel aangewezen wetsbepalingen, oordeelt dat de dagvaar-

ding de verjaring niet heeft gestuit en het verweer van eiseres ten betoge dat de afgifte van de dagvaarding aan de Procureur des Konings de verjaring stuit, verwerpt en beantwoordt;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

...

NOOT – *Het tijdstip van stuiting van de verjaring in geval van betekening van de dagvaarding in Duitsland*

1. In een geding met zijn Duitse werkgever was de vordering van een werknemer vervallen verklaard door verjaring. In het geding van de werknemer (verweerder in cassatie) tegen zijn advocaat (eiser tot cassatie), waarbij de werknemer aanvoerde dat de advocaat de Duitse werkgever te laat had gedagvaard, werd de problematiek van de stuiting van het tijdstip van de stuiting in geval van een dagvaarding met een betekening in Duitsland voor de eerste keer expliciet te berde gebracht voor het Hof van Cassatie. De discussie draaide voornamelijk rond de vraag of de stuiting van de verjaring pas aanvangt met de betekening van de dagvaarding, zoals artikel 2244 B.W. het bepaalt, dan wel zodra de wilsuiting om te stuiten veruitwendigd is in het dagvaardingsexploot (zie Dekkers, R., *Handboek Burgerlijk Recht, I*, Bruylant, Brussel, 1972, n°1541: «Verscheidene van voormelde aktes moeten aan verweerder niet betekend worden, – ongeacht de tekst van art. 2244 B.W. Men past het woord 'betekend' uit die tekst, uitsluitend op het bevel en op het beslag toe, niet op de dagvaarding. Daaruit volgt dat de verjaring soms gestuit kan zijn, alvorens de verweerder het weet»; De Page, H., *Traité élémentaire de droit civil belge, VII*, Bruylant, Brussel, 1943, N°1175: «Du moment où se produit l'interruption. L'effet interruptif de la citation s'attache, avons-nous dit, à la manifestation de volonté qu'elle contient. Aussi se produit-il en principe à la date de l'acte de citation, et non au jour où le défendeur en aurait connaissance. La jurisprudence fait toutefois exception à cette règle lorsque les parties habitent en pays étranger: en ce cas, la prescription n'est interrompue, qu'au moment de la remise de l'exploit au destinataire»).

2. In casu had verweerder reeds in januari 1983 aan eiser (zijn advocaat) opdracht gegeven de dagvaarding te laten betekenen aan zijn vroegere werkgever in Duitsland. De rechtsvordering zou pas gedeeltelijk verjaren op 30 november 1983. De gerechtsdeurwaarder overhandigde de dagvaarding aan de procureur des Konings te Oudenaarde op 29 november 1983. De voorzitter van het *Landgericht* te Dusseldorf ontving ze op 12 december 1983.

3. In de procedure tussen verweerder en zijn voormalige werkgever werd de rechtsvordering van verweerder verjaard verklaard.

4. Verweerder dagvaardde vervolgens eiser wegens te late betekening van de dagvaarding, in de hoop de aldus verjaarde compensatoire opzeggingsvergoeding, uitwinningsvergoeding en bovenwettelijke sluitingspremie toch nog te recupereren.

5. Eiser betoogde zowel in eerste aanleg als in hoger beroep dat de vordering tijdig gestuit was en bijgevolg niet verjaard was. In eisers visie is het stuitend effect van een dagvaarding immers reeds verbonden aan de wilsuiting, die in voornoemde stukken besloten ligt en valt het tijdstip van stuiting van de verjaring niet noodzakelijk samen met het

tijdstip van betekening. De akte dient derhalve niet noodzakelijk vooraf aan de schuldenaar afgegeven te worden om de stuiting voltrokken te doen zijn.

6. Concreet stelde eiser dan ook dat de wil tot stuiting vaststond op het ogenblik dat het dagvaardingsexploot door de gerechtsdeurwaarder aan de procureur des Konings te Oudenaarde werd overhandigd door verzending aan de bevoegde voorzitter van het *Landgericht* of *Amtsgericht* (zie in die zin, m.b.t. een dagvaarding in Duitsland, Kh. Antwerpen, 22 november 1989, *Rechtspr. Antw.*, 1991, 65; Kh. Brussel, 23 november 1983, *Rechtspr. Antw.*, 1983-84, 380), namelijk op 29 november 1983. Volgens eiser was de verjaring bijgevolg tijdig – vóór 30 november 1983 – gestuit.

7. In zijn arrest van 9 oktober 1995 overwoog het arbeidshof, na eerst de wijze van betekening van een dagvaarding in Duitsland uiteen te hebben gezet, dat de betekening van de dagvaarding in Duitsland pas een stuitend effect heeft vanaf de datum van ontvangst van het dagvaardingsexploot door de voorzitter van het *Landgericht* of het *Amtsgericht*. Vaststellend dat de dagvaarding overhandigd werd aan de voorzitter van het *Landgericht* of *Amtsgericht* op 12 december 1983, op welk tijdstip de vordering reeds verjaard was, kende het arbeidshof aan de dagvaarding in kwestie dan ook geen stuitende werking toe en verklaarde het de deelverordering m.b.t. compensatoire opzeggingsvergoeding, uitwinningsvergoeding en bovenwettelijke sluitingspremie verjaard (zie eveneens in die zin, m.b.t. een dagvaarding in Duitsland, Gent, 29 juni 1994, *R.W.*, 1994-95, 542; Antwerpen, 29 juni 1993, *Eur. Vervoerr.*, 1993, 894; Antwerpen, 22 september 1992, *Eur. Vervoerr.*, 1993, 884; Antwerpen, 15 september 1992, *P & B*, 1993, 20).

8. Eiser stelde een voorziening in cassatie in waarin hij het arbeidshof onder meer verweet, door de datum van betekening als stuitingsdatum aan te nemen zonder oog te hebben voor de datum waarop de wil tot stuiting werd veruiterlijkt, niet naar recht te zijn verantwoord.

9. Het Hof van Cassatie oordeelde echter dat het arbeidshof dit verweer van eiser kon verwerpen zonder daarbij de door eiser aangehaalde wetsbepalingen te schenden.

10. Het Hof verwees namelijk naar artikel 2244 van het Burgerlijk Wetboek volgens hetwelk een dagvaarding voor het gerecht, *betekend* aan hem die men wil beletten de verjaring te verkrijgen, burgerlijke stuiting vormt (zie ook in die zin Cass., 13 september 1993, *Arr. Cass.*, 1993, 692). Vervolgens lichtte het Hof de exacte draagwijdte van het begrip dagvaarding voor het gerecht toe, waaronder in beginsel een akte van rechtsingang dient te worden verstaan die de zaak aanhangig maakt voor het gerecht. Welnu, wanneer de rechtsingang bij dagvaarding geschiedt, wordt de zaak pas bij de rechter aanhangig gemaakt door de betekening van de dagvaarding én voor zover de zaak op de algemene rol is ingeschreven voor de zitting die in de dagvaarding is aangegeven (zie, wat deze laatste voorwaarde betreft, Cass., 31 oktober 1994, *Arr. Cass.*, 1994, 900, en Cass., 4 maart 1994, *Arr. Cass.*, 1994, 227).

11. De essentiële functie van de betekening ligt er dan ook in dat het exploot overhandigd wordt aan de gedaagde. Als dit eenmaal gebeurd is en de gedaagde bijgevolg op de hoogte is van de tegen hem ingeleide procedure, is de zaak aanhangig voor het gerecht (zoals uiteengezet, is ook vereist dat de zaak ingeschreven is op de algemene rol voor de zitting, aangegeven in de dagvaarding). De betekening verleent m.a.w.

aan de dagvaarding haar eigenlijke betekenis, zijnde een akte van rechtsingang die een geschil – tussen *partijen* – aanhangig maakt voor het gerecht, en is daarom het noodzakelijke vereiste de dagvaarding een stuitend effect te doen hebben.

12. De betekening in eigen land geschiedt volgens artikel 33 Ger.W. door de afgifte van een afschrift van de akte aan de geadresseerde zelf. Het is bijgevolg volkomen aanvaardbaar dat de stuiting pas aanvangt vanaf dat ogenblik, namelijk het ogenblik dat verweerder op de hoogte gebracht is van de tegen hem ingeleide procedure (ook bij een betekening aan de woonplaats mag er impliciet van uitgegaan worden dat de geadresseerde, daar hij er woont, op de hoogte gebracht wordt van de tegen hem ingeleide procedure; hetzelfde vermoeden kan gehanteerd worden in geval van betekening aan een rechtspersoon).

13. In het geval van betekening in het buitenland houdt het interne procesrecht – artikel 40 Ger.W. – daarentegen geen rekening met de effectieve overhandiging van de akte aan de geadresseerde. De betekening wordt immers geacht te zijn verricht door de afgifte van de akte aan de postdienst of aan de procureur des Konings en sorteert dus rechtsgevolgen alvorens de verweerder kennis kan hebben van de tegen hem ingeleide procedure.

14. België en Duitsland zijn echter in afwijking van artikel 40 Ger.W. overeengekomen dat voor een dagvaarding in Duitsland deze door de Belgische procureur-generaal of procureur des Konings dient te worden overhandigd aan de voorzitter van het *Landgericht* of *Amtsgericht* van het rechtsgebied van de te dagen persoon. De Duitse voorzitter zal dan uiteindelijk de geadresseerde uitnodigen om de bedoelde dagvaarding te komen halen op de rechtbank (zie Erauw, J., *Bronnen van Internationaal Privaatrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1991, 403; artikel 1 van de Belgisch-Duitse Overeenkomst van 25 april 1959).

15. In tegenstelling tot artikel 40 Ger.W. preciseert de Belgisch-Duitse Overeenkomst niet expliciet wanneer de betekening nu juist wordt geacht te zijn verricht. Zij verwijst daarover wel in haar artikel 3 naar artikel 5 van het Haags Procedureverdrag van 1954. Welnu, dat artikel bepaalt dat het bewijs van de mededeling geleverd wordt hetzij door een gedagtekend en gelegaliseerd ontvangstbewijs van degene voor wie het stuk bestemd is, hetzij door een verklaring van de autoriteit van de aangezochte Staat die het feit, de vorm en de dag van de mededeling vermeldt. De effectieve overhandiging van de dagvaarding aan de gedaagde blijkt dus wel zeker een essentiële voorwaarde te zijn voor de betekening (zie Rigaux, F., 'La signification des actes judiciaires à l'étranger', *R.C.D.I.P.*, 1963, 562).

16. Ook uit artikel 6 van het latere Haags Betekeningsverdrag van 1965 kan impliciet datzelfde vereiste worden afgeleid, namelijk dat de geadresseerde effectief op de hoogte gebracht dient te worden, alvorens men van een betekening kan spreken (in artikel 2 van dit verdrag wordt eerst bepaald dat iedere verdragsluitende staat een centrale autoriteit aanwijst, die tot taak heeft de uit een andere verdragsluitende staat afkomstige aanvragen om betekening of kennisgeving overeenkomstig de artikelen 3-6 in ontvangst te nemen en af te doen; artikel 6 bepaalt vervolgens dat de centrale autoriteit van de aangezochte staat een verklaring opstelt die behelst dat aan de aanvraag uitvoering is gegeven en waarin onder meer de persoon vermeld moet worden aan wie het stuk is afgegeven).

17. Toch heeft het Hof van Cassatie herhaaldelijk beslist dat de betekening van een dagvaarding in Duitsland geschiedt op de datum van ontvangst van het dagvaardingsexploot door de voorzitter van het *Landgericht* of het *Amtsgericht*. In tegenstelling tot het internationaal procesrecht (zie, wat de (on)verzoenbaarheid van deze cassatierechtspraak met het internationaal procesrecht betreft, Ledoux, R., 'La signification des actes judiciaires à l'étranger et la convention de Bruxelles (art. 20, al. 2) ou la fin d'une iniquité', *J.T.*, 1975, 635-637, en Ekelmans, M., 'La signification des actes judiciaires dans les pays limitrophes', *T.B.H.*, 1992, 826-836), maar in de lijn van het interne artikel 40 Ger.W., oordeelt het Hof dus dat geen rekening dient te worden gehouden met de effectieve overhandiging van de akte aan de verweerder. De betekening verliest als het ware haar betekenis en functie, namelijk de afgifte en de communicatie van het exploit aan de gedaagde.

18. Die sinds jaren vaststaande cassatierechtspraak (Cass., 8 juni 1988, *Arr. Cass.*, 1987-88, 1297; Cass., 19 mei 1982, *Arr. Cass.*, 1981-82, 1158; Cass., 3 oktober 1979, *Arr. Cass.*, 1979-80, 138; Cass., 7 oktober 1977, *Arr. Cass.*, 1978, 171; Cass., 30 oktober 1975, *Arr. Cass.*, 1976, 276; Cass., 24 maart 1975, *Arr. Cass.*, 1975, 828; Cass., 6 december 1962, *Pas.*, 1963, 424) werd in dit geschil echter niet ter discussie gesteld door de eiser, hoewel het duidelijk is dat de betwisting van het tijdstip van stuiting heel nauw samenhangt met de betwisting van het tijdstip van betekening. In plaats van het tijdstip van betekening zelf ter discussie te stellen heeft de eiser gepoogd een nieuw onderscheid in ons rechtssysteem te introduceren tussen enerzijds het tijdstip van stuiting en anderzijds het tijdstip van betekening. De rechtszekerheid zou bij een dergelijk onderscheid echter in het gedrang gebracht worden. Het Hof heeft er dan ook goed aan gedaan dit betoog te verwerpen, en het tijdstip van stuiting te laten samenvallen met het tijdstip van betekening.

19. Het door het Hof gekozen tijdstip van betekening werd daarentegen onlangs wel ter discussie gesteld door professor Hans Van Houtte ('Het ogenblik van de betekening bij dagvaarding in het buitenland', *T.B.H.*, 1996, 814-819). Professor Van Houtte, ontevreden met de huidige situatie, stelt dan ook een ander tijdstip van betekening voor, in verband met de verscheidene rechtsgevolgen die de betekening veroorzaakt (dit voorstel, gebaseerd op de verschillende rechtsgevolgen die een betekening met zich mee kan brengen, werd reeds in 1963 uitvoerig bepleit door professor Rigaux (*o.c.*, 472). Indien de rechtsgevolgen belangrijk zijn voor de verzoeker, zou de betekening reeds verricht zijn zodra de eerste formele stap in de dagvaardingsprocedure gezet is. Indien daarentegen de belangen van de gedaagde op het spel staan, zou de betekening pas geschieden bij de effectieve overhandiging van het exploit aan gedaagde.

20. Het kan moeilijk ontkend worden dat dit verdedigd onderscheid evenmin de rechtszekerheid ten goede komt. Het voorstel is bovendien praktisch niet haalbaar. Er bestaan immers geen procedures waar nu eens enkel de belangen van de gedaagde op het spel staan en een andere keer de belangen van de verzoeker. Verder is het zo dat dit voorstel nog steeds kampt met het probleem dat de betekening rechtsgevolgen kan sorteren vóór de geadresseerde de dagvaarding ontvangen heeft.

21. Professor Rigaux stelt terecht dat, rekening houdend met de verschillende rechtsgevolgen die een betekening met

zich mee kan brengen, het niet de meest billijke oplossing is om in alle gevallen de betekening pas te laten geschieden op het ogenblik dat de geadresseerde het exploit heeft ontvangen. Denk immers maar aan de stuiting van een verjaring van een vordering ingesteld in Duitsland. De te volgen omslachtige procedure bij toepassing van de Belgisch-Duitse Overeenkomst impliceert dat, indien de betekening pas zou geschieden op het ogenblik dat de geadresseerde het exploit ontvangen heeft, de stuiting veel later aanvangt en het tijdsverloop bijgevolg aanzienlijk groter is dan in het geval men reeds de betekening zou aannemen bij de eerste door verzoeker ondernomen procedurestap.

Toch kan men de vraag stellen of de rechtszekerheid in het algemeen niet opweegt tegen de onbillijkheid van enkele situaties en het begrip betekening in alle gevallen – zowel bij betekening in het binnenland als in het buitenland – niet zijn ware betekenis dient te verkrijgen, namelijk de afgifte van het exploit aan de geadresseerde.

Sofie Geeroms

HOF VAN BEROEP TE GENT

13e KAMER – 26 APRIL 1995

Voorzitter: de h. Gallet

Advocaten: mrs. Boedts, Bouten en Melotte

1. Koop – Caravan – Levering – Toebehoren – Gelijkvormigheidsattest – 2. Overeenkomst – Contractuele aansprakelijkheid – Contractuele tekortkoming tevens misdrijf

1. De levering van een caravan zonder bijbehorend gelijkvormigheidsattest is een tekortkoming van de verkoper aan zijn leveringsplicht.

2. Wanneer de tekortkoming van een contractspartij aan haar contractuele verplichtingen tevens een misdrijf uitmaakt, kan de wederpartij haar vordering tot schadevergoeding ook baseren op de buitencontractuele aansprakelijkheid.

N.V. D. t/ I.

Het geschil betreft de aankoop van een caravan en het niet tijdig afleveren van het gelijkvormigheidsattest ervan.

Op 12 november 1988 ondertekenden de partijen een bestelbon voor de levering door de appellante van een caravan «Rapido Club 31T» in april-mei 1989, voor de prijs van 290.000 fr.

De caravan werd geleverd op 14 juni 1989. Dat de levering is geschied na de overeengekomen datum, wordt door de geïntimeerde niet als een schade aangemerkt.

Bij de levering van de caravan werd door de verkoper geen gelijkvormigheidsattest overhandigd. De geïntimeerde stelt dat de appellante hem had verzekerd dat geen gelijkvormigheidsattest vereist was; de appellante beweert dat de geïntimeerde wel wist dat een dergelijk attest nodig was, doch welbewust de caravan toch in ontvangst heeft genomen.

Uit de stukken en de briefwisseling tussen de partijen blijkt dat de geïntimeerde zich op 13 juli 1989 bij de Automobielsinspectie heeft aangemeld teneinde de caravan te laten keu-

ren. Gelet op de afwezigheid van gelijkvormigheidsattest werd de caravan echter niet goedgekeurd. Dit geschiedde pas op 21 december 1989, nadat de geïntimeerde het vereiste attest had ontvangen.

Nadat de geïntimeerde schriftelijk (met een brief waarin wordt verwezen naar telefonische contacten) had verzocht om toezending van het gelijkvormigheidsattest, heeft de appellante op 11 juli 89 een attest toegestuurd voor een caravan «Club 32», om – aldus de begeleidende brief – de geïntimeerde in staat te stellen een voorlopig schouwingsbewijs te krijgen. Er mag worden aangenomen dat de geïntimeerde dit stuk heeft gebruikt toen hij op 13 juli 1989 zijn caravan tevergeefs heeft aangeboden bij de Automobielspectie.

Na uitvoerige briefwisseling en een ingebrekestelling van 6 november 1989, heeft de appellante uiteindelijk op 17 november 1989 een voorlopig gelijkvormigheidsattest bezorgd.

Daarna hebben de partijen briefwisseling gevoerd omtrent de vordering van de geïntimeerde tot het krijgen van een schadevergoeding wegens de late levering van het attest en de schade welke de geïntimeerde had geleden doordat de caravan niet kon worden gebruikt gedurende de zomer van 1989.

De appellante weigerde in te gaan op de eisen van de geïntimeerde.

...

Het kan niet worden betwist dat de appellante de caravan heeft geleverd zonder het bijhorende gelijkvormigheidsattest; dat is een strafbaar gestelde overtreding, bepalingen van het K.B. van 15 maart 1968. Het feit dat dit attest onmogelijk kon worden afgeleverd omdat het ministerie het nieuw type nog niet had goedgekeurd, en dat de appellante geen schuld had aan deze vertraging, is niet relevant: de caravan mocht niet worden geleverd zonder het attest.

Terzelfder tijd maakt dit ook een tekortkoming uit aan de leveringsplicht (de contractuele verplichting) van de appellante.

Daar de contractuele tekortkoming van de appellante tevens een misdrijf uitmaakt, kan de geïntimeerde zijn vordering tot schadevergoeding ook baseren op de quasi-delicte aansprakelijkheid (zie Van Oevelen en Dirix, «Kroniek van het verbintenissenrecht 1981-1984», *R.W.*, 1985-86, 104, nr. 51; dezelfde auteurs: «Kroniek van het verbintenissenrecht 1985-1992», *R.W.*, 1992-93, 1227, nr. 44; C. Pauwels in de noot onder Antwerpen 23 januari 1986, *R.W.*, 1986 - 87, inzonderheid 332, nr. 5).

De geïntimeerde kan dan ook de vergoeding vragen voor alle schade die hij heeft geleden door deze feiten.

Art. 3, § 2 van het K.B. van 16 maart 1968 verbiedt de levering van een caravan waarvoor geen gelijkvormigheidsattest kan worden afgeleverd. Voor de koper is geen ander verbod gesteld dan het verbod het voertuig te gebruiken op de openbare weg. De enkele ontvangst van de caravan maakt dan ook geen misdrijf uit bij de koper, zodat de appellant ten onrechte stelt dat ook de geïntimeerde een misdrijf heeft begaan en dat hij dus medeaansprakelijk is.

Daaruit volgt dat de geïntimeerde aanspraak kan maken op vergoeding van de volledige schade.

Het schadebedrag kan niet met zekerheid worden berekend. De vordering wegens gedane kosten komt gegrond voor: door de fout van de appellante heeft de geïntimeerde zich tevergeefs aangemeld bij de Automobielspectie en

heeft de geïntimeerde ook briefwisselings- en telefoonkosten gehad. Het gevorderde bedrag van 1.000 fr. is matig en kan worden toegekend.

De gevorderde vergoeding voor verloren uitgaven, zoals daar zijn huur van een garage, verzekering, en interesten op de koopsom, maken in werkelijkheid een doublure uit met de vordering van morele schade wegens het niet kunnen gebruiken van de caravan. Zo het gelijkvormigheidsattest ware afgeleverd op het ogenblik van de levering van de caravan, dan hadden deze kosten immers ook bestaan: alleen zouden het dan nuttige uitgaven zijn geweest.

De vordering voor morele schade komt gegrond voor: de appellante kan niet worden gevolgd waar zij beweert dat het gebrek aan keuring van de caravan de geïntimeerde niet verhinderd zal hebben deze toch te gebruiken in de zomer 1989. Er zijn geen aanwijzingen om te veronderstellen dat de geïntimeerde de caravan heeft gebruikt met overtreding van het K.B. van 16 maart 1968.

Het moet worden aangenomen dat de caravan hoofdzakelijk, zo niet uitsluitend, bestemd was om gebruikt te worden tijdens de zomerperiode. Het feit dat het gelijkvormigheidsattest pas slechts werd afgeleverd in de maand november, had tot gevolg dat deze niet kon worden gebruikt tot de daaropvolgende zomer. De schade welke de geïntimeerde daardoor heeft geleden kan in billijkheid worden bepaald op 50.000 fr.

De moratoire interesten beginnen te lopen vanaf de ingebrekestelling van 6 november 1989.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

5e KAMER – 5 NOVEMBER 1996

Voorzitter: de h. Leemans

Raadsheren: de hh. Peeters en Lemmens

Advocaten: mrs. Dupont en Neiryck loco Huybrechts

Faillissement – Verdachte periode – Pand – Rekeningcourantverhouding – Oude schulden

Een verpanding tijdens de verdachte periode wordt niet geacht te zijn aangegaan voor vroeger aangegane schulden wanneer blijkt dat ze strekt tot zekerheid van nieuwe in rekening-courant opgenomen voorschotten. De remises die de schuldenaar doet, dienen toegerekend te worden op de oudste schulden.

Faillissement N.V. N. t/ N.V. K.

Overwegende dat appellant aanvoert dat geïntimeerde aan de gefailleerde krediet verstrekke in de vorm van voorschotten in rekening-courant; dat geïntimeerde tot zekerheid van deze kredieten een pand op de handelszaak van de gefailleerde, in eerste en in tweede rang, had verworven voor een gewaarborgd bedrag van 5.500.000 fr.; dat de N.V. F. failliet werd verklaard bij vonnis van de rechtbank van koop-handel te Mechelen van 22 juni 1992; dat de datum waarop de gefailleerde had opgehouden te betalen werd vastgesteld op 22 december 1991; dat de gefailleerde in de periode van 13 mei 1992 tot 5 juni 1996 schuldvorderingen op derden aan

geïntimeerde in pand heeft gegeven door endossement van de desbetreffende facturen ten belope van 5.319.873 fr.; dat appellant laat gelden dat deze inpandgeving tijdens de periode van staking van betaling met toepassing van art. 445, vierde lid, Faill.W. nietig en niet tegenwerpbaar aan de failliete boedel verklaard moet worden; dat de eerste rechter heeft aangenomen dat de betwiste zekerheidsstellingen niet voor vroeger aangegane schulden werden verleend en appellant derhalve ten onrechte zich op art. 445, vierde lid, Faill.W. heeft beroepen;

Overwegende dat appellant aanvoert dat de schuld van de gefailleerde aan geïntimeerde blijktens de stand van de rekeningcourant op 13 mei 1992 de som van 9.392.417 fr. bedroeg en dat deze schuld ingevolge creditremises bij de faillietverklaring verminderd was tot de som van 8.134.128 fr.; dat hij hieruit afleidt dat de schuld van de gefailleerde verminderde en de zekerheidsinstellingen in kwestie geen betrekking hadden op nieuwe kredieten; dat geïntimeerde inroept dat uit de verrichtingen in rekening-courant, enerzijds blijkt dat in de voormelde periode creditremises geboekt werden ten belope van 10.069.600 fr. zodat de op 13 mei 1992 bestaande schuld hierdoor volledig gecompenseerd was en zelfs een overschot in het voordeel van de gefailleerde ontstond ten belope van 677.183 fr., en anderzijds dat de schuld op 22 juni 1992 opnieuw was aangegroeid tot de som van 8.134.128 fr., waaruit zij dan besluit dat in die zelfde periode opnieuw kredieten werden verstrekt voor een som van 8.811.611 fr. tot zekerheid waarvan de inpandgeving bij wijze van endossering van de facturen geschiedde;

Overwegende dat de creditremises te beschouwen zijn als betalingen die, bij afwezigheid van andersluidende overeenkomsten van partijen, met toepassing van art. 1256 B.W. moeten worden aangerekend op de oudste schuld, dat de nieuwe voorschotten daarentegen nieuwe schuldvorderingen doen ontstaan; dat door de voormelde verrichtingen in rekening-courant wordt aangetoond dat, niettegenstaande de creditremises, nieuwe debetopnamen zijn geschied die nieuwe risico's deden ontstaan waarvoor nieuwe zekerheden werden gesteld; dat de betwiste inpandgeving van schuldvorderingen door endossement van facturen niet is geschied tot zekerheid van vroeger aangegane schulden; dat appellant ten onrechte de nietigheid van deze zekerheidsstellingen en de niet tegenwerpbaarheid ervan aan de failliete boedel heeft gevorderd;

...

NOOT – Cass., 18 mei 1973, *R.W.*, 1973-74, 363, 363, met conclusie procureur-generaal Ganshof van der Meersch. Zie tevens J.M. Nelissen Grade, *De rekening courant*, Antwerpen, 1976, 234 e.v.

ARBEIDSHOF TE GENT

6e KAMER – 2 SEPTEMBER 1996

Voorzitter: de h. van Grembergen

Raadsheren in sociale zaken: de hh. De Vos en Van Heeschvelde

Openbaar ministerie: de h. Drubbel

Advocaten: mrs. De Craene en Mohammed loco Claeys

Geneeskundige verzorging en uitkeringen – 1. Arbeidsongeschiktheid – Begrip – Vermoeden – Internering – 2. Werkzaamheid – Begrip

Internering levert geen vermoeden op van arbeidsongeschiktheid in de zin van art. 100 G.V.U.-wet.

Onder «werkzaamheid» in de zin van art. 100 G.V.U.-wet moet worden verstaan een beroepsbezigheid die onderwerping aan de sociale zekerheid, tak uitkeringsverzekering, tot gevolg heeft.

D. t/ N.V.S.M.

Appellant is als arbeider, inzake de verplichte verzekering tegen ziekte en invaliditeit, aangesloten bij geïntimeerde.

Hij meldde zich op 2 november 1994 arbeidsongeschikt met ingang van 24 juni 1994, datum van zijn internering te Merksplas.

Deze arbeidsongeschiktheid werd niet erkend, bij beslissing van 3 november 1994 van de adviserend geneesheer, omdat de stopzetting van de werkzaamheden niet het rechtstreeks gevolg is van het intreden of verergeren van letsels of functionele stoornissen maar van een vrijheidsberoving, die niet gelijkstaat met een arbeidsongeschiktheid.

...

3. Overeenkomstig art. 100, § 1, eerste lid, G.V.U.-Wet, wordt als arbeidsongeschikt erkend, de werknemer die alle werkzaamheden heeft onderbroken als rechtstreeks gevolg van het intreden of verergeren van letsels of functionele stoornissen waarvan erkend wordt dat ze zijn vermogen tot verdienen verminderen tot een derde of minder dan een derde van wat een persoon, van dezelfde stand en met dezelfde opleiding, kan verdienen door zijn werkzaamheid in de beroepencategorie waartoe de beroepsarbeid behoort, door betrokkene toen hij arbeidsongeschikt is geworden (...).

Die vermindering van het vermogen tot verdienen wordt krachtens art. 100, § 1, derde lid, over de eerste zes maanden primaire arbeidsongeschiktheid gemeten aan het gewone beroep van de betrokkene, in zoverre de oorzakelijke aandoening voor een gunstig verloop of voor genezing vatbaar is binnen een tamelijk korte tijdspanne.

4. Art. 100, § 1, vierde lid, bepaalt weliswaar dat, als de werknemer opgenomen is in een door de minister die de Volksgezondheid onder zijn bevoegdheid heeft erkende verplegingsinrichting of in een militair ziekenhuis, aangenomen wordt dat hij de vereiste graad van arbeidsongeschiktheid bereikt.

Nu krachtens art. 14 wet 9 april 1930, als gewijzigd bij wet 1 juli 1964, de internering plaatsvindt in een inrichting aangewezen door de commissie tot bescherming van de maatschappij, en gekozen uit inrichtingen «georganiseerd door de regering», betreft het zeker geen door de minister van Volksgezondheid erkende verplegingsinrichting.

Terecht werd dus beslist (Arbrb. Antwerpen, 25 maart 1975, *onuitg.*, maar geciteerd door Simoens, D., «Overzicht rechtspraak 1973-1977», *R.W.*, 1977-78, nr. 16, 1331), dat dit wetmatig vermoeden van arbeidsongeschiktheid niet geldt voor opnemings in de psychiatrische annex van een gevangenis of van een instelling tot bescherming van de maatschappij.

Een beslissing tot internering van de kamer van inbeschuldigingstelling houdt overigens enkel in dat de betrokkene

strafrechtelijk niet verantwoordelijk is, maar vestigt op zich geen vermoeden van arbeidsongeschiktheid.

5. Weliswaar verhinderen de opname in een gevangenis of de internering als dusdanig niet dat arbeidsongeschiktheids-uitkeringen kunnen worden toegestaan.

Dit moge blijken uit art. 234 K.B. 4 november 1963 (thans art. 233 K.B. 3 juli 1996), op grond waarvan «de gerechtigde die geen personen te laste heeft, en die, hetzij in een gevangenis is opgesloten of in een gesticht voor sociaal verweer is geïnterneerd (...) recht (heeft) op een uitkering die gelijk is aan de helft van de uitkering waarop hij aanspraak zou kunnen maken indien hij zich niet in een van de hierboven bedoelde toestanden bevond». Men mag echter aannemen dat deze wetsbepaling eerder refereert aan de situatie waarbij een reeds aangevangen arbeidsongeschiktheid doorloopt tijdens een periode van gevangenschap of van internering.

6. De stelling van appellant komt hierop neer dat, nu hij tijdens de gevangenschap «arbeid» verrichtte, de stopzetting van die werkzaamheden op 24 juni 1994, het rechtstreeks gevolg is van het intreden of verergeren van letsels of functionele stoornissen.

Weliswaar moet onder «werkzaamheid» in de zin van art. 56, § 1, eerste lid, wet 9 augustus 1963 (*en dus van art. 100, § 1, Ziektewet*) niet noodzakelijk een lucratieve, d.w.z. een vergoede werkzaamheid verstaan worden (Arbh. Antwerpen, 25 juni 1991, *J.T.T.*, 1992, 146) en is het voldoende dat het gaat om een activiteit met een productief karakter, ook als zij niet tegen loon wordt verricht (Cass., 18 mei 1992, *A.C.*, 1991-92, nr. 490; *J.T.T.*, 1992, 401).

Dit impliceert dat het begrip «werkzaamheid» uitgaat van beroepsactiviteiten die in principe een onderwerping aan de Z.I.V.tak uitkeringsverzekering impliceren (Elt, R., «Sluit de verrichting van arbeid arbeidsongeschiktheid uit in de zin van de wet op de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering (...)»?», *B.T.S.Z.*, 1967, 1673), wat te dezen niet het geval is.

VREDEGERECHT TE TORHOUT

11 APRIL 1995

Rechter: de h. Vandierendonck

Advocaten: mrs. Vandaele en Teerlynck

Overeenkomst – Contractuele aansprakelijkheid – Uitvoeringsagent in tweede graad – Door wederpartij van schuldenaar op buitencontractuele grondslag ingestelde vordering tot schadevergoeding

De uitvoeringsagent van degene die zelf uitvoeringsagent is van de hoofdschuldenaar, kan door de wederpartij van de hoofdschuldenaar niet op buitencontractuele grondslag aansprakelijk worden gesteld, omdat de uitvoeringsagenten een deel van de verbintenissen van de hoofdschuldenaar hadden overgenomen, in casu de bewaking en de bewaring van het gehuurde goed als een goed huisvader.

B.V.B.A. Ten B. t/ D.

1. Feiten en voorafgaande gegevens

1. Eiseres is eigenares van nieuw opgerichte feestzalen waarin Boetiek S. op 26 september 1991 een modeshow heeft georganiseerd. Voor de organisatie hiervan deed deze laatste een beroep op Johan D., handel drijvend onder de benaming New Look Showorganisation.

2. Deze D. sloot zelf met verweerder een contract voor de opbouw van het podium, het verzorgen van de klank en de belichting.

3. Verweerder zou nu bij het lossen, opslaan en afbreken van de installaties schade hebben toegebracht aan plafonds, muren en inkomdeur en de arduindorpel van de feestzalen, welke schade op 7 september 1991 werd vastgesteld en begroot door architect Frans D. en waarvan verslag werd opgesteld op 20 september 1991.

4. Bij aangetekend schrijven van 22 oktober 1991 werd verweerder in gebreke gesteld tot betaling van de schadevergoeding voor de aangerichte schade, waarop deze niet reageerde. Ook D. werd aangemaand tot betaling van de schadevergoeding.

5. Verweerder reageert pas nadat hij werd aangemaand door de verzekeraar rechtsbijstand op 15 januari 1992. Verweerder betwist enig contract te hebben met eiseres en bovendien dat hij enige schade zou hebben aangericht. Zelfs betwist hij aanvankelijk op die datum in deze zaal te hebben gewerkt. Ten bewijze van het tegendeel legt eiseres een factuur voor gericht aan zijn opdrachtgever.

6. De ingebrekestellingen en navolgende correspondentie leidden niet tot betaling van de gevorderde schadevergoeding, zodat eiseres liet overgaan tot dagvaarding.

2. In rechte en ten gronde

1. Verweerder voert aan dat de vordering op buitencontractuele grondslag niet tegen hem kan worden gericht, zodat de vordering als niet-ontvankelijk zou dienen te worden afgewezen.

2. Wellicht zal te dezen niet de ontvankelijkheid dienen te worden onderzocht, maar de gegrondheid van de vordering op grond van de aangevoerde rechtsnorm, namelijk de delictuele aansprakelijkheid krachtens art. 1382 e.v. B.W.

3. Hij is van oordeel dat hij te beschouwen is als een uitvoeringsagent, zodat de immuniteit ter zake wordt opgeworpen. Zijn fout zou van zuiver contractuele aard zijn, alsook de toegebrachte schade. Eiseres betwist deze stelling en is van oordeel dat verweerder aan te merken is als een derde. Hij zou onmogelijk te beschouwen zijn als uitvoeringsagent, nu ook D., zijn opdrachtgever, niet als dusdanig aan te merken is.

4. Eiseres sloot een mondelinge huurovereenkomst met mevrouw S. van de Boetiek S., die in de gehuurde feestzalen een modeshow wenste te organiseren. Deze nam voor de organisatie ervan contact op met de heer D., die zelf een aantal opdrachten in onderaanneming toevertrouwde aan verweerder (opslaan van podium, licht- en klankinstallatie enz.).

5. Blijkbaar heeft verweerder in de uitvoering van deze opdracht schade toegebracht aan de door S. gehuurde feestzalen.

6. De te beantwoorden vraag is nu of zowel D. als verweerder als uitvoeringsagenten zijn te beschouwen en, zo ja, of dan de immuniteit kan worden ingeroepen. Op te mer-

ken valt dat verweerder in voorkomend geval te beschouwen zou zijn als de uitvoeringsagent van D. die een contract heeft gesloten met Boetiek S. Deze laatste is de hoofdschuldennaar van eiseres. Het zou dan het geval betreffen van een uitvoeringsagent van een uitvoeringsagent.

7. Het toebrengen van schade, wat in casu eveneens wordt betwist, aan het goed van eiseres, binnen de uitvoering van de onderaannemingsovereenkomst ten aanzien van D., geldt eveneens als een contractuele wanprestatie ten aanzien van S.

8. De hoofdverbintenissen van zowel D. als verweerder bestonden erin een modeshow te organiseren en hiertoe alle materiële handelingen te verrichten om dit tot een goed einde te brengen, maar deze materiële handelingen en organisatie dienden te gebeuren in een goed dat voor die gelegenheid in huur werd gehouden door de hoofdschuldennaar (S.).

9. D. en verweerder hadden diensgevolge verder de accessoire verbintenis om hun hoofdverbintenis uit te voeren in het gehuurde goed, zonder dat daarbij schade ontstond aan het gehuurde goed. In die zin hadden zij, zoals verweerder terecht stelt, een bewaringsplicht van de hen toevertrouwde ruimte van de feestzaal. In casu zou het dan de fout zijn van een uitvoeringsagent in tweede graad, verweerder zijnde de uitvoeringsagent van D., zelf uitvoeringsagent van S. Dit belet niet dat de immuniteit ook wordt ingeroepen ten aanzien van deze uitvoeringsagent in tweede graad («Overzicht van rechtspraak. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad», *TPR.*, 1980, nr. 245, p. 1468).

10. In casu leidde het optreden van de respectieve uitvoeringsagenten tot schade en tot de contractuele wanprestatie van S., met name dat door het foutieve optreden, S. het goed niet zonder schade kon teruggeven, zodat tekort gedaan werd aan haar teruggaveplicht.

11. Dat de onderscheiden hoofdverbintenissen van S. ten aanzien van eiseres en die van de uitvoeringsagenten ten aanzien van S. een verschillend onderwerp hadden, kan dan wel juist zijn, de accessoire verbintenissen waren evenwel van gelijke aard. De uitvoeringsagenten dienden hun hoofdverbintenis uit te voeren in het door de hoofdschuldennaar gehuurde goed, dat zonder schade diende te worden teruggegeven, gelet op de regels van het gemene huurrecht. Dit had tot gevolg dat binnen de aannemingsovereenkomst de accessoire verbintenis bestond het goed bij de uitvoering van hun hoofdverbintenis niet te beschadigen. In die zin hadden zij een deel van de verbintenis uit te voeren waartoe de hoofdschuldennaar zich had verbonden jegens eiseres.

12. In het kader van de bestaande cassatierechtspraak nopens de samenloop van aansprakelijkheden, dient dan ook te worden gesteld dat de uitvoeringsagent niet buitencontractueel aansprakelijk kan worden gesteld, aangezien de uitvoeringsagenten een deel van de verbintenissen van de hoofdschuldennaar hadden overgenomen, namelijk de bewaking en bewaring van het gehuurde goed als een goed huisvader, zodat de schade werd veroorzaakt wegens een contractuele wanprestatie.

13. De vordering dient dan ook te worden afgewezen als ongegrond.

VREDEGERECHT TE SINT-NIKLAAS

1e KANTON – 22 APRIL 1996

Rechter: de h. Van Gysel

Advocaten: mrs. Van Roeyen en Bruynooghe

Huur – Woninghuur – Overeenkomst van korte duur – Beding dat de huurder de mogelijkheid biedt de overeenkomst voortijdig te beëindigen – Geldigheid

In een woninghuurovereenkomst van korte duur kan geldig een beding worden ingelast dat de huurder de mogelijkheid biedt om volgens bepaalde afspraken voortijdig een einde te maken aan de overeenkomst.

M. en W. t/ N.V. De F.

1. Volgens schriftelijke, doch niet geregistreerde overeenkomst van 30 september 1994 huren de eisers van de verweerdere een appartement, deel uitmakend van een groot complex, gelegen te Sint-Niklaas, (...) met autostaanplaats.

De eisers huren het appartement als hun hoofdverblijfplaats met ingang van 1 oktober 1994 voor drie jaar, zijnde een huurovereenkomst van het korte type.

Zonder voortijdige beëindiging zal de huurovereenkomst dus nog zeventien maanden lopen. De eisers wensten echter aan die verplichting te ontsnappen en zij hebben daartoe in eerste orde de verweerder voor ons in verzoening opgeroepen, teneinde een minnelijke regeling te bereiken.

Die minnelijke regeling is er niet gekomen.

De verweerder wenst dat de eisers huurders blijven gedurende de afgesproken drie jaar.

Thans proberen de eisers het opnieuw door op 22 januari 1996 ter griffie neergelegd verzoekschrift conform art. 1344bis Ger. Wb. en waarbij de eisers vragen: «te zeggen voor recht dat de tussen partijen op 30 september 1994 gesloten huurovereenkomst betreffende het appartement gelegen te 9100 Sint-Niklaas (...), vierde verdieping, appartement A.4.3 en de autostaanplaats P42 op niveau-2 wordt verbroken met ingang van 1 februari 1996 tegen betaling van een verbrekingsvergoeding door verzoekers primair begroot op één maand huur, subsidiair op twee maanden huur en meest subsidiair op drie maanden huur».

De eisers verwijzen om vroegtijdige beëindiging te krijgen, naar art. 15 van de huurovereenkomst dat bepaalt: «Art. 15 – contractbreuk. Ingeval het huurcontract door de huurder wordt verbroken of, indien de verhuurder het contract verbreekt ten gevolge van zware fouten en tekortkomingen van de huurder, dan zal deze laatste alle kosten, uitgaven en gerechtskosten, voortspruitend of die zullen voortspruiten uit deze verbreking, moeten dragen en tevens buiten de reeds vóór zijn vertrek vervallen niet betaalde huur, een vergoeding voor wederverhuring betalen van maximaal drie maanden en minimaal één maand huur, verhoogd met zijn deel in de belastingen en gemene lasten voor dezelfde periode, dat onveranderd geacht zal blijven niettegenstaande zijn vertrek. Het inleiden, door de verhuurder, van een rechtsgeeding tot huurverbreking vernietigt het recht voor de huurder nog om een minnelijke verbreking te verzoeken».

...

2. Door professionele verhuurders worden in ons kanton bijna geen huurcontracten meer gesloten voor onmiddellijk negen jaar.

De negen jaar wordt opgesplitst in eerst drie jaar en nadien kan de huurder nog zes jaar blijven, zo er geen opzegging komt van de huurder of de verhuurder.

Zij die tijdens de voorbereiding van de wet hebben voorspeld dat de huurovereenkomsten van het korte type de regel zouden worden en de huurovereenkomsten van het lange type de uitzondering, hebben grotendeels gelijk gekregen (*Gedr. St., Kamer*, 1990/91, nr. 1357/10, blz. 24).

Die huurovereenkomsten van het korte type (drie jaar of minder) dienen in de huidige omstandigheden perfect de belangen van de professionele verhuurder, die toch nooit zelf zal bewonen en dus geen behoefte heeft om gedurende de eerste drie jaar te kunnen opzeggen, volgens de regeling vervat in art. 3, § 2, Woninghuurwet.

Bovendien is de verhuurder zeker de huurder minstens gedurende de drie jaar te kunnen houden, wat belangrijk is, nu de huurprijzen een dalende trend kennen.

Een akkoord van vroegtijdige beëindiging is natuurlijk perfect mogelijk tijdens de loop van de overeenkomst (*Woninghuur*, J. Herbots – Y. Merchiers, 1991, blz. 100, nr. 121), maar er zijn geen verhuurders die hun huurders voortijdig laten vertrekken.

Na drie jaar moeten de verhuurders hun huurders wel laten vertrekken en zij zullen dan opnieuw verhuren voor drie jaar.

Zij verhuren opnieuw slechts voor drie jaar, in de hoop dat de huurprijzen zich alsdan zullen hersteld hebben.

Wie het als professionele verhuurder bekijkt, heeft er nooit belang bij, in het huidige systeem van de woninghuurwet met dalende huurprijzen, te verhuren voor negen jaar.

3. Een huurder is doorgaans minder vertrouwd met de structuur van de Woninghuurwet dan de professionele verhuurder, of de verhuurder die een standaardcontract bij een professionele raadsman gaat halen.

De huurder wordt diets gemaakt, dat een huurcontract, eerst voor een vaste periode van drie jaar, en nadien voor nog zes jaar, alleen maar voordelen biedt.

De eerste drie jaar kan de huurder niet verontrust worden en als hij zich een goede huurder toont, waarom zou de verhuurder hem dan geen verlenging toestaan?

De werkelijkheid is nochtans dat diegene, die onmiddellijk voor negen jaar huurt, met verwijzing naar de Woninghuurwet, minder zware verplichtingen op zich neemt, dan diegene die eerst slechts voor drie jaar huurt.

Hij die onmiddellijk voor negen jaar huurt, kan met opzegging en tegen betaling van schadevergoeding, reeds na korte tijd ontsnappen (opzegging van drie maanden en drie maanden schadevergoeding in het eerste jaar).

Hij die slechts voor drie jaar huurt, zit voor drie jaar vast, zonder opstapmogelijkheid.

Herhaaldelijk maken huurders van het korte type, die willen opstappen, ons het verwijt dat het nogal straf is, dat hun gebuur, die nota bene voor negen jaar huurde, wel onmiddellijk kan opstappen (met opzegging en schadevergoeding van drie, twee of één maanden), terwijl hij die zich slechts voor drie jaar verbond, moet blijven huren met een bij veronderstelling duur huurcontract, gelet op de dalende prijzen.

Die ongelijke behandeling snappen de huurders niet.

4. Nu is het niet betwist, dat partijen, overeenkomsten van het korte type, een onbeperkt aantal keren kunnen verlengen, als zij daardoor de drie jaar maar niet overschrijden, zo zij niet terecht willen komen in overeenkomsten van het lange type.

De omgekeerde richting zou dus verboden zijn. Verlenging tot drie jaar kan steeds, verkorting zou niet kunnen.

Bij nalezing van de parlementaire voorbereidingsstukken is er geen aandacht gegeven aan de huurder, die van zijn kort contract afwil en de commentatoren, voor zover ons bekend, zijn de mening toegedaan, dat een huurder, geen einde kan maken aan zijn kort contract. Zie o.m. J. Herbots – Y. Merchiers, o.c., blz. 62 nr. 63. Zie ook E. Lanckswert, *O.B.O.*, art. 3-32 nr. 55:

«De vraag rijst of de partijen contractueel bepaalde opzeggingsmogelijkheden kunnen bedingen. De wet spreekt zich hieromtrent niet expliciet uit. Wellicht moet worden aangenomen dat contractuele opzeggingsmogelijkheden niet mogelijk zijn bij kortlopende huurovereenkomsten... Contractuele opzeggingsmogelijkheden zouden de kortlopende huurovereenkomsten daarenboven veel van hun zin ontnemen, omdat de op voorhand afgesproken korte duur op die manier niet eens gewaarborgd zou zijn».

5. Art. 12 van de Woninghuurwet bepaalt: «Behalve als zij er anders over beschikken, zijn de bepalingen van deze afdeling van dwingend recht».

B. Hubeau schrijft in *O.B.O.* art. 12-6 sub 14: «Het belangrijkste gevolg van het dwingend karakter is uiteraard dat de contractuele bedingen, die met deze bepalingen strijdig zijn, met de relatieve nietigheid worden gesanctioneerd. Zij kan enkel worden ingeroepen door de partij, die de door de wetgever beschermde belangen kan invoeren. Dat is meestal de huurder; in sommige gevallen de verhuurder en in bepaalde artikelen de beide partijen. Dit houdt in casu in dat de beschermde partij afstand kan doen van het recht de nietigheid in te roepen, voor zover haar wilsuiking werkelijk vrij is, met name op het ogenblik dat het recht vaststaat».

B. Hubeau geeft daarbij bepaalde voorbeelden, maar over art. 3, § 6, wordt niets gezegd;

6. De vraag die wij dus moeten oplossen is, of de huurder in de huurovereenkomst van het korte type een clause kan inlassen, die hem toestaat, volgens bepaalde afspraken, een voortijdig einde te maken aan de huurovereenkomst.

Of nog anders gesteld, zelfs als een voortijdige opstapregeling is opgenomen, kan de verhuurder dan opwerpen, dat die regeling geen waarde heeft, nu art. 3, § 6, als van dwingend recht moet beschouwd worden, ook voor de huurders?

Wij denken dat, zo een huurder in een huurovereenkomst van het korte type, een beding laat inlassen van voortijdige beëindiging, de verhuurder de nietigheid van het beding niet kan opwerpen.

Een dergelijke oplossing druist niet in tegen de wet en ook niet tegen de ratio legis van de wet en wordt nergens in de voorbereidende teksten tegengesproken.

Integendeel, het feit wordt onderstreept dat, in bepaalde omstandigheden, bijvoorbeeld jonge gezinnen, mensen die aan het bouwen zijn enz., behoefte kunnen hebben aan een overeenkomst van korte duur. Waarom zou het dwingend karakter van de wet dan beletten, dat die huurders, overeenkomsten van bijvoorbeeld drie jaar sluiten, maar hun voorzorgen nemen, door te stellen dat zij met een bepaalde opzegging, al vroeger mogen vertrekken? (*Gedr. St., Kamer*,

1990/91, nr. 1357/10, blz. 5): «4. Het systeem vergt enkele uitlaatkleppen. De mogelijkheid om korte huurovereenkomsten met een maximumduur van drie jaar te sluiten (studentenkamers, jonge gezinnen, tijdelijke bewoning voor beroepsdoeleinden)». De huurder kan zijn drie jaar uitdoen, hij kan, *indien overeengekomen* ook vroeger vertrekken.

Die oplossing is niet tegen het dwingend karakter van de wet noch de ratio legis ervan en komt precies tegemoet aan de bescherming van de huurder, die de wetgever op het oog had.

Als iemand niet weet hoe lang hij in een bepaalde streek als werknemer zal kunnen (of moeten) blijven, waarom zou het aan die voorzichtige werknemer verboden kunnen worden zijn voorzorgen te nemen, door te huren voor drie jaar met mogelijkheid vroegtijdig op te zeggen met een contractuele overeenkomst?

Of veel verhuurders die clause zullen toestaan, is natuurlijk een andere vraag.

7. Als de eisers dus bedongen hebben dat zij vroegtijdig aan de huurovereenkomst van drie jaar een einde kunnen maken, dan dient die wilsovereenstemming tussen partijen, geëerbiedigd te worden.

Art. 15 van de huurovereenkomst (cf. sub 1) houdt geen vervroegde opstapregeling in. Het bevat alleen een regeling voor het geval de huurder toch het appartement niet meer zou bewonen vóór het einde van de driejarige periode: Of de verweerster daarbij nog een schadevergoeding kan opleggen, is een vraag die hic et nunc niet dient te worden onderzocht.

Art. 15 zou dan trouwens regelrecht in strijd zijn met art. 14: «Art. 14 – vervroegde verbreking. A. Ingeval de huurder om de vervroegde verbreking van onderhavig huurceel verzoekt, dan zal hij van alle verplichtingen voortspruitend uit deze overeenkomst ontlast zijn, vanaf de dag van het wederinhuren van het goed door een nieuwe door de verhuurder aanvaarde huurder, onder de uitdrukkelijke voorwaarde vooraf de volgende bedragen te vereffenen: 1. alle huurgelden, belastingen, lasten en andere eventueel verschuldigde bedragen, tot op de datum waarop de nieuwe verhuring in-treedt; 2. de eventuele kosten van inordstelling van het pand, berekend volgens een plaatsbeschrijving opgemaakt op uitsluitende kosten van de huurder door een in gemeen overleg of door de Vrederechter benoemd deskundige, indien tenminste één van de partijen erom verzoekt; 3. een forfaitair vastgestelde vergoeding voor verbreking gelijk aan de verschuldigde laatste maand huur.»

Het had geen zin art. 14 in te lassen, nu art. 15 de huurder het recht zou geven op te stappen mits hij een schadevergoeding betaalt van drie maanden huur, plus het aandeel in de gemeenschappelijke lasten tot het einde van de huur.

De partijen hebben dus geen regeling afgesproken, waarbij de eisers vroegtijdig konden opstappen, zodat de eisers moeten blijven huren tot de maand september 1997, tenzij er alsnog een vergelijk tot stand komt.

8. Dat vergelijk kan er misschien nog komen. De eisers weten dat zij van hun verplichtingen bevrijd zullen worden, mits zij een kredietwaardige huurder aanbrengen. Nergens be-weren de eisers op dat vlak enige inspanning te hebben geleverd.

In tijden van dalende huurprijzen is het trouwens normaal dat de eisers geen aspirant-overnemer vinden. Zij kunnen die misschien toch vinden, mits zij de verweerster scha-

deloos stellen voor de bij veronderstelling mindere prijs die de nieuwe huurder zal willen betalen. Als de eisers nog gedurende zeventien maanden het prijsverschil willen bijpassen, zullen zij misschien een huurder vinden en na zeventien maanden, zal de verweerster zich toch moeten aanpassen aan de dan gangbare huurprijzen.

NOOT – Zie blijkbaar in andere zin: Dambre, M., Hu-beau, B. en Nyckees, J., *De Woninghuurwet*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1995, p. 67, nr. 136.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (3e Kamer), 20 mei 1996

Pensioen – Werknemers – Loopbaan – Eenheid – Breuk – Teller – Vaststelling – Pensioen krachtens andere regeling – Bedrag

De voorziening tegen de bestreden arresten (Arbh. Brus-sel, 27 juni 1991 en 22 december 1994) wordt op volgende gronden verworpen:

«Overwegende dat artikel 10bis, eerste lid, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust-en overlevingspensioen voor werknemers bepaalt dat, 'wanneer de werknemer aanspraak kan maken op een rust-pensioen krachtens dit besluit en op een rustpensioen of een als zodanig geldend voordeel krachtens één of meer andere regelingen en wanneer het totaal van die breuken die voor elk van die pensioenen de belangrijkheid ervan uitdrukken de eenheid overschrijdt, de beroepsloopbaan die voor de be-rekening van het rustpensioen als werknemer in aanmerking wordt genomen, wordt verminderd met zoveel jaren als nodig om genoemd totaal tot de eenheid te herleiden';

«Overwegende dat naar luid van het tweede lid van dat artikel, 'de breuk waarvan sprake in vorig lid de verhouding uitdrukt tussen de duur der tijdvakken, het percentage of iedere andere maatstaf met uitsluiting van het bedrag die voor de vaststelling van het toegekende pensioen in aanmerking werd genomen en het maximum van die duur, van dat per-centage of van een andere maatstaf op grond waarvan een volledig pensioen kan worden toegekend'; dat ingevolge die bepaling voor de toepassing van voornoemd artikel 10bis geen rekening mag worden gehouden met het bedrag van de toegekende pensioenen;

«Overwegende dat eiser een rustpensioen als oud-mili-tair geniet en recht heeft op een rustpensioen krachtens de regeling voor werknemers; dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan blijkt dat het militair pensioen, we-gens vervroeging, met twee vijfde is verminderd, met toe-passing van de artikelen 27, A, 2°, en 3, A, 6°, van de wetten op de militaire pensioenen, gecoördineerd bij het konink-lijk besluit van 11 augustus 1923 en gewijzigd bij de wet van 13 juli 1934; dat uit die bepalingen volgt dat in het bedoelde geval van vervroeging het bedrag, dat wil zeggen het bedrag van het pensioen, met twee vijfde wordt verminderd;

«Dat het arbeidshof, door te beslissen dat die verminde-ring van het bedrag van dat pensioen niet tot gevolg heeft dat de in aanmerking te nemen militaire loopbaan vermin-

dert en dat daarmee geen rekening dient te worden gehouden bij de berekening van het rustpensioen krachtens de regeling voor werknemers, artikel 10bis van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 juist toepast.»

(Voorzitter: de h. Marchal – Rapporteur: de h. Rappe – Openbaar ministerie: de h. Leclercq – Advocaten: mrs. Bützler en Simont – In de zaak: D. t/ R.V.P.)

Hof van Cassatie (3e Kamer), 24 juni 1996

Werkloosheid – Jonge werknemer – Secundair onderwijs – Studie met volledig leerplan – Begrip

Het bestreden arrest (Arbh. Brussel, 23 maart 1995), dat heeft beslist dat de opleiding voor kapper een studie met volledig leerplan is nu de opleiding uit lessen en met lessen gelijkgestelde stages bij een patroon-kapper bestaat, wordt op volgende gronden vernietigd:

«Overwegende dat, krachtens de artikelen 1 en 2 van het koninklijk besluit van 8 augustus 1986 betreffende de toekenning van wachtuitkeringen aan jonge werknemers die hun studies beëindigd hebben, de jonge werknemers die aan de voorwaarden van artikel 124 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid voldoen, maar die niet bedoeld zijn in artikel 160, § 2, eerste lid, 2° en 3°, van dat besluit, geen recht hebben op wachtuitkeringen;

«Overwegende dat artikel 124, eerste lid, 1°, inzonderheid bepaalt dat de jonge werknemers studies met een volledig leerplan van de nader omschreven secundaire cyclus moeten hebben beëindigd in een door de Staat opgerichte, erkende of gesubsidiëerde onderwijsinstelling;

«Overwegende dat artikel 1 van het koninklijk besluit van 29 juni 1984 betreffende de organisatie van het secundair onderwijs bepaalt wat onder studies met een volledig leerplan van de secundaire cyclus moet worden verstaan; dat het, volgens die bepaling, studies betreft die gevolgd worden in het secundair onderwijs met volledig leerplan dat gedurende veertig weken per jaar naar rato van ten minste achtentwintig wekelijkse lestijden van vijftig minuten aan regelmatige leerlingen wordt verstrekt;

«Overwegende dat uit de vergelijking van de Franse en de Nederlandse tekst van het voornoemde artikel 1 blijkt dat onder de begrippen «périodes» en «lestijden» («les- en praktijken») moeten worden verstaan;

«Overwegende dat dus, in de zin van het artikel 124, eerste lid, 1°, van het koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid en van het artikel 1 van het koninklijk besluit van 8 augustus 1986 betreffende de toekenning van wachtuitkeringen aan jonge werknemers die hun studies beëindigd hebben, onder studies met een volledig leerplan van de secundaire cyclus, die studies moeten worden verstaan die gevolgd werden in het secundair onderwijs met volledig leerplan dat gedurende veertig weken per jaar naar rato van ten minste achtentwintig wekelijkse lestijden en praktijken van vijftig minuten aan regelmatige leerlingen wordt verstrekt; dat die studies geen buiten de onderwijsinstelling bij particulieren gevolgd stages omvatten;

«Overwegende dat het arrest, dat dergelijke stages met de lesuren gelijkstelt, bijgevolg de in het middel aangewezen bepalingen schendt.»

(Voorzitter: de h. Rappe – Rapporteur: de h. Verheyden – Openbaar ministerie: de h. Leclercq – Advocaat: mr. Simont – In de zaak: R.V.A. t/ A.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 19 september 1996

Belasting over de toegevoegde waarde – Recht op aftrek – Vereiste – Bezit van regelmatige factuur

Het bestreden arrest (Hof Luik, 30 juni 1994) wordt om de navolgende redenen vernietigd.

«Overwegende dat de belastingplichtige, krachtens artikel 3, § 1, 1°, van het koninklijk besluit nr. 3 van 10 december 1969 met betrekking tot de aftrekregeling zijn recht op aftrek slechts kan uitoefenen voor zover hij in het bezit is van een factuur opgemaakt overeenkomstig artikel 2 van het koninklijk besluit nr. 1 van 23 juli 1969;

«Overwegende dat het arrest vaststelt dat de litigieuze facturen verschillende onregelmatigheden vertoonden gelet op de vermeldingen die verplicht erop moeten voorkomen, hoofdzakelijk met toepassing van artikel 2 van het koninklijk besluit nr. 1 van 23 juli 1969 en van artikel 4, § 2, van het koninklijk besluit nr. 17 van 20 juli 1970;

«Dat het arrest, waaruit niet blijkt dat die vermeldingen geen nut hadden voor de inning van de belasting over de toegevoegde waarde en voor de controle erop door de administratie, zijn beslissing volgens welke verweerder belasting over de toegevoegde waarde betreffende de litigieuze facturen mocht aftrekken en het tegen hem uitgevaardigde dwangbevel bijgevolg nietig was, behalve in zoverre het de factuur van 29 juni 1977 betreft, niet naar recht verantwoordt.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Rappe – Openbaar ministerie: mevr. Liekendaal, procureur-generaal – Advocaat: mr. De Bruyn – In de zaak: Belgische Staat t/ S.)

NOOT – Zie Cass., 4 december 1989, *R.W.*, 1989-90, 964; *H.v.J.*, 14 juli 1988, *R.W.*, 1988-89, 309.

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid van de V.U.B. (coördinatie: prof. dr. M. van Damme)

Dit overzicht betreft de wetgeving bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van januari 1997 en kwam tot stand met medewerking van A.M. Baeke, G. Debersaques, P. Dufaux, R. Pascariello en L. Veny

Vreemdelingen

In het *Belgisch Staatsblad* van 7 januari 1997 werden drie besluiten bekendgemaakt m.b.t. de wetgeving op de toegang

tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

Het (inhoudelijk) belangrijkste besluit is het koninklijk besluit van 11 december 1996 tot wijziging van het koninklijk besluit van 8 oktober 1981 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, dat een belangrijk aantal bepalingen van het voornoemd besluit wijzigt.

Inzonderheid wordt o.m. de «verbintenis tot tenlasteneming», bedoeld in artikel 3bis van de Vreemdelingenwet, als bijzondere binnenkomstvoorwaarde nader bepaald (artt. 17/2-17/6 van het koninklijk besluit van 8 oktober 1981), alsook de procedure m.b.t. het overnemen of het terugnemen van asielzoekers door de Staat die verantwoordelijk is voor de behandeling van hun verzoek in de zin van de Overeenkomst ter uitvoering van het Akkoord van Schengen van 19 juni 1990 (artt. 71/3 en 71/4 van het koninklijk besluit van 8 oktober 1981; zie ook de motivering van de «dringende noodzakelijkheid» in de aanhef van het besluit) Een en ander leidt ook tot de redactie van nieuwe, c.q. wijziging van bestaande bijlagen (zie artt. 36 e.v.), die gevoegd zijn bij het besproken besluit van 11 december 1996.

Het in hetzelfde staatsblad bekendgemaakte koninklijk besluit van 11 december 1996 bepaalt dat de artikelen 7, 13, 2°, 16, 26 tot 29, 32 tot 36, 48, 49, 53, 1°, en 69, § 2, 1° en 3° van de wet van 15 juli 1996 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (B.S., 5 oktober 1996) in werking treden op 17 januari 1997.

Ten slotte wijzigt het ministerieel besluit van 12 december 1996, het ministerieel besluit van 17 mei 1995 houdende delegatie van bevoegdheid van de minister, inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

G.D.

Financiële markten – Misbruik van voorkennis

In het Belgisch Staatsblad van 15 januari 1997 werd het K.B. van 6 december 1996 bekendgemaakt tot wijziging van het koninklijk besluit van 5 augustus 1991 betreffende het misbruik van voorkennis over sommige financiële markten. De wijzigingen welke in het laatstgenoemd besluit worden aangebracht, streven een tweevoudig oogmerk na:

- bij het K.B. van 10 juni 1996 werd EASDAQ opgericht (zie deze kroniek, *R.W.*, 1996-97, 685-686). De regels inzake het misbruik van voorkennis welke toepasselijk zijn op de financiële instrumenten die zijn opgenomen in de notering van een effectenbeurs of die worden verhandeld op Belfox of op de secundaire buiten-beursmarkt van de lineaire obligaties, de gesplitste effecten en de schatkistcertificaten, moeten derhalve ook op de op EASDAQ verhandelde financiële instrumenten kunnen worden toegepast;

- met toepassing van de wet van 6 april 1995 inzake de secundaire markten, het statuut van en het toezicht op de beleggingsondernemingen, de bemiddelaars en de beleggingsadviseurs, werden de koninklijke besluiten waarbij de buiten-beursmarkt van de lineaire obligaties en de secundaire markt van schatkistcertificaten, alsmede Belfox, werden georganiseerd, opgeheven en vervangen door een nieuwe re-

geling. De verwijzingen naar die besluiten in het K.B. van 5 augustus 1991 dienden dan ook te worden aangepast.

Het K.B. van 6 december 1996 is in werking getreden op de dag van de bekendmaking ervan in het Belgisch Staatsblad.

M.V.D.

Personeel griffies en parketten – Premie taalkennis

Door het K.B. van 16 december 1996 (B.S., 16 januari 1997, 835) wordt aan de leden van de griffies en van de parketsecretariaten, alsook aan het personeel van griffies en parketten een premie toegekend voor de kennis van de tweede landstaal. Zij dienen het bewijs te leveren van de kennis van een tweede landstaal aan de hand van de in artikel 2, 1°, van het K.B. bepaalde getuigschriften. Bovendien moeten zij hun ambt uitoefenen bij een rechtscollege waar ten minste een gedeelte van de magistraten of van de leden van de griffie krachtens de wetgeving op het gebruik der talen in gerechtzaken het bewijs moet leveren van de kennis van meer dan één landstaal. De laatste voorwaarde om aanspraak te kunnen maken op deze premie is dat de betrokkene in dienstactiviteit moet zijn en een wedde moet genieten.

De premie bedraagt 1000 frank per maand voor de leden van de griffies en de parketsecretariaten, en 500 frank per maand voor de vertalers van parket, de opstellers, de beampten, de boden van griffie en van parket en de personeelsleden die een bijzondere graad bekleden ingesteld overeenkomstig artikel 185, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

R.P.

Pensioenen

Het koninklijk besluit van 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels (B.S., 17 januari 1997, 912) voorziet in een geheel van structurele en selectieve maatregelen met het oog op het verwezenlijken van de juridische en feitelijke gelijkberechtiging van mannen en vrouwen, het vrijwaren van de financiële leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels, de aanpassing aan de maatschappelijke en arbeidsevoluties en het bevestigen, zo nodig herstellen van het vertrouwen in het wettelijk stelsel (verslag aan de Koning, B.S., 17 januari 1997, 904). De bepalingen van het besluit zijn van toepassing op pensioenen die daadwerkelijk en voor de eerste maal op zijn vroegst op 1 juli 1997 ingaan.

De pensioenleeftijd wordt voor mannen én vrouwen op 65 jaar gebracht. Het besluit regelt weliswaar een geleidelijke overgang van de pensioenleeftijd voor vrouwen, gaande van 61 jaar vanaf 1 juli 1997, driejaarlijks verhoogd met 1 jaar vanaf 1 januari 2000, om te komen tot de leeftijd van 65 vanaf 1 januari 2009.

In de mogelijkheid van een vervroegd rustpensioen wordt voorzien vanaf de leeftijd van 60 jaar. De minimumvereisten, waaronder een loopbaanvoorwaarde, die evolueert van aanvankelijk 20 jaar naar 35 jaar in het jaar 2005, en de periodes die voor opening van het recht op vervroegd pensioen in aanmerking worden genomen, worden voor de verschillende pensioenregelingen vastgesteld. Voor een gerecht-

tigde op een conventioneel brugpensioen kan het rustpensioen ten vroegste op 65 jaar ingaan. Voor vrouwen wordt die leeftijd geleidelijk van 61 tot 65 jaar gebracht.

De pensioenberekening van zowel het rustpensioen als het overlevingspensioen, zoals vastgesteld door de wet van 20 juli 1990 tot instelling van een flexibele pensioenleeftijd voor werknemers en tot aanpassing van de werknemerspensioenen aan de evolutie van het algemeen welzijn (*B.S.*, 15 augustus 1990) blijft integraal behouden. De noemer van de berekeningsbreuk wordt vastgesteld op 45 voor mannen én vrouwen en er wordt rekening gehouden met de overgangsregeling voor vrouwen, wat resulteert in een verhoging van de noemer van 41 naar 45.

Onder bepaalde voorwaarden – een minimumloopbaan van 15 jaar als werknemer en minstens half-time, een toekenbaar pensioenbedrag van maximaal 35.000 fr. – wordt in een minimumrecht per loopbaanjaar voorzien, dat gekoppeld is aan de evolutie van het minimumloon.

Met het invoeren van het halftijds pensioen wenst men het bestaande stelsel van de toegelaten arbeid voor gepensioneerden vanaf de leeftijd van 60 jaar op termijn te bevorderen. De berekenings- en toekenningsmodaliteiten worden bepaald door de Koning.

Ten slotte bevat het besluit nog een aantal «diverse bepalingen». De beheersing van de uitgaven in de pensioensector vraagt inspanningen van alle werknemers, wat resulteert in de afbouw van de herwaarderingscoëfficiënt voor de lonen van 1,032 in 1997 tot 1 in 2005. Het geïndexeerd berekeningsplafond kan voortaan tweejaarlijks worden aangepast volgens de marge voor reële loonsverhogingen. De bevoegdheid van de Koning om welvaartsaanpassingen door te voeren voor de reeds gepensioneerden, wordt uitgebreid tot het nemen van selectieve welvaartsaanpassingen. De niet-cumuleerbaarheid van een vervangingsinkomen of inkomsten uit een beroepsbezigheid met een pensioen, wordt aangevuld met het principe van de niet-cumuleerbaarheid van het pensioen met de aanvullende vergoeding, betaald door de werkgever bij conventioneel brugpensioen.

De leeftijdsvoorwaarde voor het verkrijgen van een gewaarborgd inkomen wordt voor mannen én vrouwen vastgesteld op 65 jaar, met voor de vrouwelijke gerechtigden een overgangsregeling analoog met de rustpensioenen. De gelijkberechting voor mannen en vrouwen wordt ook doorgevoerd in de sector van de ziekte- en invaliditeitsverzekering.

A.M.B.

Instituut voor veterinaire keuring – Bedrag der rechten

In het Belgisch Staatsblad van 22 januari 1997 werd de wet van 19 december 1996 bekendgemaakt tot wijziging van de wet van 14 juli 1994 betreffende de financiering van het Instituut voor veterinaire keuring. De wijzigingen welke in de laatstgenoemde wet worden aangebracht, komen erop neer dat het bedrag van de rechten, bestemd om de kosten te dekken van de gezondheidscontroles bij de invoer van bepaalde producten, met de helft wordt verlaagd. De wet van 19 december 1996 is niet van een specifieke bepaling van inwerkingtreding voorzien.

M.V.D.

Arbeidsovereenkomst betaalde sportbeoefenaar

Het K.B. van 10 januari 1997 (*B.S.*, 22 januari 1997, p.1.118) regelt de opzeggingsvergoedingen die moeten worden betaald indien de arbeidsovereenkomst van een betaald sportbeoefenaar wordt beëindigd. De vergoedingen worden toegepast indien de arbeidsovereenkomst wordt verbroken zonder dringende reden of indien de opzeggingstermijnen die worden voorgeschreven in artikel 5 van de wet van 24 februari 1978 betreffende de arbeidsovereenkomst voor betaalde sportbeoefenaars, niet wordt nageleefd.

Het bedrag van de opzeggingsvergoeding is afhankelijk van het jaarloon van de sportbeoefenaar. Er bestaan vier looncategorieën: lager dan 900.000 frank, tussen 900.000 frank en 1.200.000 frank, tussen 1.200.000 frank en 3.600.000 frank en hoger dan 3.600.000 frank.

In de laagste looncategorie (jaarlijks loon lager dan 900.000 frank) bedraagt de opzeggingstermijn zes maanden indien de overeenkomst wordt verbroken tijdens de eerste twee jaren na aanvang van de overeenkomst, en drie maanden indien de overeenkomst vanaf het derde jaar na de aanvang van de overeenkomst wordt verbroken.

Indien het loon schommelt tussen 900.000 frank en 1.200.000 frank bedraagt de opzeggingsvergoeding zes maanden loon. Ligt het loon in de categorie tussen 1.200.000 frank en 3.600.000 frank, dan bedraagt de vergoeding twaalf maanden loon en indien het loon van de betaalde sportbeoefenaar ten slotte hoger is dan 3.600.000 frank bedraagt de vergoeding 18 maanden loon.

Het besluit is in werking getreden op 22 januari 1997.

P.N.D.

Leerplannen basisonderwijs

Het besluit van de Vlaamse regering van 26 november 1996 (*B.S.*, 24 januari 1997) stelt de goedkeuringscriteria en indieningswijze van de leerplannen voor het basisonderwijs vast; krachtens artikel 2, § 1, wordt het 'leerplan' dat als afzonderlijk document voor het kleuteronderwijs wordt ingediend, «werkplan» of «vormingsplan» genoemd.

Artikel 3 somt de elementen op die het leerplan moet bevatten, meer in het bijzonder de bepaling en omschrijving van de leerlingengroep, de doelstellingen en de leerinhouden, alsmede de minimale materiële vereisten; de laatste begrippen worden in hetzelfde artikel nader gespecificeerd. Daarnaast bevat het leerplan ook een aantal informatieve elementen en worden de leerbied-gebonden ontwikkelingsdoelen en eindtermen met verwijzing naar de nummering van het decreet van 22 februari 1995 opgenomen.

Een leerplan wordt ingediend bij de inspecteur-generaal vóór 1 maart van het schooljaar waarop het van kracht wordt. Wat de beoordeling van de leerplannen betreft, houdt de inspectie rekening met de algemene criteria vermeld in artikel 5; de inspectie brengt bij de Vlaamse regering adviezen uit inzake de goedkeuring van de leerplannen. De indiener van het leerplan wordt in kennis gesteld van een negatief advies; binnen twintig dagen na ontvangst kan hij, bij aangezekend schrijven, een gemotiveerd beroepsschrift indienen bij de beroepscommissie. De samenstelling van de beroepscommissie, haar opdrachten en de werkwijze, alsook de rechts-

gevolgen van haar beslissingen vormen het voorwerp van de artikelen 11 e.v. van het besluit.

Onder geen beding kan bij negatief advies het leerplan in ongewijzigde vorm worden heringediend.

Elk overeenkomstig artikel 8 ingediend leerplan wordt geacht van rechtswege te zijn goedgekeurd indien de Vlaamse regering niet uiterlijk op 30 april voorafgaand aan het schooljaar waarop het leerplan moet ingaan, over de goedkeuring heeft beslist; die werkwijze geldt niet bij hoger beroep tegen een negatief inspectie-advies.

Het B.VI.reg. van 3 juni 1992 tot vaststelling van de goedkeuringsmodaliteiten van leerplannen wordt opgeheven; het B.VI.reg. van 26 november 1996 heeft uitwerking m.i.v. 1 oktober 1996.

L.V.

Belgisch-Luxemburgs Wisselinstituut

De wet van 12 december 1996 (*B.S.*, 25 januari 1997) brengt een aantal wijzigingen aan in de wet van 2 januari 1991 betreffende de markt van de effecten van de overheidsschuld en het monetair beleidsinstrumentarium met betrekking tot het Belgisch-Luxemburgs Wisselinstituut. De wijzigingen hebben betrekking op:

1° de opdrachten van het Wisselinstituut. Deze worden uitgebreid tot het verzamelen van de economische gegevens die onderling uitgewisseld worden tussen het Koninkrijk België en het Groothertogdom Luxemburg. Het betreft gegevens die nuttig zijn voor het opmaken van de lopende rekeningen voor de twee landen. De uitbreiding van de opdracht m.b.t. het verzamelen van informatie is noodzakelijk omdat het Verdrag over de Europese Unie bepaalt dat zal worden toegezien op de evolutie van de economische toestand in elke van de lidstaten, zodat derhalve de Belgische en de Luxemburgse Staat afzonderlijk de lopende rekening van hun respectieve betalingsbalans moeten opstellen;

2° het verzamelen van informatie. Door het uitbreiden van de opdrachten van het Wisselinstituut werd het raadzaam geacht de aard van de gegevens welke het Instituut mag verzamelen nader te omschrijven. De lijst van de verschillende soorten van verrichtingen met betrekking waartoe de gegevens worden verzameld, wordt om die reden aangepast;

3° het gebruik van de informatie en het statistisch geheim. Het Wisselinstituut mag voortaan aan de Nationale Bank van België gegevens meedelen over Belgische ingezetenen, samen met de identificatie van de informatieverstrekters. Op analoge wijze mag het gegevens meedelen over Luxemburgse ingezetenen, samen met de identificatie van de informatieverstrekters, aan de bevoegde Luxemburgse dienst. Dit kan echter enkel op voorwaarde dat deze gegevens uitsluitend gebruikt worden voor het opstellen van de betalingsbalans van elk land. Verder zal het Instituut gegevens mogen meedelen aan Europese of andere internationale autoriteiten. Dit zal evenwel enkel kunnen mits aan de volgende drie voorwaarden is voldaan: de gegevens mogen enkel gebruikt worden ter uitvoering van internationale verplichtingen; er is een evenwaardige geheimhoudingsplicht; de gegevens worden enkel gebruikt voor het opmaken van betalingsbalansstatistieken;

4° de onderzoeksopdrachten. De procedure wordt geregeld met het oog op het verkrijgen van de statistische gege-

vens van de persoon of de instelling die weigert aan zijn statistische verplichtingen te voldoen.

De wet van 12 december 1996 bevat geen specifieke bepaling van inwerkingtreding.

M.V.D.

Beurswetgeving – Nieuwe markt

In het Belgisch Staatsblad van 25 januari 1997 werd een aantal besluiten bekendgemaakt met betrekking tot de nieuwe markt welke, zoals in de aanhef van een van de besluiten wordt gesteld, «bestemd is voor de jonge ondernemingen met hoge groeiomogelijkheden (en welke) tot de promotie van het Belgische financiële centrum bijdraagt». De nieuwe markt is begin januari 1997 operationeel geworden.

Zonder tot een exhaustieve bespreking van de betrokken besluiten over te gaan, kan worden vermeld dat het gaat om:

- het K.B. van 13 januari 1997 tot wijziging van het koninklijk besluit van 16 februari 1996 tot vaststelling van het reglement van de Effectenbeursvennootschap van Brussel. In dit besluit worden de regels inzake de organisatie en de werking van de nieuwe markt opgenomen;

- het K.B. van 13 januari 1997 tot wijziging van het koninklijk besluit van 3 juli 1996 over de verplichtingen inzake periodieke informatie van emittenten waarvan de financiële instrumenten zijn opgenomen in de eerste markt van een effectenbeurs. In dit besluit worden de emittenten waarvan de financiële instrumenten zijn opgenomen in de nieuwe markt aan de verplichtingen inzake periodieke informatie onderworpen;

- K.B. van 13 januari 1997 tot wijziging van het koninklijk besluit van 3 juli 1996 betreffende de verplichtingen inzake occasionele informatie van emittenten waarvan de financiële instrumenten zijn opgenomen in de eerste markt van een effectenbeurs. In dit besluit worden de emittenten waarvan de financiële instrumenten zijn opgenomen in de nieuwe markt aan de verplichtingen inzake occasionele informatie onderworpen;

- M.B. van 13 januari 1997 tot wijziging van het ministerieel besluit van 3 mei 1996 houdende de lijst van de Belgische gereglementeerde markten. Als gevolg van dit besluit wordt de nieuwe markt op de voornoemde lijst ingeschreven.

De vier besluiten van 13 januari 1997 zijn op dezelfde dag in werking getreden, namelijk op de dag van hun bekendmaking in het Belgisch Staatsblad.

M.V.D.

Vlaams Promotiecentrum voor Agro- en Visserijmarketing

Het decreet van 20 december 1996 (*B.S.*, 28 januari 1997, 1495) bepaalt dat de representatieve vertegenwoordigers van de sectoren Landbouw, Tuinbouw en Visserij een Vlaams Promotiecentrum voor Agro- en Visserijmarketing, dat erkend wordt door de Vlaamse regering, kunnen oprichten. De taak van het erkende promotiecentrum bestaat erin Vlaamse producten van de Landbouw, Tuinbouw en Visserij te promoten in binnen- en buitenland, en zodoende de afzet ervan te bevorderen. Het erkende promotiecentrum heeft het recht verplicht bijdragen te innen van de bedrijven uit de sectoren Landbouw, Tuinbouw en Visserij. Jaarlijks kan een do-

tatie lastens de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap toegekend worden aan het promotiecentrum.

Om zijn taak te verwezenlijken kan het promotiecentrum samenwerkingsverbanden sluiten met natuurlijke personen en privaat- en publiekrechtelijke rechtspersonen die het promotiecentrum heeft erkend. Wat het buitenland betreft kan het samenwerken met Export Vlaanderen op basis van een samenwerkingsprotocol. Ter uitvoering van die samenwerkingsverbanden en het samenwerkingsprotocol kan het promotiecentrum subsidies, premies en andere financiële tegemoetkomingen verlenen.

Jaarlijks dient het promotiecentrum een verslag betreffende de werking en de besteding van de middelen van het afgelopen jaar over te leggen. Verder dient het promotiecentrum jaarlijks een programmatie van de geplande activiteiten en besteding van de middelen van het daaropvolgend jaar voor te leggen aan het lid van de Vlaamse regering bevoegd voor het promotiebeleid inzake landbouw.

R.P.

Kinderbijslag zelfstandigen – Verdwenen kinderen

Ter ondersteuning van gezinnen van wie een kind verdwenen is, wordt het recht op kinderbijslag verzekerd door het koninklijk besluit van 18 december 1996 tot verlenging van het recht op kinderbijslag in de regeling van de zelfstandigen ten gunste van de verdwenen kinderen (*B.S.*, 29 januari 1997, 1612). Het verdwenen kind dat voldoet aan de voorwaarden, neemt een fictieve rang in en blijft deel uitmaken van het gezin. De kinderbijslag wordt toegekend vanaf de eerste dag van de maand volgend op de verdwijning en op zijn vroegst op 1 april 1991 en dit gedurende ten hoogste vijf jaar of tot de leeftijd van 21 of 25 jaar. De kinderbijslag wordt uitbetaald aan de persoon die bijslagtrekkende was vóór de verdwijning.

A.M.B.

Kinderbijslag zelfstandigen – Leeftijdsbijslagen

Met het koninklijk besluit van 23 december 1996 houdende wijziging van enkele bepalingen inzake leeftijdsbijslagen in de regeling van de gezinsbijslag ten voordele van zelfstandigen (*B.S.*, 29 januari 1997, 1614), wordt, met ingang van 1 januari 1997, de leeftijdsbijslag voor een kind van 16 jaar pas toegekend op de leeftijd van 18 jaar. Voor kinderen geboren vóór 1 januari 1977 en die minstens 16 jaar oud zijn op 31 december 1996, blijft de leeftijdsbijslag op 16 jaar behouden.

A.M.B.

Sociaal statuut zelfstandigen – Berekening bijdragen

Het koninklijk besluit van 23 december 1996 tot wijziging van het koninklijk besluit van 19 december 1967 houdende algemeen reglement in uitvoering van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen (*B.S.*, 29 januari 1997, 1615), wijzigd de berekeningswijze van de bijdragen die vanaf 1 januari 1997 van de zelfstandigen zullen worden gevorderd.

A.M.B.

Subsidiabele vrijwilligersactiviteiten

Het besluit van de Vlaamse regering van 19 december 1996 (*B.S.*, 29 januari 1997, 1627) somt acht activiteiten op die bij voorrang voor subsidiëring in aanmerking komen. Hieronder vallen activiteiten betreffende humanisering van instellingen, palliatieve verzorging, intergenerationele solidariteit, interculturele initiatieven, activiteiten waarbij bijstand wordt geboden aan ouders en familieleden van vermiste, ontvoerde of vermoorde kinderen, activiteiten waarbij bijstand wordt geboden ten behoeve van zieken, personen met een handicap en zwaar zorgbehoevenden, ter ondersteuning van thuisverzorgers of ter vervanging van familie, vrienden of partner. Verder komen ook laagdrempelige informatieactiviteiten gericht op jeugdigen teneinde hun weerbaarheid te vergroten en laagdrempelige activiteiten waarbij kansarmen actief worden betrokken, voor subsidiëring in aanmerking.

De erkende vrijwilligersorganisaties die een subsidie wensen, dienen bij hun aanvraag aan te tonen dat hun activiteiten voorzien in een belangrijke maatschappelijke behoefte waarop nog niet of onvoldoende is ingegaan door voorzieningen of diensten met professionele hulp- of zorgverleners. De kosten die voor subsidiëring in aanmerking komen zijn verzekeringskosten, vormingskosten en werkingskosten. De maximumsubsidie die aan een erkende organisatie kan worden toegekend, bedraagt 300.000 frank per jaar.

Dit besluit is in werking getreden op 1 januari 1997 en houdt op van kracht te zijn op 31 december 1998.

R.P.

Waardentransport

Het koninklijk besluit van 14 januari 1997 tot wijziging van het koninklijk besluit van 4 maart 1996 houdende regeling van bepaalde methodes ter beveiliging van het waardenvervoer (*B.S.*, 30 januari 1997, uitwerking met ingang van 16 december 1996) bevat nadere regels betreffende bepaalde, zogenaamde «Intercity-transporten», i.e. het beveiligd vervoer van belangrijke waarden van een beveiligde zone in de ene stad naar een beveiligde zone in de andere stad, dat overwegend langs de autosnelwegen wordt uitgevoerd (art. 1, 10°, (nieuw) van het besluit).

G.D.

Erkenningsvoorwaarden revalidatiediensten

Het besluit van de Vlaamse regering van 17 december 1997 (*B.S.*, 30 januari 1997, 1711) is er gekomen teneinde de tegenstrijdigheid tussen de voorlopige erkenningsnormen en de voorwaarden opgelegd door het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering op te heffen en aldus de subsidiëring van de werking van deze centra of diensten te waarborgen. Naast de algemene erkenningsvoorwaarden bepaald in hoofdstuk VI van het decreet van 27 juni 1990 houdende oprichting van een Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een handicap, moeten centra of diensten voor revalidatie, om erkend te worden eveneens voldoen aan de in artikel 1, § 1, van dat besluit bepaalde voorwaarden.

Het Fonds beslist over de erkenningen die aan centra of diensten voor revalidatie worden verleend overeenkomstig de procedure vastgesteld ter uitvoering van de bepalingen van hoofdstuk VI van voormeld decreet van 27 juni 1990, en stelt hun opnamecapaciteit vast. De bepalingen genomen ter uitvoering van artikel 47 van het decreet van 27 juni 1990 zijn van toepassing op de centra of diensten voor revalidatie, met uitzondering van de bepalingen inzake de collectieve inspraakprocedure.

R.P.

Oudstrijders en oorlogsslachtoffers – Commissie

In het Belgisch Staatsblad van 31 januari 1997 werd de wet bekendgemaakt «tot oprichting van een Centrale Commissie belast met het onderzoek van de concretisering van de niet voldane eisen van de oudstrijders en de oorlogsslachtoffers in functie van de budgettaire middelen» (inwerking-treding op de dag van de bekendmaking).

In verband met deze wet dienen twee zaken te worden opgemerkt.

De lezing van het Belgisch Staatsblad van 31 januari 1997 doet ertoe besluiten dat de betrokken wet de datum van 17 december 1996 draagt. In een op 21 februari 1997 bekendgemaakt erratum (*B.S.*, 21 februari 1997, 3.541) wordt evenwel gesteld dat het om de wet van 20 december 1996 gaat. Het spreekt voor zich dat «errata» van die aard nefast zijn voor de rechtszekerheid en verwarring in de hand werken.

De wet beperkt zich in essentie tot een algemene omschrijving van de opdracht van de Centrale Commissie (die omschrijving stemt overeen met wat in het opschrift van de wet wordt gezegd) en tot de samenstelling ervan (benevens uit acht door diverse ministers aangewezen leden, bestaat de commissie uit vijf vertegenwoordigers van de «Gemeenschap van de Oudstrijders en Oorlogsslachtoffers»; de voorzitter en de secretaris van de commissie worden aangewezen door de minister tot wiens bevoegdheid de oorlogsslachtoffers behoren). Voorts bepaalt de wet enkel nog dat het secretariaat van de Centrale Commissie wordt verzekerd door het secretariaat van de Hoge Raad voor Oorlogsinvaliden, oudstrijders en oorlogsslachtoffers en dat de commissie haar huishoudelijk reglement opstelt. Hoe dan ook kan men de vraag stellen of die wet niet neerkomt op een illustratie van wat wel eens «symboolwetgeving» wordt genoemd (meer over dat begrip in H. Coremans en M. van Damme, *Begin-selen van wetgevingstechniek en behoorlijke regelgeving*, Brugge, Die Keure, 1994, p. 70, nr. 123).

M.V.D.

BOEKEN

E.C. NIEUWENHUIS, *Regulering van buitenlandse investeringen in Indonesië en China. Een rechtsvergelijkend onderzoek naar de toelating en oprichting van buitenlandse ondernemingen*, Antwerpen en Apeldoorn, Maklu Uitgevers, 1995, 339 pp.

Wij kijken hier naar een interessant boekje. Het is een verzorgde uitgave in een verzorgde taal geschreven, met inleidingen, probleem-

stellingen, bindteksten, samenvattingen en slotbeschouwingen en samenvattingen daarvan (met een Engelse vertaling van de samenvatting); met registers, literatuurlijst en met honderd bladzijden bijlagen (in 't Engels) en vooral: met een mooie, onconventionele omslag – een tekening van een aziat, wat Chinees aandoend van stijl, met de hoofdtitel daar in een slordig handschrift doorheen geschreven.

De titel dekt echter helemaal niet de lading van het boekje, want het studieobject is op een overwachte manier versmald en het zet de jurist voor een paar verrassingen. Het boekje behandelt namelijk een ontwikkelingsvraagstuk en gebruikt onder meer de rechtsvergelijking. Er wordt echter voornamelijk vergeleken hoe succesvol Indonesië en China zijn bij het behartigen van hun belangen in het werken met buitenlandse directe investeerders, wat de winstzoekers zijn die een joint venture opzetten.

Het onderwerp is (p. 11): «de geschiktheid van stelsels ter regulering van directe investeringen in de industriële sector om de aanwezigheid van buitenlandse ondernemingen mede in het belang van de gastlanden te doen zijn».

Er is de beperking in de aard van de investeringen (niet leningen of beursverrichtingen) en qua sector. En er is de reuze-beperking in de soort van regulering. Er wordt namelijk niet ingegaan op verdragsrechtelijke regels (wat de samenwerking met partners uit E.G.-landen, vanuit ons standpunt had kunnen interesseren). Er wordt dus strikt beschouwd niet de juiste juridische context gegeven. Dat zou een «tijdrovende taak» zijn geweest (p. 7) temeer daar ook het civiel recht, staatsrecht en bestuursrecht bekeken zou moeten worden.

Er wordt dus vanuit het standpunt van de betrokken landen gekeken naar de algemene functionaliteit van de joint-venture-reglementeringen, maar dan wel alleen wat betreft de toelating en de «oprichting» (bedoeld wordt de overheidscontrole daarin), teneinde te beoordelen hoe die landen het best gediend zijn.

Het boekje werd beloond met een doctoraat in de rechtswetenschappen in Leiden (eind 1995). Het is gebaseerd op literatuurstudie van Engelse bronnen – niet indrukwekkend. Er werd naar rechtsregels gekeken met betrekking tot de joint venture. Dat begrip wordt gedefinieerd (onvolledig op p. 10 – wat beter in de noten van p. 9) omdat het fenomeen een «belangrijke plaats inneemt in hoofdstuk 6». Maar het geleverde derde van het drukwerk is wetgeving over joint ventures. In de uiteenzetting heeft de schrijfster de begrippen in het Nederlands omgezet maar ze heeft op de teksten gewerkt met een anglist. Voor Indonesisch en Chinees recht: een anglist. Ik meen te weten dat er begin 1996 een belangrijke betwisting liep voor een Amerikaanse rechtbank waarin de foute vertaling aan de orde is van het Chinese «vertegenwoordiger» door het Engelse «lawyer» (in de Joint-Venture-wet).

Het thema is dus politiek en economisch en het wordt goed uitgewerkt met een evolutieve schets – waarna, voor de huidige tijd, de wetteksten komen. En inderdaad, de studie van de evolutie, in drie hoofdstukken en over de helft van het werk, is boeiend. Ze biedt inzichten in de misbruiken door buitenlanders – vooral vreemde mogendheden – begaan in de koloniale tijd en inzicht in beleidsfouten tot in de moderne tijd. Het werk legitimeert, voor zover dat nodig was, dat de betrokken landen zelf een soeverein strak juridisch vorm geven aan de investeringsinitiatieven. De schrijfster haar keuze van de twee landen en regimetypes wordt goed gemotiveerd. Zij durft ze wel een «voorbeeld»-functie geven qua ontwikkelingsmodellen. De schrijfster laat vroeg zien dat zij de vrije markt niet alleenzalmakend vindt. Dat mag. Ook ik vind zo een uitspraak juist. Maar het geleverde dunne strooisel van ideologie bij de schrijfster haar verklaring dat zij het gezichtspunt van het ontwikkelingsland wilde kiezen, brengt niet speciaal inzicht in de werking en de zin van joint ventures.

De basis voor de in de ondertitel aangekondigde rechtsvergelijking is uiteindelijk zo smal dat de betrokken hoofdstukken gemakkelijk in een juridisch tijdschriftartikel gegoten konden worden.

Mijn laatste opmerking betreft mijn onwennigheid tegenover de manier waarop over de werkelijke gang van zaken gerapporteerd wordt. Men verwacht eigenlijk toch wel dat de schrijfster goed oog zou hebben voor praktijk. Zij wenst immers een maatschappelijke en een op de ontvangsten geconcentreerde kijk op de toelating van investeringen te geven.

Effectief, er wordt op p. 6 gezegd dat men een en ander qua inzichten kan afleiden uit hoe de regelingen in de praktijk worden ge-

hanteerd. Maar juist daar bleef ik op mijn honger. Zo bv. de bladzijden 120 en 121 die de kern van de vergunning tot oprichting betreffen. Uit een voetnoot blijkt dat de auteur in november 1991 in Peking een gesprek voerde met Chinese ambtenaren en 2° er uitvond dat de voorziene drie maanden wachttijd voor de goedkeuring van een joint venture vaak ruim overschreden werd. «Daarom», zegt ze, werden er in 1986 en in 1988 maatregelen getroffen ter bespoediging en om een termijn van drie maanden op te leggen. Hoe het van 1991 tot 1995 ging weet ik niet.

Ik mag tot slot herhalen dat het boeiende thema interessant wordt gepresenteerd op een wijze die voor de bedrijfswereld informatief kan zijn.

J. Erauw

B.J. SCHUELER, J. STRUIKSMA, F.C.M.A. MICHIELS, P.J.J. VAN BUUREN en A.R. NEERHOF, **Besluiten over ruimtelijke ordening, milieu en standplaatsen**, Zwolle, Tjeenk Willink, reeks «Ervaringen met de Awb», 1996, 132 pp.

De reeks «Ervaringen met de Awb» (Awb is de Algemene Wet Bestuursrecht, een wet die de meeste aspecten van de rechtsbescherming tegen de overheid bevat) is een handige reeks soms zeer beknopte, soms zeer uitgebreide boeken die vooral op de praktijk van het bestuursrecht zijn gericht (bijvoorbeeld het bestuursprocesrecht of de subsidiebeschikkingen).

Het gaat hier om een onderzoek van de vakgroep Constitutioneel Recht en Bestuursrecht van de Vrije Universiteit Amsterdam en het Instituut voor Staats- en Bestuursrecht van de Universiteit Utrecht. De algemene onderzoeksopdracht luidde: «In hoeverre voldoet de toepassing van de Awb door gemeenten en provincies, in het bijzonder op het gebied van het milieurecht, het ruimtelijke ordeningsrecht en de regulering van standplaatsen, aan de verwachtingen van de wetgever en waar doen zich in de praktijk knelpunten voor? Bestaat er op grond van de ervaringen met de toepassing van de Awb op deze beleidsterreinen aanleiding tot wijzigingen van deze wet?»

Om tot zinvolle conclusies te komen worden eerst de bedoelingen van de wetgever geschetst, en worden probleemstelling en methode toegelicht. Dan worden de resultaten van het veldonderzoek weergegeven, eerst op het gebied van de gemeenten en dan voor de provincies. De algemene conclusie luidt dat de Awb in de eerste twee jaar van haar bestaan heeft geleid tot een lichte verbetering van de kwaliteit van de besluitvorming ten koste van een lichte toename van de bestuurslasten. Een noodzakelijke verdergaande kwaliteitsverbetering zal vermoedelijk gepaard gaan met een verdere toename van de bestuurslasten.

Dit is een voorbeeld van wat men al eens wetsevaluatie noemt: deze praktijk, die in ons land niet zo gebruikelijk is, is het wel in Nederland en, wat de Awb zelf betreft, zelfs verplicht. Het terrein waarop deze evaluatie betrekking heeft, is echter dermate beperkt dat algemene conclusies wellicht uit den boze zijn.

Bernard Hubeau

E. SUIY, **Corpus iuris gentium. A Collection of Basic Texts on Modern Interstate Relations**, Acco, Leuven, 666 pp., 1790 fr.

Het zal niemand verbazen om te horen verkondigen dat het internationaal publiek recht een immens groot juridisch terrein bestrijkt. Het is overeenkomstig voor de student, rechtspracticus en ook diplomaat niet altijd zo eenvoudig de specifieke rechtsbron te localiseren die hem/haar aanbelangt. Zonder enige twijfel zijn en blijven de verdragen de primordiale rechtsbron in het volkenrecht. Het is vanzelfsprekend volstrekt onbegonnen werk om een algemeen overzicht te geven van de bestaande verdragen. Daarvoor bestaan databanken en uiteraard ook de United Nations Treaty Series (UNTS) met honderden volumes verdragsteksten. Wel is het perfect doenbaar om een aantal essentiële verdragen te bundelen en in een vlot en gemakkelijk te hanteren boekwerk toegankelijk te maken en dat nog bij voorkeur in een authentieke tekst. Het is een absolute verdienste van prof. dr. Eric Suy om een dergelijk werk beschikbaar te stellen. Suy heeft vanzelfsprekend een zeer grote en intensieve ervaring in en met het volkenrecht. Hij heeft er niet alleen als academicus mee leren omgaan, hij werd er ook als practi-

cus – in de Verenigde Naties – mee geconfronteerd. Zijn bronnenboek *corpus iuris gentium* is naar eigen zeggen een collectie van basisteksten in moderne interstatelijke verhoudingen. Niet enkel verdragsteksten worden door hem in aanmerking genomen. Ook declaraties van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties of van belangrijke diplomatieke conferenties worden weergegeven. Dit blijkt een terechte keuze omdat dat soort van teksten zonder meer direct licht laat schijnen op de ontwikkelingen van het volkenrecht.

De volkenrechtelijke basisteksten worden in tien rubrieken ondergebracht: de rechten en plichten van staten, de bronnen van het internationaal recht (het Verdragenverdrag van Wenen 1969), staatsgebied in het internationaal recht, geïnternationaliseerde gebieden, het gebruik van staatsgebied en internationaal milieurecht, voorrechten en immuniteiten, statenopvolging, rechten van de mens, internationaal strafrecht, staatsaansprakelijkheid.

Vanzelfsprekend is elke indeling in dit soort van rubrieken tot op zekere hoogte discretionair. Ik kan mij rustig indenken dat sommigen misschien een andere indeling voor ogen hebben. Zelf vind ik het minder gelukkig om een verdragstekst uit elkaar te halen en over verschillende rubrieken te verspreiden, zoals met het Zeerechtverdrag van 1982 is gebeurd. Het enige verdrag dat ik persoonlijk mis, is het Verdrag van Parijs van 1992 voor de bescherming van het mariene milieu van de Noordoostelijke Atlantische Oceaan. Dit doet evenwel op geen enkele wijze afbreuk aan deze belangwekkende en praktische bronnenverzameling.

Diegene die enige belangstelling voor het volkenrecht heeft, doet er goed aan dit handige werk in de buurt te houden.

Eddy Somers

MEDEDELINGEN

Colloquium: Merkenbescherming

Op dinsdagnamiddag 3 juni 1997 organiseert de Belgische Vereniging van Europees Recht het colloquium «Internationale en Europese Merkenbescherming: Actuele Tendensen». Sprekers op het colloquium zijn de heren R. Brohm, L. De Gryse, J.-J. Evrard, L. Ferrão, J. Lebacqz, J. Tricot en Y. Van Couter. Het colloquium wordt voorgezeten door de heer A. Baardman, voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Europees Recht; de conclusies zullen worden geformuleerd door de heer A. Braun, voormalig Stafhouder van de Franse Orde van Advocaten.

Inlichtingen en inschrijvingen: mevrouw A. Colson, Brand Whitlocklaan 30, 1200 Brussel, tel. 02/742.12.12 en fax. 02/734.14.39.

RIMO Conference: Human Rights and Islam

Ter gelegenheid van haar vijftienjarig bestaan organiseert de Vereniging tot bestudering van het Recht van de Islam en het Midden Oosten (RIMO) op vrijdag 6 juni 1997 te Leiden een lustrumcongres met als thema «Human Rights and Islam». In de ochtend worden drie voordrachten verzorgd door prof. R. Peters (Universiteit van Amsterdam), Human Rights and Islam; prof. A.E. Mayer (University of Pennsylvania), Reservations by Islamic States in respect of Conventions on Human Rights; prof. N.H. Abu Zaid (Rijksuniversiteit Leiden en Universiteit Cairo), Trial of Thought: Modern Inquisition in Egypt. In de middag vinden twee workshops plaats. De eerste is gewijd aan «Human Rights in Islamic States»; inleider: prof. Th. van Boven (Universiteit Maastricht); referent: prof. P.R. Baehr (Universiteit Utrecht). De tweede workshop is gewijd aan moslims in West-Europa en mensenrechten; inleider: prof. G-R de Groot (Universiteit Maastricht), referenten: prof. M-C Foblets (Katholieke Universiteit Leuven), en drs. C. Çörüz (secretaris bijzondere leerstoel Islam Universiteit van Amsterdam).

Plaats: Academiegebouw, Rapenburg 73, Leiden.

Datum: 6 juni 1997, van 10 - 17 uur (met aansluitend receptie).

Kosten: f 75,- studenten f 25,-.

Informatie: 043/388.33.68 (S. Rutten).

N I E U W

DE WELZIJNSWET WERKNEMERS

De wet van 4 augustus 1996

O. VANACHTER (editor)

Omvang: ± 350 pag. – ISBN 90-5095-011-6 – Prijs: 2.450,-BF

Deze uitgave verschijnt begin juni 1997

De wet van 4 augustus 1996 over het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk brengt heel wat vernieuwing over de verplichtingen van de werkgevers en de werknemers met betrekking tot de veiligheid en de gezondheid op het werk. Dit boek geeft niet alleen toelichting bij deze vernieuwingen. Het brengt ook het standpunt van de verschillende betrokken partijen. Naast het standpunt van werkgevers en werknemers vindt men er ook de mening van arbeidsgeneesheren, vroegere diensthoofden VGV, enz.

Het boek bevat ook een belangrijk documentair gedeelte. Men vindt op de eerste plaats de tekst van de nieuwe wet. Per wetsartikel wordt ook de bespreking tijdens de parlementaire voorbereiding weergegeven. Op die manier is het boek een onmisbaar instrument bij de juiste interpretatie van deze belangrijke wet.

INHOUD

De belangrijkste vernieuwingen

O. Vanachter

Juridische aspecten betreffende het werken met ondernemingen vreemd aan de opdrachtgever

G. Ponnet

Van arbeidsgeneesheer naar preventieadviseur

G. Van Houte

Van diensthoofd VGV naar preventieadviseur

F. Neven

Van interbedrijfsgeneeskundige dienst (IBGD) naar interbedrijfsgeneeskundige dienst voor preventie en bescherming (IDPB)

D. Lahaye

Een stap vooruit of achteruit naar een goed preventiebeleid?

J. Van de Kerckhove

Visie van de werkgevers

H. De Lange

Een visie langs werknemerskant

H. Fonck

Multidisciplinair werken een utopie?

W. Donceel

De herstructurering van de reglementering met betrekking tot de arbeidsomstandigheden

L. Van Hamme

WET EN PARLEMENTAIRE VOORBEREIDING

INTERSENTIA Uitgevers NV
Antwerpen - Groningen

Churchilllaan 108 – 2900 Schoten
☎ 03/658.01.69 – Fax 03/658.71.21

MAASTRICHT JOURNAL OF EUROPEAN AND COMPARATIVE LAW

Quarterly Law Review

Subscription BEF 2.850,- Students BEF 1.000,-
Single issues BEF 850,-

The Maastricht Journal of European and Comparative Law provides both the European professional and academic lawyers a greater insight to existing and developing legislation and policy at both the national and European levels. The journal gives a deeper understanding of the similarities and differences between legal systems in Europe. The board of editors and advisory board are specialists in all major areas of law and guarantee a regular coverage of different law fields such as European Company and Labour Law, European Public Law, European Private Law, European Environmental Law, European Criminal Law, Legal Theory, etc.

INTERSENTIA Uitgevers NV
Antwerpen - Groningen

Churchillaan 108 - 2900 Schoten
☎ 03/658.01.69 - Fax 03/658.71.21

NIEUW

DE EUROPESE BEGROTING

B. KERREMANS en H. MATTHIJS

Omvang: ±205 pag. - ISBN 90-5095-010-8 - Prijs: ±1.250,-BF

Overheidsbudgetten zijn aan de orde van de dag en de Europese Unie is daarbij nooit ver weg. Die Europese Unie - die de dag van vandaag vooral met de zgn. Maastrichtnormen wordt geassocieerd - beschikt zelf ook over een budget dat al even controversieel is. Terwijl sommige lidstaten hun bijdrage aan dat budget willen terugschroeven, trachten andere er meer uit te ontvangen. Dit boek poogt deze problematiek juridisch en politiek te benaderen. Het bevat een diepgaande analyse van de juridisch-technische en de politieke kanten van de begroting van de EU. Daarbij wordt stilgestaan bij de besluitvorming over deze begroting (incl. de juridische discussies daaromtrent), de uitvoering ervan, de controle erop en de evoluties daarin. De betekenis van deze analyse, zo zal blijken, reikt verder dan de begroting alleen. Een analyse van de EU-begroting raakt immers onvermijdelijk de grote politieke dilemma's waarmee de Europese Unie en haar lidstaten worstelen.

INTERSENTIA Uitgevers NV
Antwerpen - Groningen

Churchillaan 108 - 2900 Schoten
☎ 03/658.01.69 - Fax 03/658.71.21